

A II. KÖNIGGRÄTZ

A NÉMET VÁMSZERZŐDÉS ÉS BÍRÁLATA,
ENNEK HATÁSA A KÖZÖS VÁMTERÜLETRE
S AZ ÖNÁLLÓ VÁMTERÜLET

NEMZETGAZDASÁGI, KÖZGAZDASÁGI, VÁM-
POLITIKAI ÉS MEZŐGAZDASÁGI REFLEXIÓK

ÍRTA

LÖHERER ANDOR

BUDAPEST
STEPHANEUM NYOMDA R. T.
1905

E tanulmány megírásánál használt forrásmunkák a következők:

Statistical Abstract for the principal and other Foreign Countries in each year from 1892 to 1901/02. London, 1904

Verhandlungen des Vereins für Socialpolitik. Leipzig, 1902.

Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Berlin, 1903.

A magyar korona országainak külkereskedelmi forgalmának eredményei — hivatalos kiadás. Budapest, 1905.

A magyar kir. kormány 1903. évi működéséről stb. szóló jelentés. Budapest, 1904.

A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikája, 8 kötet. Budapest, 1900.

A magy. kir. dohány-egyedáruság statisztikája az 1903. évről. Budapest, 1904.

A magyar kir. földművelési miniszter kiadványa: A világ 1904. évi gabonatermése. Budapest, 1904.

Allgemeiner Zolltarif für das österr.-ung. Zollgebiet. Wien, 1895.

Österr. Zentralstelle — Zusammenstellung der Maximal- und Minimal-Zollsätze. Wien, 1900.

Amerika és Magyarország — Paikert Alajos. Budapest, 1904.

Dr. A. Pecz: Die Wirkung der amerikanischen Konkurrenz auf Österreichs und Ungarns Produktion. Wien, 1881.

Max Sering hasonló tanulmányai. 1887.

Carl Simon: Die amerikanische Konkurrenz. Leipzig, 1899.

Dr. Fried Kleinwächter: Die Vertheilung der Einkommen. Leipzig, 1896.

Dr. Th. Freiherr von der Goltz: Agrarwesen. Jena, 1899.

Julius Wolf: Bemerkungen über Verhältnisse der Landwirtschaft im XX. Jahrhundert. Berlin, 1900.

A német vámszerződés.

A nálunk eleinte titkolt, de Ausztrián át kipattant, azután közzétett német vámszerződés eredményei mélyen megdöbbenetették az érdekelt magyar gazdaközönségnek a jobb jövőbe vetett hitét és reményét. Azt tudtuk eddig is, hogy Magyarország nagy köz- és mezőgazdasági érdekei Ausztria dédelgetett ipari érdekeinek mindenkor áldozatul esnek, de hogy az 1867: XII. és 1899: XXX. t.-c. a Széll-féle kiegyezés daczára ma ismét csak a régi nóta járja, mennykő csapásként hatott. Másrészt megdöbbenő kiküldötteinknek minden vonalon való veresége és a Bülow gróf beszédéből kicsendülő engedékenységük. Mégis menteni kell őket, mert ők utasításaik szerint jártak el. Hiába való szépíteni a szenvedett nagy fiaskót, de ha a német birodalomnak 12 év óta tartó előkészületeit vizsgáljuk, azonnal szomorúan kell konstatálnunk, hogy a közös vámterületet védő szabadelvű 67-es uralom épen a legkritikusabb pillanatban mutatkozott tarthatatlannak. Ez még nagy szerencse, mert ma még lehet segíteni, az isteni

rályunk is elösmerte, hogy a zárt vámterület — az Ausztriával való gazdasági közösség — a hozzá fűzött reményeket nem valósította meg Magyarország nézete szerint; — és az önálló berendezést: nem ellenzi.

Hiába követeltük évtizedek óta az ország közigazdasági érdekeinek szolgálatában az egyes minisztériumokban, különösen pedig a földmivelés ügyek gondozásánál a gyakorlati gazdák sorából a szakértőknek bevonását, mégis csupán az egyoldalú jogi képesítéssel bíró — gazdasági praxis nél-

küli — az ország gazdasági életét alapjában, belső viszonylatában gyakorlatilag kellően nem ösmerő egyének intézik a legfontosabb közgazdasági vagy üzemtani kérdéseket, mit tanulmányaikban sohasem hallgattak, így nem is ösmerhetik. Elöttük a gazdasági élet ezen belső vonatkozásai az akta barrikádokkal van eltorlaszolva, — melyekben a szakszerű gazdái tudás, egy nagy önálló tudomány, számítás, vagy tervszerűség állandóan csak a jogi formáknak kénytelen helyet adni.

Reá kellett ezekre — az új alkotmányos korszak hajnalhasadásán — újra mutatni, mert a németországi leverő egyezés ezekkel szoros összefüggésben van.

Ezek után épen olyan szomorú és leverő tanulsággal kell a vámszerződés küzdelmében újjoncz minisztereink természetes tájékozatlanságát és tévedéseit is kiemelni, mert a közös vámterületnek mindenáron való kényszerült fentartása, és abból folyólag az osztrák nagyipari érdekeket egy kalapban kezelve, egyformán kielégíteni — nem sikerült eddig sem, s ezután sem fog. Ezt átszenvedett egész nemzeti életünk igazolja. S mert a mi közgazdasági és vámszerződési készülségünk, befolyásunk és hatalmunk a mint látjuk, messze elmarad az osztrákoké mögött, így a közös eljárásnál, a hol hozzá annyi a bába, — a magyar gyermek az áldozat. De a legnagyobb jóakaratot is feltételezve, — a mit azonban sohasem tapasztaltunk — a közös vámterület alapjára épített mü bizonyult ingatagnak, tarthatatlannak és használhatatlannak, korhadtnak. Ezt most is kézzel foghatóan látjuk, a mikor a magyar árpa, maláta, állat, liszt s fa vagyis eddigi legfőbb kiviteli cikkeinknek kivitele ezután a felemelt magas vámokkal terhelve van igen megnehezítve, ha nem egészen lehetlenné téve; a mikor pedig az orosz terményeknek és állatoknak a mi rovásunkra való bevitele lehetővé tétetett, és Ausztria nagyipara egyes cikkeire jelentékeny előnyöket tudott magának biztosítani.

Ezen váratlan eredmények kínosan lepték meg az országot. Bízunk kellett abban, hogy kormányunk is kellően elkészült az előre látott nagy harcra, de a mint látni fogjuk, ezen előkészület máról holnapra, vagy ötletszerű

új ideákkal nem vált be, mert az előzmények rejtett szálait és indokait is ismerni kellett.

Németországban már 1890/91-től folyton tanulmányozták és előkészítették a különféle nemzetekkel kötendő kereskedelmi szerződéseket, még pedig szerves összefüggésben egymással. A mint most Bülow gróf kancellárnak a birodalmi gyűlésen elmondott beszédjéből látjuk, a kereskedelmi szerződés Olaszországgal, Belgiummal, Oroszországgal, Romániával, Szerbiával, Svájczzal és Ausztria-Magyarországgal vagyis az üzleti körébe eső 7 főfogyasztó országokkal kötettet meg — teljes tervszerűség — és az elmúlt 14 év minden tanulságával, messze kiható előre látással.

Nem felejtették el az osztrákoknak az 1890/91. évi szerződési tárgyalásai óta sem, hogy ámbár az akkori magas ipari vámokból engedtek is valamit a német ipar javára, mégis a vámtételek olyan magasak maradtak, hogy nem csupán a német vasipar, hanem egész sorozata a német iparnak egyenesen kényszerítve volt Ausztria határmentén Csehországba Bodenbachtól egész Tepliczig — gyárat gyár mellett felállítani. Így nyert ama vidék egyszerre valószínű gyári jelleget, német tőkével cseh területen. Az erős német gyáripar tehát így kényszerült nagy tökeerősséggel Ausztriába kivándorolni. Ez a vállalkozási kényszer tehát a németországi gyárosokra is hatással birt.

Hogy mégis egy teljes képet nyerjünk ezen gyár-átültetésekről, csupán a drezdai kereskedelmi kamara területéről a következő árucikkek előállítására létesítettek ezen új gyárok, ú. m. parafaárúkra, fémgombokra, pléh dobozokra, kartonázsra, faárúkra, felszerelésekre, ólomárúkra, kocsikerekekre, fényképező készülékekre, kakaó- és cukorárúkra, gummiárúkra, tintára, varrógép czérnára, illatszerekre, légmentes üvegárúkra, kályhákra, porcellánra, illós olajokra, likőrre s gépekre.

Ennek Csehországra és Ausztriára való nagy horderejét úgy mérlegelhetjük kellően ha el nem felejtjük, hogy ezen csupán itten felsorolt 21 gyári üzemhez a feldolgozandó anyagokat sem Csehország; sem Ausztria — egy magában — a sajátjából előállítani és szállítani képesség-

gel nem bírt soha. Vagyis mindjárt e helyen reá kell utalnom arra, hogy a kereskedelmi szerződéssel milyen nagy előnyöket lehet az iparteremtés terén elérni a mások rovására.

Ez csak egy példa, de érthető hogy ha Magyarország önállóan kötné meg a kereskedelmi szerződéseket a többi államokkal, az esetben nekünk is épen így nyílnának az alkalmak itt bent az országban egy nemzeti ipart megteremteni, mondhatni: varázsütésre létesíteni. Ezen 1890/91-iki vámszerződésnek eredménye tehát az volt, hogy az osztrák magas ipari védvám következményeképen Ausztriában azóta egy Németország által táplált és vezetett ipar virágozik mindkét szorosán érdekelt fél javára.

A 21 nagy gyárban hogy hány millió korona lett befektetve, hirtelenül nem tudjuk, hanem mindenesetre igen nagy összegek. És ezen nagy összegek — 14 évi tőke és felszerelés — s minden tartalékjaival csak addig lehet jövedelmező, a míg az akkori osztrák magas ipari vámok fentartatnak. Mihelyt ezen vámok le szállítatnak, ezen gyáraknak életképessége és jövedelmezősége is kérdésessé válik.

Ausztriának azonban első és legfőbb önérdeke a magas ipari vámokat a meddig csak lehet fenntartani.

Ebből azonban Magyarországnak jut a legkevesebb haszon, sőt mindez a mi bőrünkre, a mi rovásunkra ment.

Csupán ezen egyetlen tényből is világos ezen példa nyomán, hogy Ausztria a közös vámterületet kizárólag a saját előnyére és Magyarország érdekeinek teljes figyelmen kívül hagyásával kezelte. A németek azzal vigasztalódnak (1902-ben), hogy ámbár az árú kicserélés forgalmában nagy veszteséget szenvedtek, azonban ezt kárpótolja az, hogy bármilyen fájdalmas ezen veszteség a német birodalomra, ez mégsem képez veszteséget a német népre nézve, mert: *ez által erősödött és erősödik a németség Ausztriában*, s az azelőtt megtágult kötelék újra erősebbé lesz.

Mi magyarok ezt sem mondhatjuk.

Ezen vezérfonal veres szállként húzódik keresztül — bár más formában — a jelenlegi vám szerződésen is. Erre azonban későbbben mutatok reá. Ennek viszhangját ismét az osztrák parlamentben halljuk.

A magunk szempontjából vizsgálva az 1890/91-iki német-osztrák vámszerződést, köztudomászerűen megállapíthatjuk, hogy Ausztria saját iparának előnyére a fél és egész ipari gyártmányoknak kivitelére ért el és biztosított kedvezményeket, melyek mellett a német ipar által igényelt nyers és félgyártmányok kivitele is erősödött.

A mezőgazdaságra és a vele összefüggő iparokra nézve az eredmény épen az ellenkező volt.

Hitelesen állíthatjuk, a németek önbevallása alapján, hogy a németek Bécsben 1890/91-ben arra törekedtek a vámszerződési tárgyalásoknál, hogy a német ipar vámvédelmét az előbbeni mértékben tartsák fenn, s csupán néhány nagyobb beviteli tömegeknél tettek némi engedményt. Ezzel szemben a vám búzára, rozsra, zabra és lisztneműekre 30%-al, hüvelyesekre 25%-al, tengerire 20%-al, árpára és malátára 10%-kai szállítattott le.

Azt kellene hinni, hogy ilyen mérsékléssel csakugyan a magyar mezőgazdáknak biztosítottak nagy előnyöket. Sőt több árúra is érettek el — a papiroson — kedvezmények, olyanokra, melyekből Németországba kivitelünk sohasem volt. De ez mind csak megtévesztésünkre kieszelt mézes madzagnak bizonyult, mert hamarosan észre kellett venni, hogy mindezen látszólagosan nagyobb kedvezményeknek, az Ausztria és magyarországi gabonaneműek kivitele Németországba sehogy sem tudott emelkedni.

A nyitja ezen rébusznak az volt: *hogy az 1890/01-ben is Németország Oroszországnak ugyanazon kedvezményeket adta meg, a melyeket Ausztria és Magyarországnak!* Ezért nem hogy emelkedett volna a magyar búza és árpa kivitele, hanem évről-évre csökkent, azért mert az olcsóbb orosz búza jutott érvényre.

Magyarország 1902-ig csupán jelentéktelen mennyiségeket vihetett ki gabonaneműekben, csupán árpában és malátában tarthatta meg kivitelét, bár ebben sem az emelkedő német összbevétel arányában s csupán malátában tartotta meg elsőbbségét.

Németország gabonaneműekben való bevitelét a német statisztika alapján a következőkben ismertetjük:

Átlagos bevétele Németországnak	1889/91	1897/99	1000 tonnában
Búzából átlag... --- --- ---	698·2	1342·6	emelkedés 644·4
ebből Ausztr. és Magyarországból	107·0	7·2	csökkenés 99·8
Rozsból összbevétel --- --- ---	929·4	770·6	« 158·8
ebből Ausztr. és Magyarországból	47·2	0·6	« 46·6
Zabból összbevétel... --- --- ---	188·5	421·0	emelkedés 232·2
ebből Ausztr. és Magyarországból	7·1	3·1	csökkenés 4·0
Lisztből összbevétel --- --- ---	14·1	40·8	emelkedés 26·8
ebből Ausztr. és Magyarországból	12·4	19·4	« 7·0
Árpából összbevétel --- --- ---	704·0	1106·9	« 502·9
ebből Ausztr. és Magyarországból	289·5	334·5	« 44·6
Tengeriből --- --- --- ---	428·2	1491·1	« 1062·9
ebből Ausztr. és Magyarországból	40·1	13·2	csökkenés 26·9
Malátából --- --- --- ---	72·9	98·4	emelkedés 25·5
ebből Ausztr. és Magyarországból	72·0	97·3	« 25·3
Komlóból --- --- --- ---	1·8	2·7	« 0·9
ebből Ausztr. és Magyarországból	1·6	2·3	« 0·7
Tojás és baromfiból (1000 Mk-ban)	52·7	82·9	
ebből Ausztr. és Magyarországból	30·2	36·9	
Építő- és haszonfából faragva (1000 Márka) --- --- ---	37·7	58·7	
ebből Ausztr. és Magyarországból	8·6	36·5	
Építő- és haszonfából fürészelve ...	37·7	105·6	
ebből Ausztr. és Magyarországból	9·2	27·4	

Ha tehát ezen erősen visszafejlődött magyar gabona-neműek kiviteli eredményeivel a mai megnehezítő vámtarifák várható hatását mérlegeljük, nem kell hozzá nagy ékesszólás, hogy mindenki egyszerre belássa, hogy az osztrák ipar megvédett érdekei mellett — ismét csak Magyarország gazdasági érdekei dobattak oda áldozatul. Ilyen módon a közös vámterületet föntartani s a közös külügyi képviselőt tovább túrni — nem lehet, nem szabad.

A magyar árukivitel parányisága, vagyis a magyar érdekek föllázító elhanyagolása még jobban szembeötlő, ha figyelembe vesszük, hogy Ausztria és Magyarország gyarmat árukban kivitt Németországba 1892/94ben 2,342.000 mark, 1897/1900-ban 632.000 márkát.

Az állatvámokra akkor engedélyezett vámmérséklés tudniillik sertés és növendékállatra 6 márkáról 5-re, az ökörnél 30-ról 25—50 márkára, lovagnál 20-ról 10-re meg volt azon eredménye, hogy az állatkivitel tetemesen emelkedett, m. p.

	átlagában	
	1889/91	1897/99
ökörnél	18.007 db.	47.269 db.
növendékállat	14.696 «	28.825 «
sertéseknél	141.998 «	151 «

ez utóbbi azonban a sertésvésznek a következménye.

A németek azon nézetben voltak, hogy összehasonlítva az Ausztria és Magyarországnak engedélyezett agrár-vámokat az ipari vámokkal, a német birodalmi kormány, a míg az ipari védvámoknak előbbi mértékét lehetőleg megtartotta, az agrár-vámokat egy negyed söt harmadrésszel is mérsékelte; azonban ezeken túl, minden ok nélkül, egy csomó olyan ipari cikkekre is adott vámmérsékléseket, melyekből Ausztria és Magyarország semmit sem vitt ki Németországba.

Tehát fikció, szemfényvesztés volt azon elv elérésének hangoztatása, hogy a midőn a Magyarországot érdeklő agrár-vámok mérsékeltek, ugyanakkor az osztrák ipari vámokból is engedményeket adtak.

Az osztrák furfang mégis végre kiderült, mert a mint már elől láttuk, a magyar gabonaneműek bevétele Németországba tetemesen csökkent, még pedig azért, mert az Oroszországnak és Amerikának nyújtott hasonló vámtételek mellett az orosz és amerikai tetemesen olcsóbban termelt gabonabevétele hamarosan kiszorította a magyar gabonaneműeket.

Ezt a következő számok világítják meg kellően:

A német birodalom búzabevétele 1000 tonnákban.

	1899-ben	1900-ban	1901-ben	1902-ben
	Tonna (=10 mm.)			
<i>összes bevétele</i>	1,378.851	1,293.864	2,134.200	2,074.530
Ausztria és Magyar- országból	2.248	7.452	16.709	12.376
Szerbiából	63	12.370	16.850	10.147
Romániából	40.623	43.455	87.055	219.156
Oroszországból	332.311	278.196	496.079	628.186
Argentiniából	352.203	479.929	223.770	158.177
Amerikából	710.313	455.934	1,237.147	1,019.415
Britt-Ausztráliából	14.036	3.160	42.749	16.430

Árpa bevitele:

	1899-ben	1900-ban Tonna (=10 mm.)	1901-ben	1902-ben
<i>összes bevitele</i>	1,104.250	718.458	899.749	1,127.556
Dániából	36.749	18.314	28.367	16.624
Romániából	38.401	16.995	51.160	58.053
Ausztria és Magyar- országból	375.797	285.210	285.825	314.209
Oroszországból	576.473	381.171	499.715	717.646
Amerikából	54.930	57.235	10.272	3.650

Búzaliszt bevitele:

<i>összes bevitele</i>	42.032	33.673	38.470	31.545
Ausztria és Magyar- országból	19.092	18.274	20.214	15.188
Amerikából... ..	10.483	9.551	11.952	10.789

Ezen óriási beviteli emelkedés 1899-ről 1902-re különösen Oroszországból és Amerikából — tehát 4 év alatt — valóban meglepő jelenség, de különösen akkor, ha azt is látjuk, hogy Németország búzatermelése az 1902. évben 3,900.396 tonna volt. Ehhez képest az 1902. évi bevétel az összes búzatermésének 53'2%-a.

Árpatermése volt 1902-ben 3,100.277 t., míg bevitele 1,127.556 l, a bevitt mennyiség tehát a saját termésének 36.4%-a.

Azonban 1901-ben búzatermése volt 2,498.841 t.

1903-ban búzatermése volt 3,405.021 t.,

vagyis az 1892. évi búzatermése a legmagasabb volt Németországnak.

Ezen a magyarokat annyira lehangoló eredményeket a magas politika azzal igyekezett enyhítendő tenni, hogy orbi et urbi hirdették, mint a hogy ma is hirdetik a gyengébbek és a dolgok mélyére nem látó nagy publikum között, hogy ama németországi kivitelünk megcsökkenése annak tulajdonítandó, és onnan ered, hogy Ausztria és Magyarország népessége olyan nagy mértékben szaporodott meg, hogy a «közös vámterület» szükségletét a belföldi termelés, fedezni már nem bírja.

Ennek elaltató tendenciája félreismerhetetlen.

A valóság ezzel szemben az, hogy a mai — csakis magyarországi — 17 millió népesség mellett az 1900-903/4. évi átlagban termelt 39.6 millió métermázsza búzából mintegy 33.8 millió métermázsza liszt volna termelhető, a miből tehát esik egy fejre 198 kilogram, míg a többi gabona-neműekből mintegy fél kilogramm liszt esik fejenként, mivel szemben az európai lisztfogyasztás 153 kilogrammra számíttatik.

Az igaz, hogy Ausztria a neki szükséges kenyérterményeket maga előállítani nem bírta. A jótermésű években a vámkülföldre is vittünk ki több millió métermázsza búzát; azért amaz állítás nem felel meg a teljes valóságnak.

Mindazonáltal nyilvánvaló, hogy az őrlési forgalom címén még Magyarországra is több millió román és szerb búzát hoztak be, sőt Csehországba és Ausztriába orosz és amerikai búzát is vittek be tekintélyes mennyiségben — az osztrákok.

Sőt ezen országos termelési eredmény mellett népünk insége állandó volt az egész határ mentén.

Ennek azonban más konzekvenciája is van. Mert ha igaz az, hogy Ausztria és Magyarország, vagyis a közös vámterület ma már elegendő kenyérterménynyel nem bír, a miért már az orosz, román, szerb és amerikai búzát több millió métermázsában behozni kellett, akkor a legélesebb elítélésre méltó azon osztrák kereskedelmi politika, a mely a 90-es évektől előre látható eme népszaporodás és — állítólagos — elégtelen terméseredmények daczára is, olyan nagy súlyt helyezett látszólag a német agrárvédelem enyhítésére.

Ez igazolja, hogy az osztrákokra bizni kereskedelmi érdekeinket nem szabad és nem okos dolog. De azt is bizonyítja, hogy idáig a nagyhangú jelszavaknak vaktában adtunk hitelt.

Egyet azonban elértek, azt t. i., hogy a magyar gazdák körében mélyen belevésték azon hitet, hogy a magyar gazdának hálásabb és jövedelmezőbb termelése nincsen, mint épen a búzatermelés. És valóban az összes szántó-föld arányában mintegy 32% van évről-évre búzával bevetve.

Az 1896-ban megjelent «Gazdasági válság és a búza áruhanyatlása Magyarországon» című művemben a 101. és 102. lapon részletes számítások alapján mutattam ki azon tényleges veszteségeket, melyeket a magyar gazdák 1870-1892-ig szenvedtek a búzatermelés által, mely veszteség évi: 25.8 millió forintra rúgott.

Akkor — mert az általános közgazdasági tanulmány-nyal igen kevesen foglalkoznak — politikai indokokból támadták ezen megczáfolhatlan tételemet; de a gazdák ezt igazolták.

Most a német vámszerződés eredményei jönnek segítségemre s kinyitják a magyar nemzet szemét, a midőn látni és keservesen érezni kénytelen, hogy ama feldicsekedett német agrár vámmérséklés mellett nem a magyar búzakivitel erősödött meg Németországban, hanem a szerb, román, orosz és amerikai búza 20 millió métermázsa órási arányaival lehetetlenné tette versenyképességünket. És mit ért el ezzel a német nép? Csupán azt, hogy a magyar búzánál rosszabb búzával kellett táplálkoznia és még olcsóbb árakat sem élvezett, hanem voltak évek, a mint azt a következőkben ki fogom tüntetni, a mikor tetemesen drágábban fizette meg az orosz, román és amerikai búzát, mintha a magyar búzát fogyasztotta volna. És itt mindjárt ki kell emelni, hogy a vámvédelem egymagában nem szabályozója a versenyképességnek; és hogy a világar sem egyedül a védvámok alkalmazásától vagy nagyságától függ. Ezt külön fogom később tárgyalni.

Ennek magyarázata pedig igen egyszerű, mert a míg Ausztriában és Magyarországon egy métermázsa összes termelési költsége 8-9 forintba jön, a gyenge termés mellett még többbe, ugyanakkor a mint azt az érdekelt német kereskedelmi megbízottak kint a helyszínén Amerikában és Oroszországban is megállapították, az amerikainak 1893-ban csak felébe, és az oroszoknak még aránylag kevesebbe kerül.

Ha tehát az osztrák politika a közös vámterület védelme érdekében azon rendszert követte, hogy tudva ezen termelési költség különbözetét, mégis Amerika és Oroszországgal stb. szemben: *az egyenlő elbánás vámvédelem álláspontját engedte érvényesülni*, akkor ezzel képtelenségét igazolta be arra nézve, hogy a közös vámterület közgazda-

sági politikáját vezesse, irányítsa s Magyarország érdekeinek megvédését az ilyen jóhiszemű, vagy rosszakarátú — de mindenestre roppant rövidlátó politikusokra reá bizza. Ma tehát, épen ama elől közlött német beviteli statisztika adataival világosan és minden kételyt kizáró módon be van igazolva és felderítve hogy az osztrák és magyar mezőgazdaság ama alacsony, illetve leszállított vámvédelem által versenytársainak föl- és reá szabadítása által — is — jutott azon válságba, melyet. ma és évek óta mindnyájan érezünk és melynek következtében olyan sok magyar gazda dőlt ki — és a miért a régi ősi kúriák is néptelenekké váltak. Vagyis közgazdaságunk iránya *a kiviteli alapra helyeztetett* és a külkereskedelmi forgalomra számított. És ime, egyrészt az átélt, hosszú évekre terjedő végnélküli árhanyatlás, másrészt a kivitel lehetetlenné tétele miatt épen egyik legfőbb kiviteli piacunkon versenyezni már képtelenek vagyunk, mert a világpiacz árát nem mi szabjuk meg.

A német vámpolitika.

Bismarck vezette be Németországban az agrárvámokat. Caprivi első teendője volt ama agrárvámokat csökkenteni; és ma Bülow gróf ismét fordít egyet a dolgon — és az agrárvámokat — a német gazdák érdekeinek ürügye alatt fölemelte.

Vizsgálódásunk azon eredményre jut, hogy 1891-ben nem a német pártok döntötték el ezen állásfoglalást, hanem maga a birodalmi császár és kormánya, még pedig a német csatornajavaslatok és a német hajóhad és hadsereg emelésének biztosítása érdekében, vagyis nagyhatalmi és világpolitikájának előbbrevitele és biztosítása czéljából.

A német agrárvám sem volt tehát, öncél — hanem csupán egy, családok... egy nagyhatalmi eszköz...

A német külkereskedelmi viszonyok Oroszországgal előbb annyira hátrányosak voltak, hogy pl. 1888-ban 250.8 millió márka, 1889-ben 354.8 millió s 1890-ben 355.4 millió márkával maradt Németország kivitele az Oroszországi behozatallal szemben hátrányban.

Oroszország bevitele azonban folyton emelkedett, míg Németország hasonló törekvése eredménytelen maradt.

Ezért ama német vámszerződés volt a kísérlet arra nézve, vajjon nem függetlenítheti-e magát Oroszország nyersanyag- és gabonabevitelétől. Ezzel Oroszország azon alteruativa elé állítatott, vagy az eddig folyton emelkedő bevitelét elveszíteni, vagy Németországgal vámszerződési viszonyba lépni.

Ekkor tört ki feleletül az orosz-német vámháború, melyet mégis 1894-ben föladott.

Ez volt Caprivi gróf legnagyobb diplomáciai győzelme, mert legyúrte Oroszországot és ugyanakkor meggyengítette Ausztria-Magyarországot, Németországnak a hármasszövetségben hűséges, de rövidlátóan együgyű fegyver- és szövetség társát... Ezen szövetség a gyengülést hozta nyakunkra.

Íme, így tolódott el Ausztria eddigi külkereskedelmének képe Oroszországnak mint szerződéses államnak belépése által a favorizált gazdasági és élelmiczikkek bevitelével. Ausztria visszaszorított, ellenben Oroszország megkapta a német piacot 1891-ben s 1902-ben már 28.4 millió métermázsa gabonaneműeket szállít, más egyéb nagymennyiségű mezőtermékek mellett Németországba.

Ugyanazon időben merült föl a közép európai vámunió eszméje Amerika gyilkos versenye ellen.

Egy évekkel ezelőtt megjelent cikkemben mutattam rá, hogy ez épen Vilmos német császár akaratán szenvedett hajótörést.

A németek tehát az európai vámunió helyett, az európai *vámszerződés* rendszerét tették kiindulásuk pontjává. Ha ilyen módon világítjuk meg Bülow gróf birodalmi kancellárnat- a német birodalmi gyűlésen előterjesztett jelentését, hogy egyszerre: Oroszországgal, Romániával, Szerbiával, Svájczzal, Belgiummal, Olaszországgal és Ausztria-Magyarországgal megkötött vámszerzodéseket mutatta be, tehát *hét* külföldi állammal, akkor tisztán kell látunk azt, a mit elől említettem, hogy Németország egy évtizeddel előre megállapított jól kidolgozott megérett kereskedelmi politika alapján *vitte keresztül, nagy és világpolitikai nagyhatalmi terveit.*

Különösen föltűnő Bülow grófnak egész beszédében többször kiemelt és nagyon is hangoztatott ama kijelentése, hogy «Németország gazdasági politikájának vezérelve ezidő szerint *a német mezőgazdaság védelme s a mezőgazdasági lakosság talpra állítása*». Épen olyan föltűnően hangzik ama kijelentése is, hogy «a mit a Caprivi-féle szerződéses politika a német mezőgazdaságtól elvett, mindazt a mostan megkötött szerződéssel ö visszaadta».

Egy olyan országban melyben 1834/5-ben, 47.5 millió márka volt a vámbevétel s egy fejre 2.01 márka jutott átlagban ezen vámból, a mely vám 1901. évben már 523.68 millió márkára emelkedett, a midőn *egy fejre* — a népesség folytonos szaporodása mellett *is 9.15 márka esett*, a mezőgazdasági lakosság helyzete nem lehet olyan kétségbeejtő, hogy annak «talpraállításáról» kelljen különös hangsúlyozással beszélni. Ha pedig mégis talpra kell állítani, akkor az eddigi védvámrendszer nem védte.

A mely állam külkereskedelmi forgalmában 1885-től 1902-ig a világ valamennyi országai közül a 4-ik helyről a 2-ik helyre jutott s az 1885-iki 5789.1 millió márka forgalmát 10.308.8 millióra emelte, a mikor előtte csupán Anglia áll 15.230.4 millió márkával s az Egyesült Amerikai Államok is csak 9.376.7 millió márkával következnek utánna — hátsó gondolat nélkül — jogosan ilyen hamis ürügygel a magasabb célt takargatni csakis előrelátó diplomáciai szólam, főleg ha azt sem mellőzzük, hogy Franciaország 6922.1 márka, Ausztria és Magyarország 3088.9 millió s Oroszország 292 .1 millió márkával szerepelnek ezen összehasonlító forgalomban.

Ha a német mezőgazda annyira leesett volna lábáról, hogyan lenne akkor képes a 22.9 millió kereső német népesség 2344.9 millió márka évi állami bevételt beszolgáltatni? a mikor fejenként 124 márka esik. Azonban az 56.3 millió német lakosságból mezőgazdasággal, kertészettel és állattenyésztéssel — az eltartottakkal együtt — csak 11.7 millió foglalkozik, ez tehát még nem is teljesen az ötöd-része az összes lakosságnak. Ezért hamis Bülow tétele.

Hogy a német gazda nem eshetett le a lábáról, első sorban is reá kell mutatni a német birodalom állattenyész-

tésének és eladási értékének mondhatni nagyarányú emelkedésére:

Az állatállomány volt:

	Ló	Szarvas- marha	Juh	Sertés	Kecske
d a r a b					
1860	3,193.000	14,999.200	28,016.800	6,462.600	1,818.400
1873	3,352.500	15,776.700	24,999.400	7,124.100	2,320.000
1883	3,524.500	15,786.800	19,189.700	9,206.200	2,641.000
1892	3,836.300	17,555.800	13,589.100	12,174.400	3,091.500
1897	4,038.500	18,490.800	10,866.800	14,274.600	?
1900	4,195.400	18,939.700	9,692.500	16,807.000	3,267.000

Az értékelkedés ezzel, teljesen lépést tartott s kitett:

m i l l i ó m á r k á t					
1883	1678·7	3074·3	306·7	476·7	39·7
1892	1881·8	3547·3	217·7	684·7	48·0
1902	2352·1	4182·3	194·8	913·7	54·6

vagyis az egész állatállomány értéke 1883-ban 5,576.900 márkáról 1892-ben 6,379.200 márkára és 1900-ban 7,698.400 márkára emelkedett abszolút számokban. De a nemzet szükségletéhez ez mindig kevés.

Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy ama 11,700.000 földművelés, kertészet és állattenyésztéssel foglalkozó népességből az eltartottak 3,593.359 lélekre rúgott, akkor azt látjuk, hogy ezen 7,698.400 márka állatállomány értéke tulajdonképpen 8,156.000 emberre esik. S mert az értékelkedés folytonos volt, ama Bülow-féle tétel nem egyezik meg ezen eredményekkel. Köztudomású azon tény, hogy a német mezőgazdaság egészében a birodalmat élelmi szerekkel ellátni nem képes. Ennél fogva a honi élelmi cikkek utáni kereslet a legélénkebb, vagyis a gazdának meg kell kapni élelmi cikkeinek teljes árát. Ha pedig ezt megkapja, akkor nem eshetik le a lábáról. Ha azonban mégis leesik, akkor másutt van a baj; valószínűleg az állami intézmények hibás berendezésében.

A német szeszipar fejlődése olyan kápráztató, hogy ma

már a szeszt világitásra és motorikus erő fejlesztésére nagyban használják s 1901/2-ben 4,238.908 hektolitert állítottak elő.

A cukorrépatermelést is óriásilag emelték, mert 1882-83-tól 8,747.154 tonnáról a répa földolgozása 1901-92-ben már 16,012.867 tonnára emelkedett, vagyis majdnem megkétszereződött, míg maga az előállított nyers cukor 831.995 tonnáról 2,182.361 tonnára emelkedett.

Íme ezekből látjuk, hogy egy egészséges gazdasági ipar emeli a népjólétét. — A nagy gyáriparnak ellenben annyi hátrányai vannak, hogy erről ezt elmondani nem lehet.

Sörtermelésük 1882-ről emelkedett 22,113.000 hliter-ről 1901-ben 45,041.000 hliterre, tehát itt is a kétszeresénél magasabbra fejlődött a termelés.

A német vámpolitika bírálata.

Fejtegetéseim megérthetése szempontjából lehetetlen több, épen ezen tételt megvilágító statisztikai számcsoportosítást mellőznöm, ámbár a laikus olvasóközönség irtózik a számcsoportosításoktól. E nélkül pedig meggyőző tiszta képet épen olyan fontos köz- és nemzetgazdasági kérdésben, mint a miről mostan szó van, sem adni sem nyerni nem lehet. E nélkül állást schienet foglalni sem pro, sem kontra, épen a legnehezebb kérdéseken.

Németország sájttermeléséből népeinek élelmezését nem képes biztosítani, mert *búzatermése* volt az

1901. évben 24,988.510 mmázsa; esik egy fejre 44 kgr.

1902. « 39,003.966 « « « « 68 «

1904. « 32,000.025 « « « « 60 «

a mikor az európai 153 kgr. lisztfogyasztás arányában 176 kgr.-ra van szüksége fejenkint, sőt a normális átlagos búzaszükséglet 200 klgr. — *Rozstermése* volt az

1901. évben 81,626.600 mmázsa; esik egy fejre 144 kgr.

1902. « 94,941.500 « « « « 169 «

1904. « -87,000.000 « « « « 155 «

vagyis a búzát és rozstot együttvéve, jutott 4901. évben egy fejre 188 kgr. gabonanemű és 1902-ben 237 kgr.. vagyis lisztben 160 és 193 kgr.

Hogy pedig ez nem volt elég a népek táplálására,

mutatja az, hogy ezen termelése mellett Németország igen nagy gabonabevitelre szorult állandóan.

A bevétel volt mmázsákban:

Év	búzából	rozsból	lisztből	hüvelyesből	árpából
1893	9,516.510	2,667.260	315.840	1,532.920	9,441.780
1898	15,812.000	8,915.310	345.650	1,880.680	11,604.290
1900	12,295.550	9,678.610	403.510	1,765.690	7,794.050
1901	23,063.990	8,872.180	450.830	1,867.850	9,176.700
1902	22,019.740	9,906.380	365.800	2,343.010	11,331.750

Ezen adatokból világos, hogy ama, az Európára kiszámított *153 kilogrammos lisztfogyasztás is csak a gazdák dien ütközetbe vitt ellenőrizhetetlen szám, mit a gabonaár leszorítására, annyi más hasonló fegyverrel, szegeztek ellenünk, a minek tarthatatlanságát íme a németországi eredmények alaposan bizonyítják be, mert ha a saját termést búzában és rozsbán; a bevitt gabonát és a lisztet együttesen mind számításba vesszük, itt is 200 kgr. lisztfogyasztás mutatkozik. — Tehát világos, az is hogy a német birodalom búzaszükségletének csak mintegy felét képes maga előállítani, míg a rozsból is közel 1.0 millió mmázsát kell beszereznie és mindezeket túl nagymennyiségű lisztet, 2-3 millió mmázsa hüvelyes és 1.1 millió mmázsa árpát.*

Hogy a gabonaár hanyatlása a legmegfeszítettebb termelés közt élő német gazdákat is sújtotta, úgy mint a többi középeurópai gazdákat, azt tudjuk, s magunk példája is igazolja. Innen ered a német gazdáknak is nagy eladósodása. Tehát a védvám várt és hirdetett hatása itten sem bizonyult be. Ezt érdekesen világítja meg a németek fejenkénti fogyasztásának évi hullámozása is, melyet a következőkben közlök:

Év	Esik egy fejre kilogrammokban			
	búzából	rozsból	árpából	burgonyából
1893—4	83·2	158·0	63·9	681·1
1894—5	89·9	153·0	73·6	532·8
1895—6	90·1	144·3	66·9	607·4
1896—7	90·3	155·8	70·4	496·5
1897—8	80·8	143·7	65·5	511·8
1898—9	94·0	154·5	71·4	559·7
1899—0	89·8	144·6	69·5	581·1
1900—1	91·0	147·6	65·9	604·6
1901—2	85·0	137·7	72·1	732·4

Az itt közölt fogyasztás hullámzása különösen a búzá-
nál ötlük szemünkbe. Ez onnan van, mert a búzát a német
népnek nagyrészen pénzen keli vásárolni, a mi a rendes
fogyasztóképeségét is érinti és megvilágítja.

Egyrészt tehát a német közgazdaság óriási arányok-
ban fejlődik, másrészt állatállománya is ugyanazon arány-
ban emelkedett *és mégis az egyén tényleges fogyasztóképes-
sége a búzánál és rozsnál ingadozik, sőt csökkenő irányt mutat,*
ellenben az ipari földolgozásra használt árpánál emelkedett,
a mikor a nemesebb és táplálóbb élelmi cikkek fogyasz-
tásával szemben a burgonya fogyasztása 1896-97. évtől
tetemesen emelkedett. Ez a fényoldalnak árnyoldala.

Ezen burgonyafogyasztásnak már hét év óta tartó emel-
kedése újból is azt mutatja, hogy a német nép fogyasztó-
képesége, az állam minden elkövethető erőlködése és vám-
védelme daczára sem erősödik, sőt épen gyengül. És ez
természetes.

Ha tehát az ezen gyengüléssel egyenértékű elszegénye-
dés így állandóan emelkedik, azon tételnek, hogy a német
gazdákat a birodalmi kormány talpra akarja állítani s a
mezőgazdasági védelem erősítésére törekszik, teljesen ellent-
mond azon ténye, hogy Oroszországnak, Romániának, Szer-
biának, de főleg: Amerikának gabonabevitelét nagymérték-
ben kedvezményekkel mozdíttja elő, a midőn az eddigi kor-
látozó zsilipeket fölszedte s a minden esetre tetemesen
drágán termelő német mezőgazdaság nyakába a nálánál
hasonlíthatatlanul olcsóbban termelő orosz és amerikai gaz-
dák versenyét érvényesülni mégis megengedte. De ha el-
zárná, a német nép éhen veszne.

A német gazdák s gazdasági írók, így például Freih.
v. d. Goltz, egyetértően megállapították, hogy 1899-ben a
német agrárkrízis nagy volt. De a mint' az elől közölt
gabonabeviteli kimutatásból kitűnik, Oroszországból a búza
bevitele 33 millió mmázsáról 1902-ben 62 millió mmázsára
emelkedett; Amerikából pedig 71 millió mmázsáról 12.3 és
10.1 millió mmázsára, míg az egész bevétel 13.7 millió
mmázsáról 20.7 millió mmázsára szökött fel. És ezt a véd-
vám meggátolni nem tudta. Ez tehát a krízis orvoslása.

A tanulság ezekből ugyanaz, a mit elől az osztrák poli-

tikusokra nézve a német beviteli viszonyok vázolásával kimutattam, t. i. hogy egy-egy nemzetnek nem a világ forgalomban elért kiviteli eredményei döntik el a nemzeti egészséges fejlődés, közvagyonosodás és vevőképesség emelkedésének mértékét, hanem az, hogyan képes egy nemzet saját szükségleteit saját termeléséből fedezni és kielégíteni.

Ezzel szemben épen a német birodalom hivatkozott gabonabeviteli kimutatása igazolja nagyon is szembeszökően, hogy Németország sem gazdasági és élelmi szükségleteit ő maga előállítani és biztosítani nem képes, sem az eddigi mindenáron forszirozott ipartermelésének fölöslegeit egymaga elfogyasztani nem tudja. Ez a második világnagyhatalom helyzete.

Azon tételt tehát, hogy *a mi korunk a nagy gazdasági komplexumok kora*, ezen előbbeni tétel teljesen lerontja. Mert ha a nagy fogyasztási piac meghozna mindent egy-egy nemzet boldogságának számára, Németországnak — minthogy az egész világ piacza az ő gyáripari termékeinek — ma nem volna oka fölkiáltva erősíteni, hogy Bülow gróf kormánya végre az, a mely a német mezőgazdasági lakosságot talpra állítja. «A világpiacz», «a világforgalom», «a minél nagyobb fogyasztási terület» nagyhangzású szólamok a mai korban igen sűrűen ismétlődnek, midőn egyik vagy másik állam kiviteléről hallunk beszélni.

Egyet azonban meg kell állapítani s ez az, hogy *mindeme szólamok csakis az egészségtelenül fejlett ipari kivitelre, illetve értékesítésre vonatkozhatnak*. Ha azonban egy-egy nemzetnek vagy államnak ilyen egészségtelenül túlfejlett ipara van, az nemhogy előny lenne a nemzet egészére, hanem épen káros. Káros, mert az ipari nagytőke túlhatalma káros egyoldalúságba sodorja rendszerint a nemzetet, vagyis egyes plutokraták érdeke érvényesül a milliókra menő nemzet érdeke ellen. Ez így van Amerikában is, mint Németországban és Ausztriában. Káros az ilyen túlfejlődés azért is, mert az ilyen egyoldalúan *túlhajott* ipari termelés sohasem válik a nemzet javára, mert a mint látjuk, az árúk árai a termelés helyein mindig a legdrágábbak, tehát a nemzet zömének ezen túltermelésből egyenes kára származik, míg ellenben — mert a termelési helyen ezen túltermelt árúk el

nem fogyaszthatók — a nagy gyáripár kénytelen a külföldön árújának piacot szerezni. De mert a külföldi piacon már a belföldi áruval is meg kell küzdeni, hogy tehát az otthon le nem szállított áru az idegen piacon elkeljen, árát erősen le kell szállítani, a mikor valójában jogosulatlan versenyt okoz betolakodásával az új piacon. Ugyanezen jelenséget látjuk Németország vasiparánál, szesz- és cukoriparánál, avagy Ausztriában is a szesz-, a sör-, a cukor-, vas- s főleg a textilipár termékeinél is. Ezt mint egészségtelen iparfejlesztést kell megbélyegezni. Ilyen ipár odahaza — látva óriási rizikóját — a gyárakban a legképzeltetlenebb megszorításokat lépteti életbe s ezért sem a termelő, sem munkástömegei jogos kívánságait nem elégti ki, vagyis nem annyira nemzeti érdek főnnállása, mint inkább egoista önérdék. És ebből fakadnak a társadalom fekélyei.

De mert a nagytőke uralma mindenkor érvényesül, ugyanezen nagytőke befolyása a nemzet kereskedelmi ügyeire, főleg ha a testületekbe verődött nagytőke keresi az alkalmat befolyását érvényesíteni, épen a kereskedelmi szerződéseknel a s aj át hasznát és befolyását igyekszik biztosítani.

Láttuk elöl a német és osztrák előbbeni, 1890-91-iki vámszerződésnél az osztrák kormány háta mögöl dirigáló osztrák nagyipárosok machinációit, mely *végre* mégis saját maguknak ártott legjobban.

Az eddigiekből való tanulságok.

Ezekből következik, hogy a nagy fogyasztási terület nem föltétlenül kelléke a hazai gyáripár egészséges fejlődésének, hanem ennek sokkal fontosabb, sőt egyedül döntő alapja *egy-egy nemzetnek egészséges fogyasztóképessége*.

Hogy ezt épen hazai példával is illusztráljam, itt van a magyar, illetve a fővárosi lisztipár. Hát nem képtelen helyzet az, hogy a helytelen termelési irány miatt annyi finom lisztet termeltek, hogy raktáraikban azt már elhelyezni nem bírták. Itthon azonban ezen finom lisztet termelési árán túl, nagyon magasan eresztették árúba, a miért a hazai fogyasztás azt elfogyasztani nem tudta.

Ekkor mégis ki kellett ezen finom lisztet vinni a külföldi piacokra, a hol tudvalevőleg tetemesen olcsóbb áron bocsátották árúba.

Hogy az így előállott veszteséget behozzák, itthon a búza árát minden módon leszorítani igyekeztek s azután a piacra az által is hatni törekedtek, hogy az őrlési redukciót is életbeléptették.

És a cukoriparnál nem ugyanilyen jelenségeket látunk?

Így tűnik ki, hogy az ilyen ipar egészségtelen és tulajdonképen több kárt okoz a nemzetnek, mint hasznot.

A német ipar még nagyobb túltengésben van. A német kormányok idáig az időszakonként fölmerült újabb eszmeáramlatok és kereskedelempolitikai jelszavak hatása alatt a nagyipar fejlesztésében merítették ki minden erejüket.

A német birodalomnak ezen fejlődését a következő összehasonlítás tünteti ki leghűbben: A számok millió márkát jelentenek.

	1883.	1893.	1902.
Bevitele	3220·3	3961·7	5631·0
Kivitele... ..	3274·0	3092·0	4677·8
Különbözet	+ 53·7	— 869·7	— 953·2

Vagyis 1883-ban a nemzeti termelés-egyensúlyban állott, sőt egy plusszá mutatkozott 53.7 millió márkában, míg tíz évvel később a világpolitika ösvényén haladva, már 869.7 millió márkával rosszabodott mérlege s végül 1902-ben ezen nemzeti veszteség 953.2 millió márkában nyilvánul meg. Ennek hatását, ha nem is láthatta meg a német nemzet s a német gazda — de alaposan megérezte — s megérzi. S ki viseli ezen nemzeti veszteség konzekvenciáit? Nem-e maga a nemzet s az adófizető és fogyasztó polgárság? Ezért emelkedik folyton a nép nyomora.

Egy teljes gözzel vagy duzzadó vitorlákkal haladó hajón szerkezetét tekintve, nem lehet rossz vagy hibás semmi.

Ha mégis Bülow gróf birodalmi kancellár szemképráztatóan azzal lepi meg az ámuló világot, hogy a világipari hatalmas német birodalom mezőgazdasági lakosságát és mezőgazdaságát megmenti és talpra állítani neki jutott

feladatul, akkor a legcsattanósabb bizonyítéka annak, hogy ama bámulatos ipari fejlődésnek nagy ára volt. Ára volt a német mezőgazdaság megrendülése és a német mezőgazdasági lakosság krízise. Nézze meg bárki ottan is a *C* lapot!

És ugyanekkor Bülow gróf elismerte, hogy az elmúlt évtizedekben terjedelemben és jelentőségben hatalmasan megnövekedett német ipar *a túltermelés miatt a megfúlás veszedelme nyomon követte*, mely azonban a 90-es évek elején megkötött kereskedelmi szerződések által elhárítottat, sőt azóta 1900-ig a német ipar és kereskedelem fényesen fellendült, ellenben a gazdasági emelkedés lanyhult.

Bülow gróf szerint a német ipar és kereskedelem eme fölvirágzása nem vált a honi mezőgazdaságnak javára, sőt az mind válságosabb lett. Ez vezet reá arra, hogy, a miként Ausztriában és nálunk is önös ipari érdekekből hangoztatni jónak látják, az ipar és kereskedelem föllendülése vagy fölvirágzása egymagában, a maga egyoldalúságában nem jelenti a mezőgazdaság vagy a nemzet boldogulását is. S mert ezen eset Németországban beállott, csupán azon indokból, mert a nagyipar mindig több és több munkást vont el jobb béreivel a mezőgazdaságról, a lakosságnak már csupán 46 százaléka foglalkozik a mezőgazdasági termeléssel, míg az iparival 54 százalék. Ez azt jelenti, hogy a német mezőgazdasági munkás olyan drága lett, hogy a gazdasági termelés jövedelmezősége kétségessé vált.

S ime, miképen igyekszik Bülow gróf ezen a bajon segíteni *úgy, hogy Ausztria és Magyarországnak megnehezíti a gabonaneműek bevitelét, ellenben Amerikának és Oroszországnak megkönnyíti*; mert míg a magyarországi kilencz forintos átlagos búzatermelési költség mellett az eddigi 3.50 márkás vámnak 5 márkára, vagyis 1.50 márkával való fölemelése megbénítja a magyar búzakivitelét Németországba, addig a csupán 4 ffrt 50 és 3 írt 50 krral és még olcsóbban termelő amerikai és orosz búzának bevitelét rettentő olcsó tengeri fuvardíjai mellett előmozdítja, a mi ezt sokkal kevésbé érinti, mert ama 4 és 5 ffrt 50 kr. termelési különbözet ezt még mindig elbírja s az amerikai és orosz búzatermelés még mindig jövedelmezőbb marad, mint

a magyar. És a búza a világpiaczon még sem lesz olcsóbb és Berlinben sem olcsóbb a világpiaczi árnál.

Sőt éppen Berlinben erősen emelkedett a búza, a rozs, a liszt, az árpa és a zabnak is az ára, mert: *Berlinben* a nagybani árak voltak Mkában helyben készpénzben:

Év	búza	rozs	árpa	zab	búzaliszt	rozsliszt
1894	136·1	117·8	123·8	120·3	19·0	15·5
1900	151·8	142·6	129·8	125·8	21·1	19·3
1902	163·1	144·2	127·5	145·0	23·1	19·6

Danzigban, Mannheimban és Münchenben még nagyobb emelkedések voltak.

Napjainkban olyan hírek érkeztek Amerikából, hogy a búzatúltermelés ottan határait elérte és az eddigi nagy búzaexport szünőfélben van régebb időtől. Más oldalról pedig azzal állanak elő velünk szemben, hogy Amerikában olyan rengeteg terület vár még kihasználásra, hogy az amerikai búzatermelés csak ezután lesz igazán félelmesen versenyképes. Annyi bizonyos, hogy az amerikai és orosz búza esetleg az elégtelen vám miatt ezután is erős versenyt fog okozhatni a német búzának. Ezzel tehát, midőn a német búzatermelés a munkáshiány és a munkabéreknek 25-30 százalékos emelkedése folytán megdrágul, a német mezőgazdaságot talpra állítani aligha fog sikerülni. De itt is fordulat előtt állunk. Erről majd a mű végén szölok.

Hogy a német mezőgazdasági munkáshiány milyen túrhetetlen volt már évek előít, föl kell itten említenem, hogy a mennyiben a mintegy 8 millió kereső mezőgazdák sorából közel egy millió vándorolt ki, ezért is, mert hatalmasan fejlődő ipar minden munkás kezét elvon a mezőgazdaságtól, a gazdaságokban már régentől fogva nem szolgálnak cselédek, vagyis ottan állandó béresek nem kaphatók, hanem napról-napra az esetlegesen kapható napszámokkal kénytelenek szántani vagy fuvarozni, úgy hogy gyakran áll be azon eset, hogy az ígás erő egyrésze a dolog helyett az istállóban hever, mert nincsen munkás vagy napszámos, a ki azokkal dolgozzék.

Ezen viszonyokon mostan, egyszerre nem fog az segíteni, hogy a német ipar termékeinek Oroszországban,

Románia, Szerbia, Olaszország, Svájc és Ausztriában, de éppen úgy Amerikában, China és Japánban és a többi világ-részekben is a kivitelre újabb előnyöket vívtak ki, mert a kivitel fejlődés arányában fog ismét több német gazdasági munkás a jobban fizető ipari munkába állani. Vagyis az eddigi folyamat megszakítás nélkül erősödik és így a német mezőgazdaság ezentúl is csak még drágább munkaerővel, több kiadással és nagyobb nehézségekkel lesz csak képes termelni, vagyis versenyképessége még jobban meggyengül, mint eddig. Ezt is a védvám és a kiviteli kényszer okozza.

Azt sem szabad feledni, hogy sehol a világon a kis és törpe birtok nem szivatik úgy föl a nagy töke és nagy birtok által, mint éppen Németországban.

A folyton apadó gazdasági munkást és termelőt tehát nincsen honnan pótolni. Tudjuk, hogy a kivitt sváb munkásainkat miképpen csábították ki és milyen csalódottan jöttek, illetve szöktek haza. Ez is igazolja, hogy a mai mezőgazdasági krízisen a Bülow gróf rendszerével gyökeresen segíteni alig fog sikerülni.

Tehát *a négy gabonaneműekre beállított minimális vám nem elegendő arra, hogy a termelési különbségeket kiegyenlítsse és ezzel a német gabona versenyképességét helyreállítsa.* Ha tehát ez áll, akkor Bülow tévedése nyilvánvaló vagy pedig elhangzott birodalmi beszéde a diplomata takarója.

Másrészt a mai fölemelt vámvédelem egészében ugyanaz, a milyen az 1887-től 1902-ig volt. És előbb Bülow gróf éppen azt ismerte be, hogy ezen években csappant meg a mezőgazdaság életereje, viszont a munkásrétegek élelmezése mindig drágább és elégtelenebb lett. Most tehát, nem-hogy segített volna ama hátrányokon, hanem a baj, a nehezebb megélhetés úgy a mezőgazdára, mint az ipari munkásra fokozottabban újra be fog állani.

A munkás tömegek kivándorlása Németországban igen tetemes. A hol tehát olyan munkás kalamitás van és olyan munkáshiány, ottan ezzel is számolni kellett volna.

Bülow gróf az új vámtarifa védelmétől várja beszédében a német gabonatermelés fejlődését, azonban Németországnak talaj- és klimatikus viszonyai nem engedik a gabonatermelésnek a mai kereteken túl való fejlesztését, mert

másként ama már elöl kimutatott óriási bevételre nem szorult volna eddig sem, másrészt a német gazdák idáig elkövettek mindent, hogy a termelést a lehetőségig fokozzák a lehetőségig menő befektetésekkel.

Egyébként pedig a német gazdák 100 hektárból az 1902. évi statisztika kimutatása szerint gabonaneműekkel bevetettek 61.1 hektárt, kapásnövényekkel 17.15, kereskedelmi növényekkel 0.7, takarmánynyal 10.1, ugar és legelő volt 8.7, kert 1.9, így tehát ottan ki volt és ki van merítve a termelés határa, sőt épen ezen túlzott gabonanemű-termelést csakis a magyarányú, drága és kétes sikerű műtrágyázással tarthatták fenn.

Hogy pedig a német gazdák erejük végső megfeszítésévei igyekeztek gabonatermelésüket a legmagasabbra fokozni idáig is, összehasonlítóképpen közölni kell a német és magyar termés eredményeket hektáronként például az 1902. évről.

	Búza	Rozs	Árpa	Zab	Burgonya	Széna	Czukor-répa
Németország ...	20.4	15.4	18.9	18.—	134.1	43.7	334
Magyarország...	14.6	12.79	13.22	12.20	76.17	30.71	220

A mint ezen adatokból megítélhető, a német gazdák termelésük végső határát már elérték; a magyar gazdák pedig ki nem használták. Viszont ezen eredmény azt mutatja, hogy Magyarországon a talajművelés még nem intenzív, és hogy messze állunk jobb termőtalajunk kellő és teljes kihasználásától, ámbár sok helyen a magyar Kánaánnak híresztelt talajok el vannak hanyagolva, trágyázásuk elégtelen és művelésük még mindig kezdetleges, azaz külterjes s gyenge.

Ilyen fontos mezőgazdasági körülmények, a mint látjuk a német birodalom kormányánál, alapvető tényezőkként szerepelnek, tudva, hogy csakugyan a végső megfeszítéssel küzdött mezőgazdasága.

Ha tehát a német birodalom kancellárja a mezőgazdaság termelőképességét homloktérbe állítja, ugyanakkor

Magyarország mezőgazdasági érdekeinek is legalább ugyanazon méltatásban kellett volna részesülni nálunk idáig.

Ha ezzel szemben a magyar kormánynak a német szerződésről magyar nyelven szétküldött közleményét végig olvassuk, abban a mezőgazdaság érdekeinek hasonló méltatását föl nem leljük.

Bármilyen büszkén verte is Bülow gróf mellét a német mezőgazdák kivételes nagyszabású támogatásánál, egy mégis bizonyos, ez az, hogy a most általa keresztülvitt vámszerződéssel nem sikerült neki a német köz- és mezőgazdaság egyetemét képező *német nemzeti munkát* kellően biztosítani, mert ennek legfőbb föltétele az, hogy a német iparnak a német piac biztosítottassék. De mert a német gazdák elleni versenyét az orosz és amerikai gazdáknak lehetetlenné nem tették, az otthoni termelési viszonyok pedig nem javultak, sőt romlottak, ezért a német gazda vevőképességének emelése el nem érhető. A német nemzetgazdasági írók régen kimondották, hogy azzal, hogy a német ipar termékeit, ha a mérhetetlenségig fokozzák is a külföldi piacokon való értékesítését, ezzel a nagy gazdasági német krízist megoldani nem lehet. Ezt jegyezzük meg jól.

Mert az körülbelül egyformán illik reájuk és reánk is, hogy a honi ipar legfőbb fogyasztójának a mezőgazdának kell lenni — minden agrár államban — náluk azonban csak már 8, illetve 15-16% a fogyasztó gazdák tábora, míg Magyarországon 75%-68%. *Tehát a gazdák vevőképességének föntartása és emelése egyike a legfontosabb állami és kormányzati föladatoknak.*

Ezt pedig csak úgy lehet ott is s nálunk is elérni, ha a kellő és megfelelő vámvédelemben részesülnek a termelő gazdák cikkei s a legelső honi ipar fogyasztók, azaz, ha mezőgazdasági termelésük értékét egyéb fogyasztásuk föl emelt értéke túl nem haladja.

Másként az intenzív gazdálkodás lehetősége megszűnt és erőltetése is hiábavaló. Akkor okosabb a külterjes, kevés tökebefektetést igénylő gazdálkodásra visszatérni, a mit minden rossz árendás is követ és nem mindig eredmény nélkül, nagyobb jövedelme elérésével. Azonban állami és ipari szempontból ezen extenzív, illetve

külterjes mondjuk elhanyagolt rossz árendás gazdálkodási mód nem igényel nagyobb ipari termévényeket vagy árúkat; ezzel tehát az ipar tápot nem kap. Sőt a kereskedelemnek sincsen az ilyen gazdákból haszna, mert ilyen mellett üzletet nem csinálhat, fogyasztója nincs, tehát stagnálásra van utalva. Ezekből világosan domborodik ki, hogy az iparnak és kereskedelemnek legfőbb érdeke a lehető nagy vevőképességgel bíró gazdaosztály.

Kérdem, ugyan mi történt ebben a tekintetben nálunk? Németországban arra intették a gazdák testületei a kormányt, hogy a német ipart ne engedje beleesni a német nagykereskedő hálójába, a kiknek mindig más érdekük van, mint az új és új értékek termelésével foglalkozó gazdasági és ipari termelőknek.

Ha ez áll Németországra, mennyivel inkább áll ez Magyarországra, a hol a közös vámterületen belül sem az ipar, sem a nagykereskedelem, mely a világkereskedelemben dominál, nem nemzeti, nem magyar, sőt épen ellensége a magyarnak.

Az állam s a kormány főadata főleg egy határozottan agrárállamban a mezőgazdák termelésének a lehetőségig való fokozása és védelme; és minden erre vonatkozó támogatás biztosítása. És ugyan mire mutathatunk mi, gazdák, reá?

A világforgalom hatása alól ki nem vonhatjuk magunkat, ezért a világforgalom előnyeit ki kell használni, hátrányait mellőzni, s mint minden kereseti ágánál, gondosan kikutatni és megállapítani, hogy mi szolgál annak előnyére vagy hátrányára. Így kell az autonóm vámokat fölállítani. S bármennyire legyen meg az ellentét a mezőgazdaság és ipar között, mindkettőnek nemzeti iránya, törekvése és megerősödése csakis egymásnak válhatik előnyére, *mert mindkettőnek vevő képessége a másiknak és a nemzetnek is előnye*. Ha azonban, mint Magyarországon és a közös vámterületben jelenleg és eddig is ama hosszú és kínos évtizedeken át, az ipar és kereskedelem más nemzeti érdekeket látott maga előtt és követett, akkor ezen kölcsönhatása a két termelő tényezőnek egyoldalúvá válik s az erősebb legyűri a gyengébbet minden érdekkörében. Ezért nem

nyújtotta a közös vámterület azon eredményt, mit tőle joggal várni lehetett és kellett, *mert nem volt és nem lehet nemzeti*. Végeredményében is Bülow gróf kancellárnak nagy tévedése az, hogy a midőn brüszk módon a német gabonatermelést a külföld versenyétől megmenteni vélte és a német gazdákat talpra állítani hiszi, egygyel nem számolt, s ez az, hogy *csakis hasonló termelési viszonyok között levő tényezőknél válik az egyenlő védvám Itatásossá*.

Ezért volt és van rációja a középeurópai vámuniónak.

Az által, hogy Bülow gróf kancellár az orosz és amerikai búzára csak úgy szabta ki az 5 márkás vámot, mint a magyar, orosz vagy román búzára, a német búzatermelő gazdákat épenséggel nem mentette meg és nem védi meg ezután sem az amerikaiak és oroszok öldöklő versenyétől; mert az amerikai nagy elevátor- és kiviteli társaságok folytonosan öntik a búzát a világ minden irányában. S mert ama óriási kivitel egy kézben van, a mit eleinte elveszít a vámon, a míg annak az árakra kiegyenlítő hatása van, későbben már megnyeri, a mikor a vámkülönbözet hatása elveszett és az ő áralakítása érvényesült. Mint az ostromlott várároknál, mihelyt a meredek rézsűk eltűntek, az átjutás akadályai is megszűntek. Ilyen á vámvédelem is. Ugyanazon hatás érvényesül itt is, mint a gabona-börzéken a «*hosz*» és «*besz*» folytonos egymás elleni harczában.

És ez világos, ha az elől említett 3 frt 50 kros s 4 frt 50 kros búza termelési költségét az amerikaiaknak, vagy az oroszok még kisebb költségét, a németek magas költségeivel itten is párhuzamba állítjuk, mert a 3 márkás vám mellett is még mindig mintegy 5.50 és 4.50 frt = 11—9 kor. nyereség volt biztosítva — a szállítási »költség levonásával — az amerikai búza javára.

Tehát semmiféle, kellően föl nem derített elméletet vakon követendőnek elfogadni nem szabad. Ezért alkalmaztam itt a Röntgen-sugarakat.

A sötétség és homály nem nyomhatja el a közeledő világosságot. A tudomány bonczkése pedig ama világosságot keresi és mutatja meg, melylyel a homályos elméletek és tételek tarthatatlanságát derítjük föl.

A többi búzatermelő állam gazdáinak pedig egyformán,

ezen 3-5 márkás vám alapján kell versenyezni, *de csakis* a maga kis mennyiségeivel és magas termelési költségeivel. A handikappirozás a legtöbb kedvezmény elvén törik meg.

Annak pedig, hogy Ausztria és Magyarország ellen, a nagy áldozatokat hozott fegyveres szövetséges társ ellen, most, midőn a német birodalom a világ második nagyhatalmává fejlődött, a mi erkölcsi és fegyveres óriási áldozatokat igényelt támogatásunkkal, — ennek azon erkölcsi tanulsága is van reánk, hogy ha ezredéves múltját megőrizni és a jövő fejlődését biztosítani akarja Magyarország, sem az ilyen hármasszövetségbeli társunk, sem a magyar érdekeket meg nem védő — és meg nem védett Ausztriának a kezébe a magyar nemzeti érdekek vezetését és intézését többé át nem engedheti; másként az itten vázolt viszonylatok és legfontosabb állami szociális és népfejlődési proceszusok teljesen a nemzet akarata és vágya ellen fognak épen az ellenkező irányban kifejlődni, mint ahogyan azoknak fejlődni kellene. Vagyis a nemzet minden megfeszített munkássága és áldozatkészsége daczára is, múlhatatlanul olyan rövid idő alatt fog hiábavalónak bizonyulni és a nemzet életerege kimerülni, mint a milyen rövid idő alatt a még tartalékban lévő erői elfogynak.

A leégett gyertya lesz belőle, melyet mihent leégett, eldobnak, s más raknak helyébe — ha akad.

Állati vámok.

Az állati vámokra rátérve, még súlyosabb vereséget szenvedett a magyar érdek, mint a gabonavámoknál, is.

A vereség, ami a szerződésből nyilvánosságra jutott, az állati vámoknál többszörös. Először, elviselhetetlenül fölemelték a vámokat; másodsor kontingentálták a bevitelt; harmadszor csupán egyes határszéli vágóhidakra engedték meg a bevitelt; és negyedszer teljesen szabad kezet tartottak fönn a németek maguknak arra nézve, hogy mikor szüntessék be az állatkivitel Ausztria és Magyarországból, tisztán az állati betegség: — *ürügye alapján*. Ezen teljesen szabad, sőt korlátlan akció és zárlatszabadság megengedése és elfogadása Ausztria és Magyarország képviselői

részéről óriási hiba, sőt több; mert így az egész német vám-szerződés csak nagy rezignációval fogadható el. Bülow grófnak főindoka erre nézve: a német marhaállományt a külföldről való vész behurczolása és ragályozása ellen biztosítani és megvédeni.

Hogy ezen állítás is túlzott és erőltetett, csak a *német állati járványok hivatalos adatait kell megtekinteni*. Ez pedig a következő:

Száj és körömfájás volt	1892-ben	105.929	udvarban
« « «	1900-ban	29.533	«
« « «	1902-ben	162.657	«
Lépfene volt... ..	1892-ben	2.576	«
« «	1899-ben	3.589	«
« «	1900-ban	3.094	«
Serczegő üszög volt...	1892-ben	539	«
Hólyagos kiütések ...	1899-ben	1.048	«
« « ...	1900-ban	1.026	«
Tüdővész volt	1892-ben	162	«
« «	1899-ben	59	«
« «	1900-ban	62	«
Ló-rüh volt	1892-ben	282	«
« «	1899-ben	247	«
« «	1900-ban	249	«
Takonykór volt	1892-ben	251	«
« «	1899-ben	178	«
« «	1900-ban	221	«

Vagyis 1900-ban összesen 167.309 udvarban volt állati járványos betegség, és 10 év alatt sem javult Németországban a helyzet.

A német birodalomban van 20-tól 50 hektárig menő gazdasága, illetve udvara 306.828; míg az 5-től 20-ig menő, tehát kisbirtok száma 998.804.

Ezekhez viszonyítva, a fenti 167.309 udvar, nagy kontingens. Magyarország állategészségügyét Darányi Ignác földművelésügyi miniszter mintaszerűvé tette. Ezt elismerte a külföld is. Ismerve a németek sikanirozó eljárását, a magyar gazdák és derék képezett állatorvosaink a leglelkiisme-

retesebben vigyáztak a fölmerült állati betegségek lokalizálására. A vész elleni biztosítás tehát csak egy üres ürügy.

De, sajnos, már számolni kell vele. Ottan: «Macht geht vor Recht!» Németországba, jobban mondva Bajorországba, a hova eddig a legjobb hizott ökörnek megvolt a keleté — kivitelünket csakis a legkitűnőbb hizlalással — mondhatni, a hizlalásnak művészi tökélyre emelésével tartjuk fönn.

Csakis a prima hizlalt hús képes a Bülow gróf óriási húsvámemelését némileg elviselni az által, hogy a bajorok a hasonló, általuk már megszokott kitűnő marhahúst, sehonnan máshonnan beszerezni nem tudják s a maguk termelte hús másodrendű.

Ezen egyetlen esetben fogja a fogyasztó a termelővel a hús megdrágított költségeit közösen viselni; de még ebben az esetben is nagy különbséget okoz a mostani óriási vámemelés.

Ezen vámemelés a szarvasmarha élő súlya szerint 100 kilónként 8 márka; vagyis egy 8 mmázsás hizott ökör után 64 márka, míg egy 10 mmázsás ökör után már 80 márka, per 120fillér ez kiteszen 76.69, illetve 1.96 K-t, azaz 38 frt 34 kr.-tól 48 frtot; eddig fizetett ugyanilyen hizott ökör 15 frt 3 krt, vagyis 30 K 60 fillért. Az új föl-emelt vám tehát 237 % és 292 %-ja az eddigi vámnak. A könnyebb súlyú tehenekre ez épenséggel elviselhetetlen, mert amint a Németországba való kivitel adatai mutatják, az 1904. évben csakis a vágó — tehát nehéz súlyú szarvasmarhák bírták el az eddigi vámot is.

Erről tanúskodik a német bevétel következő képe:

Németország bevitel.

	Összes bevitel Németországnak	bevitel		
		Magyarország	Ausztria	Dánia és Svájc
Ökör ... drb	73,268	41,891	29,439	1,938
Tehén ... «	117,064	7,632	75,646	36,786
Növendék ... «	96,018	4,663	62,046	29,309
Összesen ...	286,350	54,186	164,131	68,036

Ezen statisztikai beviteli adatok igazolják tehát, hogy míg Ausztria a közvetlen szomszédból túlnyomóan a könnyebb állatokat vihette be, Dánia és Svájc is ugyanezen előny révén vihette be könnyebb állatait, mert míg Ausztria a 164,131 drbból 134,692 drbot vihett be ilyen könnyebb állatokat s Dánia és Svájc a 68,036 drbból 66,095 drbot, addig már Magyarország, csupán a nagyobb távolság és így a szállítási költség többlete s más okok miatt is az egész 54,186 drbból csak 12,295 drbot vihett ki; tehát Dánia és Svájc 97 %-át vitte ki az összbevételből a könnyű súlyú állatoknak, — addig Ausztria 82 %-on fölül és Magyarország pedig csupán 20.5 %-át vihette ki.

Az tehát ezekből egészen világos, hogy ha az eddigi 15 ffrt 30 kros vám mellett sem tudtunk a többi közelebbi államokkal a német piacon egyenlően megjelenni, ezután a.237 és 292 %-os vámemelés után még kevésbé fogunk ottan vásárt csinálhatni. — Ezt azt hiszem megérti minden gazda.

A sertések vámját 5 márkáról darabonként mmázsája után 9 márkára emelték; ez is mintegy 100%-os vámemelés.

Bülow gróf a könnyű lovak vámjának 20 márkáról 72 márkára, sőt 20 márkáról 120 márkára való fölemeléséből a német katonai lóanyag előállítását várja. Ha azonban csak ez lett volna a célja, akkor a nehéz és Nórilovak vámját mégsem kellett volna az eddigi 20 márkáról 50, 75 és 120, sőt 1200 márkára fölemelni. A diplomatának itt is volt mit eltakarnia.

A hús vámját 100 klkgként az eddigi 15 márkáról 27 márkára emelték föl, vagyis minden mmázsá húsról *újabbán* 7 ffrt 20 kr vámot vetettek ki, úgy hogy ezentúl a magyar hús összesen 16 ffrt 40 kr vámot kénytelen Németországba való bevitelénél fizetni, illetve 32 K 80 fill. Ennek megítélésére közölni kell az 1905 február 1-én jegyzett budapesti vágómarhavásár árait, a melyen 100 klkgként fizettek az eladónak élő súlyban magyar I-ső rendű hizott ökörért 72-76 fill. (36-38 ffrt), a II-od rendűért 60-72 fillért (30—36 ffrt). Tehénért I. oszt. fizettek 64-72 fillért; II. oszt. 54-62 fillért (27-31 ffrt). Budapesten a *Magyar Gazdák*

Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezetében nagyban fizettek 1905. február 3-án:

Marhahúsért	112—124	koronát
Helybeli borjúhúsért	112—128	«
Vidéki	« «	100—120	«

Tehát a 100-124 korona értékű hús után 32 K 80 fillér vámot kellene fizetni a Németországba való kivitelnél. Ez már rosszabb az uzsoránál, mert ez 26.5%.

A berlini német Statist. Jahrbuch hivatalos adatai szerint a marhahús ára

Berlinben	1902-ben	134 fillér volt;	sertéshús	150 fillér
Breszlauban...	« «	143	« «	«	150 «
Nürnbergben	« «	144	« «	«	152 «
Münchenben	« «	144	« «	«	160 «
Stuttgartban...	« «	148	« «	«	154 «
Mannheimban	« «	150	« «	«	161 «

Ezen 26.5%-os áremeléssel tehát a németek elviselhetetlen drága húst fognak csak ehetni.

Németországba bevittek 1902-ben:

Marhahúst élve	8,969.900	mmázsát
« frissen	32.900	« «
« elkészítve	23.189	« «
Húskivonatot	751	« «
Összesen: 8,975.580 mmázsát.			

Ebből bevitt Ausztria	74.800	mmázsa friss húst
« « Oroszország	32.460	« « « «
« « Ausztria	19.650	« « elkészített húst
« « Amerika...	14.019	« « « «

Az élő állat bevitele részletezve nincsen.

A német statisztikából csak annyi derül ki — mert több erre vonatkozó adatot nem közöl — hogy a míg 1893-ban élő állatbevitel 266.8 ezer tonna volt — addig 1906-ban ez leszállt 190.3 ezer tonnára — mely 1900-ban 192.2 ezer tonnára — per 10 mm. — emelkedett s 1902-ben 258.7 ezer tonnára rúgott. A német statisztika arányszámjai

azt mutatják, hogy az 1893. évi bevétel a normális; akkor ez = 100; az 1896. évi = 71, az 1900. évi = 99 és már az 1902. évi = 134. Vagyis: három év alatt az élő állatbevétel szüksége, minden vámvédelem dacára, 35%-os arányszámmal emelkedett, a mit fokozott még az, hogy ugyanakkor Németország 18.5 ezer tonnát mégis kivitt. Vagyis itt is beigazolást lel, hogy a kereskedelem csakis a hasznot tartja szem előtt még a legégetőbb nemzeti krízisekben is.

Hogy ennek a német vágó állatokra való hatását is megítélni tudjuk, közölnöm kell az erre vonatkozó nagybani *árakat* Berlinben — egy Doppel-Zentner súly után — Márkában:

Év	Szarvasmarha vágósúly után	Sertés élősúly 20%	Borjú vágósúly	Juh vágósúly
1894	118.9	101.8	107.5	104.7
1900	119.1	95.5	128.5	112.3
1902	121.4	118.8	130.2	120.8

Tehát az emelkedés főleg a sertés, a borjú és juhnál 17% és 23% a nagybani árúknál is, — a szarvasmarhánál azonban csekélyebb.

És ilyen nagy hússzükségletnél nekünk mégsem lehet Németországba friss húst kivinni. Ha tehát 266.8 ezer tonna per 10 mázsa az egy évi állati bevételi szükséglete Németországnak, honnan fogja ezt ezentúl a horribilis fölemelt állati húsvámok mellett bevinni? Igazán kíváncsian lessük a fejleményeket. Az 1903. évben 18.9 millió db szarvasmarhája volt Németországnak, minek összes súlya, a mi állataink átlagos súlyával 240 kg-al teszen 45.4 millió méter-mázsát, a melynek hússúlya, illetve szolgáltatása annyira nem elég, hogy évenként még 26.6 millió mmázsá állatbevételre szorul. Tehát az idegen állati szükséglete, a saját hústermeléséhez képest, 58%. Ezt csakis a sertéstenyésztéssel enyhítheti, de csakis kismértékben. De ennek ára is nagyon emelkedett.

A magyarországi statisztikai adatok szerint Németországba a magyar állat kivitel tett:

			1903	1904
Vágóökör	darab	38.517	41.891
Vágóbika	«	2.161	1.779
Vágótehén	«	10.344	7.632
Vágóbivaly	«	322	100
Vágónövendékmарha	darab		3.975	4.363
Továbbá :				
Vágóborjú	darab	301	155
Juh	darab	—	779
Igásló	«	3.255	4.333
Hátasló	«	176	234

A mint ezen adatokból látjuk, szarvasmarhakivitelünk szépen emelkedett, de sertéskivitelünk nem volt semmi; juhkivitelünk is igen kevés volt. Ezután lótenyésztésünk erősen meg fogja érezni a mérhetlen nagy vámemelést és ez egyenesen nagy lótenyésztőinknek okoz érzékeny károkat; míg állatkivitelünkben a tehénkivitel teljesen meg fog szűnni, mert a nagy vámot nem bírják meg. Itt van mindjárt a különbség a kis és nagy vám között! A növendékmарha és borjú sem számíthat kivitelre, míg a hízott ökör, csakis a már említett: a legkitűnőbb hizlalás mellett fog kimehetni.

Minden gazda s minden laikus is meg tudja ezen számadatok alapján Ítélni, hogy ilyen óriási vámemelést — szerződésileg elfogadnia — a magyar kormánynak nem volt szabad. Ott van a hiba, hogy túlságosan bízott szerencsecsillagában, mely azonban épen mostan hullott le, s bízott hatalmában, hogy ilyen lehetetlen vám- és kereskedelmi szerződést is elfogadtathat — párttöbbsége alapján — a nemzet nagy kárára. Azt csak mégis föltehetette a kormány, hogy egy olyan óriási vámot, hogy az állatnak egész értékéből csupán vámra — a költségek nagysága mellett — még 26, 30, 40, sőt 120%-át az eddig is nagy vámoknak odafizetni, egyszerűen lehetetlenség és elfogadhatatlan.

És ama 8 K vám mmázsája után az egész élősúlyra esik; s mert tudjuk, hogy az állat holtsúlya 47-50% díja az élősúlyának, ezért ama 8 koronás vám így tulajdonképen 16 K.

Ezzel szemben áll a friss húsnak 27 K vámja.

Sajnos, hogy nem marad más vigasztalásunk, mint az, hogy ezen vámemelést, a mennyire meg fogjuk mi érezni, épen olyan mértékben fogják azt maguk a német fogyasztók és kereskedők is, mégis ezen, de még inkább: ama túlsúlyban levő munkásnép. Máris megindult a gyárosok és iparosok fölzúdulása.

De mert Németországban az ipari népesség egészben 54 százalékát, vagyis 30.2 milliót képez s ezek között a szocialisták pártja igen nagy számú, a közhangulat Németországban azt hiszem hamar meg fog változni.

Nálunk a közhangulatot a kormánypárt és a szolgáltatásban álló nagyszámú pártlap nyomta el, ezért nagy a kiábrándulás ma, midőn a nemzet mégis kifejezte akaratát és ítéletét, hogy az ilyen kormányzati rendszert nem támogatja.

A kiábrándulás Németország fogyasztóinál hamar be fog következni, de addig ez sovány vigasztalás reánk nézve. A «Köztelek» lap 1900. évi márczius hó 28-án megjelent 26-ik számában a « Húszállítás külföldre» czimű cikkemben részletesen foglalkoztam húskivitelünk esélyeivel és a legerélyesebben hangoztattam én is kormányunknak cél tudatos akciójának sürgős megindítását a húskivitel és hús értékesítésének emelése érdekében.

A négy évi kormányzati munka eredménye tehát annyi, hogy most már igazán nem lehet húst és élő állatot a magyar gazdának kivinni, tehát egyedül a közös vámterületen és Bécsben kellene elvesznie és megfulladni minden keserves magyar fáradságnak, mert a budapesti húspiacz sürgött rendezésére sem ért reá eddig hatalmas kormányunk, hiába sürgöttük.

Németországban a húsárak emelkedése állandó, a rendelkezésemre álló adatok szerint az 1893. év óta.

A fönntemlített és cikkemben fölsorolt németországi húsbevétel összegei után a kiszámított ár volt márkában p. mmázsa:

1893-ban	---	---	---	---	87·7	márka
1894-ben	---	---	---	---	90·2	«
1895-ben	---	---	---	---	81·9	«
1896-ban	---	---	---	---	78·7	«
1897-ben	---	---	---	---	94·3	«
1898-ban	---	---	---	---	83·4	«

A Statistisches Jahrbuch szerint

			1 kg hús	
Berlinben	1893-ban	125	pfenning
«	1894-ben	125	«
«	1895-ben	123	«
«	1896-ban	122	«
«	1897-ben	124	«
«	1898-ban	125	«
«	1899-ben	125	«
«	1900-ban	126	«
«	1901-ben	119	«
«	1092-ben	134	«

A különbszet a mészárosok hasznát jelenti. A hús ára tehát állandóan emelkedett Németországban.

A mint már közöltem, ezen 134 pfenninges húsárnál magasabb húsarak voltak Aachenben 135, Karlsruhéban 139, Magdeburgban 138, Breslauban 143, Nürnbergben és Münchenben 144, Stuttgartban 148 és Mannheimban 150 pfenning.

Hogy ezen árak minő óriási változást fognak szenvedni, fölötte érdekes kérdés, de azt megmondani most nem lehet előre. Egyet azonban tisztán látok, s ez az, hogy Németország vágóökor arai a két beviteli ország áruai között nagyon is eltérő volt, mert a míg az 1902-ben Dániából 18.740 mmázsa ökörnek összértékét a statisztika 544.000 márkában tünteti ki, ebből: *egy mázsára 29.0 márka esett.* Míg az Ausztria és Magyarországból bevitt 713.300 mmázsa ökörnek kitüntetett 33,525.000 márkából: *1 mázsára 40.7 márka esett.* A német statisztikának többrendbeli számbeli eltérését tapasztaltam ugyanegy tárgyra nézve, így meg nem állapíthatom, nincs-e itt is számbeli tévedés. De ha nincsen, akkor ez azt bizonyítja, hogy a dán ökör minőség tekintében messze háta mögött áll a magyar ökörnek, úgy hogy mmázsánként élősúlyban a magyar ökörért: 117 koronával fizettek a németek átlagban többet a nagybani árnál, mint a dán ökörért.

Ez tehát megerősíteni látszik azon reményt, hogy a magyar kitünően kihizlalt ökröt a németek mégsem fogják nélkülözhetni. Csakhogy ezen prima hús előállítására sem jár mindig haszonnal a gazdára, — mert tudunk sok esetet,

amikor az ilyen prima hizlalás — veszteséggel jár, mert a magyar ökör a végén megunja az abraktarmányt s ezért nincsen a kellő súlyszaporulat.

Ezért mondtam, hogy a hizlalást művészi tökélyre kell vinni.

A németeknek egy nagy tévedésére még reá kell mutatnom s ez az, hogy Posadonoszky gróf — Bülow gróf kancellár előde — a húskérdés tárgyalásánál 1899-ben a németországi összes állatlétszámnak 16%-át számította a közélélmezésre föl használhatónak. De mert a német «Statistische Jahrbuch»-ban erre nézve semmiféle adat nincsen közölve, sőt a húskérdés is teljesen mellőzve és kihagyva van, ennek helyességét számszerűleg nem állapíthattam meg. Ez azonban szintén tévedés és német nagyzás, ha számításokat teszünk erre nézve.

Magyarországon, a mint a vágóhidakon történt levágásokból összeállított statisztika mutatja, 1901. évben 1,143.935 darab szarvasmarhát vágta le; a vásárra föl hajtott szarvasmarha azonban az 1903. évi statisztika kimutatás adatai szerint tett összesen 1,019.661 darabot, a melyből a kimutatott eladásra került állatok darabszáma 43%.

E szerint már 1903-ban a felénél kevesebb szarvasmarhát vágta volna le, mint az 1901. évben, sőt még tetemesen kevesebbet, mert a vásárokon aránylag kevés a hizott és húsrá való állat. Az 1903. évi erre vonatkozó magyar statisztikai adatok még nem jelentek meg.

Az egész szarvasmarhaállományunknak tehát 15%-át hajtották 1903-ban vásárra és csupán 6.5%-át adták el. Tehát legnagyobb részét az istállókból kellett vásárolni, miről szintén nincs statisztikánk.

Ha ez igaz lehetne, akkor szarvasmarhaállományunknak minden évben 93\5%-kal kellene szaporodni. Ennek valahol láthatónak kellene lenni. És köztudomás szerint szarvasmarhaállományunk erősen fogy.

A mi szarvasmarháinknak korjárt szerinti élősúlyarányának egy darabra való átlagos súlya: 240 kgr. s ezzel szemben is a németek 320 kgrmot vettek föl. Ez is túlzás és ön ámitás.

Ha tehát a németek szarvasmarhaállományának,

18,939.600 darab átlagos élősúlyát szintén 240 kgrmmal számítjuk, az összsúly 45,355.463 mmázsa. Esik tehát egy fejre az összesből: 81 klgr élősúlyban! Az élő súlyból azonban csak 40% lesz fogyasztható hús, — és így egy fejre esik 32.4 kilogramm hús. — A lentebb közölt kimutatásban mégis 250 kilogrammal vettem föl egy darab átlagsúlyát, hogy kedvezzek a németeknek. A mi katonánknak egy napi húsadagja 20 dgr.; egy évre tehát 73.2 kgr. Londonban egy-egy ember $\frac{1}{2}$ kgr. húsféléket fogyaszt naponta, vagyis egy-egy évben 183 kgrmot tiszta húsból.

Ezekből tisztán látjuk, hogy a német állatlétszám a lakosságnak távolról sem képes hússzükségletét fedezni; vagyis a bekövetkezendő húsdrágulás nagyobb kárt fog a német fogyasztóknak okozni, mint a termelőknek es a nemzetnek hasznot hajtani. Ezek igazán meglepő eredmények és annál inkább okot adnak kutatni a németek kancellárjának merész állásfoglalásának hátterét.

De még meglepőbb eredményre jutunk, ha a világ összes húsprodukczióját tesszük vizsgálódásunk tárgyává. (Lásd 41. oldal.)

Ezen adatokból lesz tehát csak világos, hogy itten is ama milliomosok által létesített óriási vágóhidak által forszírozott kivitel érvényesült eddig az ezek kezében összegyűlt milliókkal biztosított trustok által. — De ha csak 20 kg. hús jut egy-egy fejre az egész világon, — akkor ez sem tarthat már soká, — mert ama katonaporczió hús kevés államban jut egy-egy fejre, — Oroszország 27.2 kilogrammjával aligha számíthat soká, Dánia, Belgium stb. szintén nem képesek nagy tömegeket termelni. — Canada és Amerika pedig az ő 70.4-74 kilogrammos húsállományokkal — az ő saját emelkedő szükségletükkel is el lesznek foglalva.

Méltán kérdezhetjük tehát, hogy hová fognak ezek az egészségtelen viszonyok vezetni?

Egy bizonyos ezekből, az, hogy: hús elegendő nincs, — és így ennek ára, ha ama mesterséges áremelkedéseket és a visszaéléseket meggátolni nem sikerül, — mihamar emelkedni fog; — és emelkedni kell.

Úgy látszik Bülow és Posadovsky grófok ilyen mé-

Szám	Ország	Szarvas- marha- állomány millió drb	Átlagos élősúlya klgr.	Hús élősúly millió mm.	Eszik egy fejre	
					élősúly klgr.	hús klgr.
1	Német birodal.	18·9	250	47·3	84	33·6
2	Ausztria	9·5	250	23·7	99	39·6
3	Magyarország	6·7	240	16·1	84	33·6
4	Oroszbirodalom	35·9	240	86·2	68	27·2
5	Finnország	1·4	220	3·1	123	49·2
6	Svájc	1·3	260	3·4	105	42·0
7	Luxemburg	—	—	0·3	97	38·8
8	Belgium	1·4	250	3·4	51	21·1
9	Németalföld	1·6	250	4·1	81	32·4
10	Dánia	1·7	250	4·3	178	71·2
11	Svédország	2·5	240	6·2	128	51·2
12	Norvégország	0·9	230	2·1	97	38·8
13	Szerbia	0·9	230	2·1	93	37·2
14	Románia	2·5	240	6·2	122	48·8
15	Olaszország	5	240	12	36	14·4
16	Franciaország	14·6	240	35·2	92	36·8
	I. Összesen	104·6	—	256·3	átlag: 76	átlag: 30·4
17	Anglia és Irland	11·4	260	29·8	72	28·8
18	Canada	41	230	9·4	176	70·4
19	Egy. Amer.-Áll.	61·4	230	141·2	185	74·0
20	Uruguayi	6·8	230	15·7	116	46·4
21	Britt India	87·1	230	200·5	67	26·8
22	China	?	—	—	—	—
23	Japán	1·4	230	} 31·4	} 0·064	} 0
24	Ausztrália	10·1	230			
25	Algír	0·9	230			
26	Jóreményfoka	1·0	230			
	II. Összesen	184·7	—	428·3	46	18·4
	Világösszeg	289·3	—	684·6	50	20

lyére a dolognak nem tekintettek; — és csupán a német marhaállomány emelése lebegett szemünk előtt, mire az ő roppant nagy vámemelésük hatni is fog.

Velünk szemben azonban ezen vámemelés olyan óriási, hogy azt szó nélkül elfogadni — nem lehet

Íme tehát, — állatértékesítésünk érdekei az új vám-szerződésben megóvva nem lettek.

Ezen vámemelések csak arra valók, hogy a magyar gazda még kevesebb hasznot lásson állatai után, mert ezentúl az értékesítés még inkább a kereskedők kezébe van átjászva, a mennyiben sem Bécsben, sem Berlinben, sem Münchenben — a gazdáknak az állatpiacon képviselőjük nem volt és így minden haszon csakis a kereskedelemnek maradt kezében.

Ha pedig a marha vámját ilyen óriási mértékben emelni kormányunk megengedte, azzal csakis a gazdák jövedelmét és hasznát csökkentette, — mert az előállítás több költségbe fog ezentúl kerülni — és nehezebb lesz mégis az értékesítés; s mert a mi sajátos viszonyaink között, a gazdák szétszórtságában és szervezetlenségük miatt az árak alakulására nem lévén semmi befolyásuk, — a veszteség evidens; — míg a közvetítők még az eddigi nyereségeknél is nagyobb haszonnal fognak dolgozhatni. Vagyis a magyar gazdák érdeke sem a gabonaneműeknél, — sem az állatoknál megvédve nem lett.

Ha pedig azt is látjuk, hogy a már bemutatott: búza, árpa és maláta vámja mellett a rozs, zab, kukoricza, komló, szőlő, élő baromfi, friss vaj, vörös bor, margarin, bab, repce, friss zöldség, dinnye, konzerv, őszi baraczk, szamócza és aszalt szilva vámját mind az eddiginél magasabbra emelték s Bülow gróf mégis csupán: a komló vámjánál tanúsított engedményüket áltította oda fő ütköző pontul, melyet mégis 10 márkáról 20 márkára emeltek, akkor ebből is azt látjuk, hogy a magyar mezőgazdaság érdekében nagy harcz aligha lehetett. Ezzel szemben pedig az osztrák ipar vámjait a ho! csak egy hajszálnyi rés mutatkozott, az egész vonalon emelték, és az osztrák speciális iparnak a hol csak lehetett, mindenféle és nem épen kicsi engedményeket szorítottak ki, a vámoknak további föl-emelésében. A kormány jelentése azonban mélyen hallgat ezen ipar és kereskedelemnek nyújtott és kivívott előnyökről, illetve az ottan nem alkalmazott hasonló vámharcokról. Úgy látjuk ebből, hogy az áldozatot és a keserű tandíjat ismét egyedül, az úgyis válsággal küzdő védtelen magyar

gazdaközönségnek kell megfizetni, a mint épen elől az 1890-91-iki német vámszerződés eredményét is csak későbbben sikerült leleplezni. A leczke — nem tudom már hányadszor — igen drága és rettentően keserves a magyarságra nézve. És mégsem okultunk? Pedig minden ment a régi nóta szerint és országszerzte szól a dicshimnusz a közös vámterület festett előnyeiről.

Rettenetes átok nyomja a magyart, hogy ezen istenítéletből, ezen végpusztulásból fölébredni nem birt idáig. Oka ennek ama sok altató, mit Bécsből adogattak be a mi magyar kurfusser orvosaink által

Ha azonban ezen óriási csapásokkal férfiasan szembe nézünk és *a lét és nemlét közötti választásra kell gondolnunk*, sem a cigány vagy javasasszony jóslataival, sem a kétségbeesés kéztördelésével eme bajokon bizony nem segítünk.

Bármennyire politikai kérdés is a vámszerződés kérdése, azt mai állapotában mégis: *köz és nemzetgazdasági oldaláról kell elsősorban megítélni*. Ma is fő a kenyér és a megélhetés! A természetben, ahol a halál, ott az új élet is. A memento: gróf Bülow, a német birodalom hanczellárja. Kár, hogy Goluhovszky grófot Bülow gróffal ki nem cserélhetjük. De nem Bülow grófnak nagy tévedéseieért kívánnánk őt a magyaroknak, hanem ama szilárd agrár-irányzataért, ama lelkes meggyőződésű állásfoglalásáért, mellyel a világhatalom polczán álló nagy német birodalom kanczellárja, a német gazdáknak, a német mezőgazdaságnak, a német nép élelmezőjének, eltartójának, a nemzeti munka védelmének érdekében, az egész földműveléssel foglalkozó nagy osztálynak talpraállítását föladatának legnagyobb hazafias kötelességének és büszkeségének tekinti és hirdeti.

Istenem, magyarok Istene, miért nem adsz a magyar nemzetnek is ilyen hasonló kormányon lévő fiakat, hogy a nemzetet az újjáébredés ösvényén vezessék fejlődésében.

A nagy világhatalom, a német birodalom, melynek 2,657.000 □ kilométer gyarmatvédterülete van a világ minden részében 13,543.000 lakossal, ma kormányzati legelső föladatául proklamálja *a tetterős, szilárdan ülő földműves kereső osztályt, ama 8 milliót, az állam legfőbb érdekében lévőit, a német röghez lekötni s ugyanazon őt talpra állí-*

tani. Ez a 8 millió csak 14¹/₂%-a az 56 milliónyi nemzetnek.

Ugyan miért nem halljuk ezt az Ausztria és Magyarország közügyeinek élén álló vezérférfiaktól?

És nem halljuk, hiába könyörgünk és sírunk érte negyven év óta, eleink pedig évszázadok óta! Itt pedig nem 14¹/₂ és 46 %-át képezi a nemzetnek ugyanazon állam - fentartó osztálya, hanem 75%-át!

Ausztria és Magyarország áruforgalma.

A legtanulságosabb azonban, hogy a midőn ismét egy nagy merényletet követnek el a béklyókba vert Magyarország és a magyar mezőgazdaság ellen, akkor, a kiknek testvéreinknek kellene lenni, az osztrák intéző körök, nekünk támadnak, hogy miért nem hagyjuk magunkat tovább is a végsőig kizsákmányolni. És még ezek mernek azzal állani elő, hogy mit áldoztak föl ők Magyarorszáért.

Vigyázzanak ama napnyugati bölcsek, mert Bülow a hurkot tulaj donképen az ő nyakukra tette.

Ezen mostani német vámszerződést bátran és nyíltan nevezhetjük a *II-ik Königrätznek*, a hol mi is elvérzünk.

Nézzen csak Ausztria körül, nem-e zárta el saját iparának előnyére Németország Ausztria ipara elől valamennyi iparfogyasztás piacát? Hiszen Oroszország, Románia, Szerbia, Bulgária, Olaszország, Svájc s Belgiumon kívül, bizonyos kevés iparcikkeken kívül, a német még hatalmasabb iparának ezen újjonnan megszilárdított és biztosított piacain túl hol képes és hol tud még piacot teremteni Ausztria? Sehol.

Egyedül a kifosztott, a kivándorlásba kergetett Magyarország maradt meg Bálám teherhordójának. Anglia Indiában nagy tőkebefektetéssel emeli a közigazdaság és közjólétet, pedig csak gyarmata.

Az Ausztriával való 1904. évi áruforgalmunk adatai szerint Ausztria 949.5 millió korona értékű behozatalából 847.4 millió iparcikkekre esik: a 102.1 millió pedig gabona-neműekre, őrleményekre és élelmiczikkekre.

Ennek tehát, ha Magyarország nincs, az iparos Anglia,

Franciaország, Svéd-, Norvégország, Spanyolország, Portugália, Görögország, Törökország, Montenegró, China, Japan, Amerika, Brazília, Kuba, Peru, Chile s Ausztrália lehetnének már csak és esetleg piacjai; csakhog az angol, francia s amerikai iparral a harcot fölvenni Ausztriának nem lebet, az ö rongy és hitvány, póvli ipartermékek legnagyobb részével s azok erős vámvédelmével szemben.

Ama fönt fölsorolt, Németország által most elzárt piacokra az 1903.évben a közös vámterületnek 2129.781.000 korona kiviteléből 1352,600.000 korona a magyarországi kivitelre esik, így tehát a saját 777,181.000 korona ipari kiviteléből *mintegy 80%-ának piacza van Németországgal elzárva*, vagyis 62.6 millió korona.

S mert ezen árukra Magyarországon kívül is specziális rendeltetésénél fogva más piacza nincsen, ezért kellett és kell osztrák fölfogásból a közös vámterületet, még az 1867: XII. és az 1899: XXX. törvénycikk ellenére is — tehát törvénytelenül — föntartani és minden áron biztosítani.

Magyarország külkereskedelmi forgalmában az egész 1352,576.000korona értékéből 55-65%, 752,665.000 korona a mező- és erdőgazdasági- és halászati termékekre esik; 1.89% a bányászati- és kohászati termékekre s 42.46% az ipartermékekre 574,317.000 korona értékben.

Tehát a magyar mező- és erdőgazdaságnak 752.6 millió koronája áll szemben az osztrák ipar 621.6 millió koronájával.

A 20% további ipartermék elhelyezését is csak nagy küzdelem árán tudná Ausztria ezek után elérni, a mi 150 millió korona. De mert ama magyar mező-, erdő- és halászati 752.6 millió korona kiviteli összegből a behozott hasonló című 224.9 millió koronát le kell vonni, ama 621.6 millió osztrák ipari kivittel szemben a valóságban 527.7 millió-korona marad. Ebből esik:

Gabona- és hüvelyesekre	280.9 millió K.
Főzelék- és gyümölcsre	17.9 « «
Vágó és igásállatra...	... — —	194.4 « «
Más állatra	« ... — ...	11.7 « «
Italokra	11.7 « «
Eledelekre	49.8 « «

A gabona és hüvelyesek tétele azonban a következően oszlik meg:

1. Búzából ki vittünk összesen 1904-ben 3,963.225 mm.
 « behoztunk « 1,378.057 «
 Tényleges kivitelünk volt... .. 2,585.162 mm.
2. Rozsból kivittünk összesen 1904-ben 2,054.522 mm.
 « behoztunk « « 21.805 «
 Tényleges kivitelünk volt... 2,032.717 mm.
3. Árpából kivittünk összesen 1904-ben 2,622.118 mm.
 « behoztunk « « 366.829 «
 Tényleges kivitelünk volt..... 2,255.289 mm.
4. Zabból kivittünk összesen 1904-ben 2,062.478 mm.
 « behoztunk « « 154.475 «
 Tényleges kivitelünk volt... .. 1,908.003 mm.
5. Kukoriczából kivittünk összesen 1904-ben 2,337.058 mm.
 « behoztunk « 1,090.193 «
 Tényleges kivitelünk volt..... 1,246.65 mm.
6. Babot (száraz) kivittünk összesen 1904-ben 200.446 mm.
 « behoztunk « « 9.820 «
 Tényleges kivitelünk volt... .. 190.626 mm.
7. Malátából kivittünk összesen 1904-ben 293.126 mm.
 « behoztunk « « 3.957 «
 Tényleges kivitelünk volt... .. 289.169 mm.
8. Lisztet kivittünk összesen 1904-ben 7,193.901 mm.
 « behoztunk « « 86.584 «
 Tényleges kivitelünk volt... .. 7,107.307 mm.

Ha ezen kivitelre jutott belső, vagyis saját termelésünk kiviteli tételeit vizsgáljuk meg, azt hiszem, hogy mindenki előtt egy egészen új kép — egy kiábrándulás — ragadja meg elméjét és Ítéloképességét és ez az, hogy a nagy közönség rétegeibe beleoltott ama hit, mintha Magyarországnak olyan rengeteg gabona- és főleg búzamennyiségei volnának értékesítendőek, a mit értékesíteni és elhelyezni Ausztrián kívül sehol sem tud, mint a ködkép oszlik el. A hályog esik itt le szemünkről.

És ha tovább és behatóbban vizsgáljuk statisztikánk adatait, akkor azt látjuk, hogy az itten kivitelre fönmaradt

magyar gabonaneműek összegei nem is fedezik azon összeget, melyeket csak Ausztriába vittünk is ki.

Ezen eredmény olyan meglepően érdekes és tanulságos ma, hogy ezeket itten földéríteni elmulaszthatatlan.

Tehát búzából saját kiviteli összegünk volt 2,585.162 mm.

Ausztriába kivitelünk « 3,951.050 «

Fedezetet nem talál (—) 365.888 mm.

Rozsból „..... 2,032.717 mm.

Ausztriába kivittünk 2,051.215 «

Fedezetet nem talál (—) 21.498 mm.

Árpából 2,255.289 mm.

Ausztriába kivittünk 1,864.410 «

Másfelé kivitelre maradt (+) 990.879 mm.

Csupán Angliába kivittünk 200.000 «

Zabból 1,908.003 mm.

Ausztriába kivittünk 2,050.717 «

Fedezetet nem talál (—) 142.714 mm.

Kukoriczából 1,246.865 mm.

Ausztriából kivittünk 2,189.837 «

Fedezetet nem talál (—) 982.972 mm.

Babból..... - 190.626 mm.

Ausztriába kivittünk — 62.386 «

Másfelé kivitelre marad (+) 128.240 mm.

Németországba 54.918, Olaszországba 17.302, Franciaországba 25.733, Amerikába 5.951 mmázsát, míg 1903-ban 39.599 mm. vittünk ki, a mi tehát már mintegy 104.000 mmázsát tett.

Malátából 289.169 mm.

Ausztriába kivittünk 123.134 «

Másfelé kivitelre marad (+) 146.035 mm.

Német-, Olasz-, Franciaországba és Braziliába kivittünk mintegy 145.000 mmázsát.

Lisztből 7,107.207 mm

Ausztriába kivittünk 6,122.069 «

Másfelé kivitelre marad (+) — - 985.138 mm.

Kivitelünk volt: Boszniába 311.155, Németországba 122.568, Franciaországba 68.184, Hollandiába 32.804, Angliába 388.175, Braziliába 98.793, tehát ezek együtt 921.679 mm. A különbségek más kisebb tételekben mégis 28 országba vitettek ki.

Hogy azonban ezen Ausztriába való bevitelünk meg ne tévesszen senkit és hogy kitüntessük, hogy Ausztria a hozzá bevitt gazdasági terményeinket nem fogyasztotta el, az osztrák, illetve a közös vámterület terményeinek külkereskedelmi forgalmát is figyelmünkbe kell vennünk.

Ennek adatait csoportosítva I., II., III. alatt a következőkben adjuk: Gálócsy A. szerint a m. Mérnökegyesületben tárgyalt előadása nyomán.

I. Magyarország mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi forgalma 1903-ban 1000 koronában.

	Behozatal			Kivitel		
	Ausztriából	Vámkülföldről	Összesen	Ausztriába	Vámkülföldre	Összesen
Dohány... ..	33	16118	16151	10669	3721	14390
Gabona, liszt, stb.	7191	28508	35699	369531	84767	454298
Főzelék, gyüm.	10663	12783	23446	29529	11827	41356
Vágó állatok ...	2868	40791	43659	187795	50255	238050
Más állatok ...	1561	3652	5213	16719	11375	28094
Állati termékek	13137	9873	23010	32673	31853	64526
Zsiradékok... ..	7155	3982	11137	27256	5978	33234
Zsiros olajok...	5633	976	6609	2180	283	2463
Italok	20282	13459	33741	36170	9312	45482
Eledelek	19980	3888	23868	22092	1040	23132
Összesen	88503	134030	222533	734614	210411	945025

Kivitel összesen... ..	945025
Behozatal összesen	222533
	Kiviteli többlet... ..
	722492
Ebből Ausztria elfogyaszt a statisztika szerint	118035
A vámkülföld elfogyaszt	604457
	Összesen
	722492

Ezen kiviteli többlet eloszlik :

Közvetlen vámkülföldre	76381
Ausztriába fogyasztásra	118035
Ausztriába közvetítő kereskedelemnek a vámkülföldre	528076
Összesen	722492

Az önálló vámterület felállításánál a behozatal egész mennyiségét nélkülözhetjük s akkor mérlegünk már 222,533.000 kor.-val javul.

II. Ausztria mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi forgalma 1903-ban 1000 koronában.

	Behozatal			Kivitel		
	Magyarországból	Vámkülföldről	Összesen	Magyarországba	Vámkülföldre	Összesen
Dohány... ..	10669	36479	47148	33	3750	3783
Gabona, liszt, stb.	369531	31168	400699	7191	112232	119423
Főzelék, gyüm.	29529	73020	102549	10663	70812	81475
Vágó-ésigásállat	187795	6087	193882	2868	117779	120647
Más állatok ...	16719	13505	30224	1561	15050	16611
Állati termékek	32673	104346	137019	13137	155623	168760
Zsiradékok ...	27256	20880	48136	7155	14399	21544
Zsiros olajok...	2180	16614	18794	5633	128	5761
Italok	36170	24405	60575	20282	29446	49728
Eledelek	22092	23964	46056	19980	8857	28837
Összesen ...	734614	350468	1085082	88503	528076	616579

Bevitele Ausztriának 1085082
 Kivitele összesen 616579

Beviteli többlete ... 468504

mint szükséglet.

A beviteli többlet, azaz szükséglet fedezéséhez hozzájárul :

a vámkülföd	350468
Magyarország... ..	118035
Összes fogyasztása Ausztriának...	468503

De mert Ausztria-Magyarországba 134.030 ezer korona értéket hoz be, azért Ausztria-Magyarország mezőgazdasági terményeinek háromszorosát a külföldről viszi be, ezért Magyarországnak tulajdonképpen nem legfőbb és nem biztosított fogyasztója.

III. A közös vámterület mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi forgalma 1903-ban 1000 koronában.

	Behozatal			Kivitel		
	Magyarországra	Ausztriába	Összesen	Magyarországból	Ausztriából	Összesen
Dohány... ..	16118	36479	52597	3721	3750	7471
Gabona, liszt, stb.	28508	31168	59676	84767	112232	196999
Főzelék, gyüm.	12783	73020	85803	11827	70812	82639
Vágómarha ...	40791	6087	46878	50255	117779	168034
Más állatok ...	3652	13505	17157	11375	15050	26425
Állati termékek	9873	104346	114219	31853	155623	187476
Zsiradékok ...	3982	20880	24862	5978	14399	20377
Zsíros olajok...	976	16614	17590	283	128	411
Italok	13459	24405	37864	9312	29446	38758
Eledelek	3888	23964	27852	1040	8857	9897
Összesen ...	134030	350468	484498	210411	528076	738487

Kivitel összesen 738487

Behozatal összesen... .. 484498

Kiviteli többlet 253989

A kiviteli többlet származik:

Magyarország I. plusszából, miből 722492

levonva Ausztria szükségletét (lásd II.) 468503

Összesen 253989

Vagyis magyarországi nyerstermény kimegy a vámkülföldre:

Közvetlenül 76381

Ausztrián keresztül... .. 528076

Összesen (lásd I.) 604457

De mert Ausztria idegen termésfogyasztása 350468

Igy lesz a közös vámterület kiviteli többlete ... 253989

Ausztria nem fogyasztotta el Magyarország nyerstermékeit.

Ezen táblázatos összeállításokból mint főfontosságú azon tény tűnik ki, hogy Ausztria a magyar nyersterméneknek nem fogyasztója, hanem mert annak jóságán nyerni

lehet, csupán nagybani kereskedője, közvetítője. Másként nem lett volna szabad a közös vámterületre 484.498 millió értékű mezőgazdasági terményt behozni, a kiviteli 738.487 millió termény mellett. *Ezen 353-980 millió kiviteli többlet okozta nyereszterményeink áresését, illetve a közös vámterületen az áraknak törvényes és méltányos emelkedését ez gátolta meg.* Ausztria összes fogyasztása II. szerint csak 468.503 millió korona értékű és ezzel szemben hozta be mégis III. szerint ama 484.498 mezőgazdasági termény értéket, mert a közös vámterület fölötti rendelkezést kereskedelmével magához rántotta. Ha tehát a vámkülföldről eredő mezőgazdasági termékeket még 15.995 millió koronával többet hozott be, mint saját fogyasztására — szerződésünk ellenére — szüksége volt, ebből az tűnik ki, hogy az Ausztriával való vámközösségnek reánk értéke alig van — illetve, hogy az látszólagos — és koholt.

Magyarország az I. szerint — Ausztriába 734.614 korona értékű terményeket vitt ki, a közös vámterületnek pedig III. szerint összes mezőgazdasági terményeinek kivitele tett: 738.487 millió koronát, a mi azt igazolja, hogy a Magyarország által Ausztriába bevitt mezőgazdasági termékek 4 millió korona kivitelével — mind a vámkülföldre vitettek ki. Ezért mondtuk joggal — hogy Ausztria csak üzérkedett, csak a nyereségeket zsebelte be.

Ugyanezen viszony és jelenség mutatkozik: a gyarmatárú, fűszer, déligyümölcs kereskedelménél is Ausztria előnyére.

Hogy pedig a paritás az egész külkereskedelem viszonylatában sem áll fenn, az kitűnik abból, hogy

Ausztria összes külkereskedelmi forgalma	3,305.930 korona
Magyarország	« « 698.966 «

A vágó- és igásállat kereskedelmi eredményeit elől darabszám szerint tüntettem ki, itt azonban fölötte érdekes a teljes kép érdekében ennek pénzbeli értékforgalmára is reámutatni. Ausztria és Magyarország kölcsönös be- és kiviteli eredményei úgy alakulnak, hogy végösszegében Magyarország kiviteli fölöslege 194.391 korona, míg Ausztria-

nak szükséglete 73.235 korona, mégis a vánikülföldről a közös vámterületre 46.878 ezer korona jön be.

Ebből csak világos, hogy épenúgy, mint a gabonáknál, az állatforgalomban sincsen Magyarország a vámkülföldön kívüli árúk versenyével kellően megvédve, — míg ellenben a közös vámterület magas ipari vámjai az osztrák ipart — hatalmasan megvédik, — a magyarok zsebének nagy kárára.

A németországi állatkivitelnél külön darabszám szerint is ki fogom tüntetni, hogy az osztrákok csakis a magyar kitűnő hizott jószág révén jutottak a németországi állatforgalom nyereségeihez.

Ha tehát Ausztria — a közös vámterület kötelékében, az itt közlött eddigi hivatalos statisztikai adatok igazolása szerint, sem az állat kivitelünkre, — sem gabonaneműinkre nézve nem biztosított szerződéses fogyasztója Magyarországnak, akkor mi értelme volt, — és van — a közös vámterületnek? Ezért kellett a 67-es alapnak buknia!

S mert ezen eddigi balhiedelmet a két szerződött ország kereskedelmi mérlegével megdöntöttnek látjuk, *megszűnt minden eddigi ok arra nézve, hogy ezen — áldatlan és eredeti céljából teljesen kiforgatott vámközösség és közösvámterület — minden viszonyosság megtartásának mellőzése után, — tovább is főnálljon, ha a magyarság történelmi missziójára tekintünk.*

Az élelmiszereknek és gabonaneműeknek a világ áralakulásai és atermelés olcsóságában rejlő versenyképesség-szabják meg úgyis le- és főlmenő áraikat; sokkal észszerűbb tehát, ha Magyarország Ausztriával — *egy méltányos kereskedelmi szerződést köt — mindkét fél érdekeinek szemelőtt tartásával* Erre nézve Ausztria a talajt kapzsi politikájával és közgazdaságilag is öntudatlanul előkészítette, de nem hitte, hogy a reakció ilyen hirtelenül állhat be az elaltatott és kicsigázott magyar nemzetnél.

A gabonaneműeknek ama elől közlött kiviteli és behozatali csoportosításából is azon mindenki által egyszerre fölismerhető jelenség tűnik ki, hogy — bármilyen becses is látszólag, mint nagy tömegű fogyasztó Ausztria, — a magyar gabonaneműekre, — de nem az egyedüli és tulajdonképeni nagybani fogyasztónk; — hanem nagybani kereskedőnk. Ha

pedig azt is látjuk, hogy például búzánkat Ausztrián kívül 7-7 országba, u. m.: Bosznia, Németország, Svájez, Olaszország, Oroszország, Románia s Szerbiába; árpánkat Boszniába, Németországba, Svájcba, Olaszországba, Franciaországba, Belgiumba, Hollandia, Anglia, Oroszország és Romániába; zabunkat 7, kukoriczánkat 4, a babot 20, malátánkat 17, lisztünket pedig Boszniába, Németországba, Svájcba, Olasz-, Francia-, Spanyol-, Orosz-, Svéd-, Norvég-, Görög-, Törökországba, Portugáliába, Belgiumba, Hollandiába, Angliába, Dániába, Romániába, Szerbiába, Bulgáriába, Indiába Chinába, Hongkong, Egyptom, Tunisz, Algír, Afrikai angol és portugál gyarmatokba, Zanzibárba, Eszaki amerikai egyesült államokba, Braziliába sőt Urugvajba vagyis így: 34 ország népe fogyasztja és ugyanannyi főértékesítési piaca van, — akkor az értékesítés kérdése a jövőben sem maradhat megoldatlan kérdés, — ha az önálló vámterületet állítjuk föl s magunk leszünk a magunk kereskedői, s malmaink kivételét a mainál jobban szervezzük és támogatjuk.

És épen azon körülmény, hogy amíg nyers búzánkat ama hét piacon csak kisebb mennyiségekben lehetett idáig elhelyezni, a lisztet pedig a megfelelő támogatás mellett ama 34 világpiacra emelkedő mennyiségben lehet épen most amidőn az amerikai malmok kivitele is erős hanyatlásban van, kivinni és értékesíteni, — arra szolgálhatnak ösztönül és megnyugvásul, hogy teljes nyugodtsággal térhetünk át az önálló vámterületre.

Az értékesítés kérdése tehát ezen esetben — úgy, mint ma is: — a világ árkonjunkturái által befolyásolt kereskedelmi és pénzügyi kérdés. Egy — igen fontos tény azonban markánsul emelkedik ki Ausztria viszonyainak beható vizsgálatánál, hogy Ausztria gabonaneműekbeni szükséglete, — ipari és kereskedelmi fölénye és nagy fejlettsége folytán olyan nagy, hogy azt nemcsak Magyarországból szerezte be, hanem a közös vámterületen kívül álló országokból is.

Vagyis Ausztria, csak — mint legközelebbi piacztal veszi Magyarországot igénybe ipari és üzleti szükségleteinek beszerzésénél, mert sem olyan jó — sem olyan

jutányosan más országban nélkülözhetetlen áruít nem kaphatja.

Ausztria tehát nem volt jó szövetségesünk; vagyis a közös vámterület alapfeltételét egyszerűen kijátszotta.

Ha tehát ma Ausztriának Németország által, a német ipar piacainak erősítésére történt elzárását, vagy körülkerítését a Magyarország terményeinek részére rendelkezésre álló fogyasztási piacok sokaságával egybevetjük, kétségtelenül tisztán látható, hogy a németországi vámszerződéssel teremtett új helyzet Ausztriát valóban: Ahilles sarkán találta.

Az Ausztrián ejtett seb azonban olyan nagy, hogy nincsen Goluhowszky gr. külügyminiszternek annyi tapasza, hogy azt beborítani tudná.

Ha nem lett volna az osztrák ipar évtizedeken át a hitvány ipari tömegárúknak előállítója, — melyet a magas védvámnak — minden más ország iparát tőlünk távol tartó — verseny nélküli helyzetében javítani — és a világ piacán is értékesíthetővé tenni iparkodott volna, — akkor a mai II-ik Königrätz nem érhetne volna Ausztriát.

Az osztrák iparcikkek durvasága, fejletlensége, orientális jellege, s ezen hitvány árúknak mégis aránytalan mesés monopolikus áron való reáerőszakolása a magyar, mástól elzárt piacra, végre megbosszulja magát.

Ütött az osztrák kapzsiságnak, rövidlátásnak, brutális kiszipolyozásnak és leigázási törekvésének utolsó órája.

Keressen tehát ma Ausztria az áru szoliditását mellőző, külszínre törekvő hitvány ipari cikkeinek új piacokat.

Ezeknek csak egy piacza volt: a leigázott Magyarország. Ezt szolgálta a 67-es alap.

A nemzet szeme végre fölnyílt. A nemzetet álmából a november 18-iki merénylet fölrázta. A nemzet megmozdult. A nemzet fosztogatóit fölismerte. Vele többé czimborálni nem akar.

A fölébredés első zúr-zavarában a rajta kapott tolvaj kiabálja — menekülése reményében — a legjobban, hogy fogják meg! — és ne ereszszék el a becsületes kárvallottat. Mert ha szabad útjára eresztik, elpusztul az istenadta! pedig csak a tolvaj pusztulna el. Az Ausztria és a közös vám-

terület által a magyarnak kijelölt útja Fiúmén át Amerika! Már széles a kitaposott út. Maholnap már temetővé lesz.

A magyar terményeknek, a magyar államvasúti ortodox politika utat: *kifelé csinálni nem akart soha*. Csak a Bécsbe vivő vonatok útját szaporította mindig. A magyar mezőgazdaság terményei mégis utat találtak a külföldi piacokra, csak hogy drága utat. Vasúton szállítani a közös vámterület határain túl, lehetetlenség drágasága miatt.

Minden nemzet ma az olcsó vizi szállítást használja ki. Itt van a Duna a Vaskapu szabályozásával. Magyar árút szállító hajót nagy ritkán látni. Hiszen alig is van. A román, szerb és osztrák árúk nagy tömege pedig a Dunán megy föl és le — a külföld piacaira — és országunkon keresztül és versenyez velünk Európa közepéig, a mihez pedig mi közelebb vagyunk, — és mi még sem tudunk oda eljutni — mint amazok. És csodálkozva látjuk, hogy az orosz, román és szerb búza Mannheimban versenyképes, a magyar búza pedig nem. Az amerikai búza pedig Németországba ezer kilométer távolságozról 10 millió métermázsában talál vevőre, a mikor a közvetlen szomszédban fekvő közös vámterületről — csak 123 ezer métermázsas volt ugyanott eladható. Érdeemes ezek felett gondolkozni!

Angliába árút versenyképesen nekünk szállítani nehezen lehet. Erről a vasúti nagy adminisztrátorok nem gondoskodtak; és azzal sem, hogy az államvasúti moloh mellett még fejlesztett vizi útjaink is legyenek a kivitel előmozdítására.

Mint ezen képtelen — sokáig túrt vasúti politika eredményül azt kell újra kiemelni, hogy mindezen Ausztriába kivitt előbbeni gabonaneműeknek Ausztria nem volt fogyasztója, *hanem csak kereskedője, értékesítője és az üzleti hasznot zsebrevágó közvetítője*.

Erre persze pompásan van berendezve a közös vámterület. A gabonaneműeknél tehát Ausztria nem volt maga fogyasztónk minden oda kivitt és előbb kimutatott mennyiségnek 1093-ban például a majdnem 200 millió korona értékű gabona s örleményekből, összesen hét millió métermázsas mennyiségből — *85 millió K. értékű árút, magyarországit vitt ki Ausztria a külföldi piacokra*; s ugyanakkor Ausztria

bevitt Magyarországból és a vámkülföldről 400 millió korona értékűt.

Hogy ezen mi a haszna Ausztriának, mutatja az, hogy a magyar gabonakereskedelem nagyrészen átköltözött Ausztriába. A centralizáció minden tekintetben oda irányul. Láttuk a Bécsből megindított búza, tengeri, zab stb. ringeknek óriási méreteit Budapesten és egész Magyarországon. Ne feledjük el, hogy hány mágnás és úri család esett áldozatául, és hány félrevezetett szegény ember.

Mindezekből a levonható és kimutatható következés és tanulság az, hogy Ausztria nagy fogyasztásnak mértéke a köztudatba vitt fölfogásnak meg nem felel; azaz reánk nézve nem reális, és azt a valóságtól eltérően túlbecsülik. Ez volt érdeke a közös vámterület minden hívének.

Ugyan kérdem, hát nem lenne jó azon Ausztria közvetítő által zsebre vágott nagy haszon a magyaroknak, a termelőknek, a gazdáknak vagy a kereskedőknek, és végül magának a magyar államnak és az államkincstárnak is? És mi elaltatott jámbor magyarok, szentül hittük azon mesét, hogy a magyar gabonaneműeknek Ausztrián kívül nincsen fogyasztója. És íme Ausztria statisztikája azt igazolja, hogy: *Ausztria még tisztességes nyereséggel is el tudja helyezni a magyar gabonaneműeket.*

Menjünk át Ausztriába tanulni — és a nemzet itthon nyissa ki jól a szeméit — s azonnal másképen fog látni, ítélni és cselekedni. Az első lépést a reánk erőszakolt választással a nemzet megtette. Lépünk tehát tovább is a nemzeti önállóság felé!

A német vámszerződés okozta új helyzet ime, erről is lerántotta a leplet. Mindazonáltal nem ítéljük meg rózsásan a helyzetet, mert az osztrákok által csinált üzletet egyszerűen nem csavarhatjuk ki kezükből.

Ezért kell Magyarországnak, mélyre ható tanulmány alapján olyan: *új közgazdasági helyzetet tetemteni, hogy ezen túl maga legyen ura és kereskedője magának, — és cselekedeteinek. — Ezért kell: az önálló vámterület! és az önálló rendelkezési jog.* Mielőtt azonban erre reámutatnék, *állatkivitelünk kérdését* kell még bonczkés és vizsgálat alá venni. Itt is hasonlót fogunk látni.

Állatkivitelünk.

				Ausztriába
Vágóökörből	kivittünk 1904-ben	288.530	dbot;	ebből 238.984 db
«	behoztunk «	54.922	«	
	Tényleges kivitelünk	223.608	db.	
Igásökörből	kivittünk 1904-ben	12.616	dbot	« 12.468 «
«	behoztunk «	512	«	
	Tényleges kivitelünk	12.104	db.	
Tenyészbikából	kivittünk 1904-ben	348	dbot	« 332 «
«	behoztunk «	537	«	
	Behozatali többletünk	189	db.	
Vágóbikából	kivittünk 1904-ben	26.761	dbot	« 24.773 «
«	behoztunk «	3.369	«	
	Tényleges kivitelünk	23.392	db.	
Tenyésztehénből	kivittünk 1904-ben	18.853	dbot	« 18.692 «
«	behoztunk «	694	«	
	Tényleges kivitelünk	18.159	db.	
Vágótehénből	kivittünk 1904-ben	36.974	dbot	« 29.233 «
«	behoztunk «	4.771	«	
	Tényleges kivitelünk	32.203	db.	
Bivalyból	kivittünk 1904-ben	9.579	dbot	« 9.477 «
«	behoztunk «	421	«	
	Tényleges kivitelünk	9.158	db.	
Növ.-marhából	kivittünk 1904-ben	26.432	dbot	« 21.573 «
«	behoztunk «	623	«	
	Tényleges kivitelünk	25.809	db.	
Borjúból	kivittünk 1904-ben	23.164	dbot	« 22.913 «
«	behoztunk «	1.294	«	
	Tényleges kivitelünk	21.870	db.	379.445 «
vagyis összes	kivitelünk volt	434.448	«	
	ebből a behozatal	68.143	«	
és így a tényleges	kivitel tett	366.305	«	
Juhot és kecskét	kivittünk 1904-ben	149.951	dbot	« 137.167 «
«	« behoztunk «	7.897	«	
	Tényleges kivitelünk	142.054	db.	
Sertésből (hízott)	kivittünk 1904-ben	307.911	dbot	« 307.762 «
«	behoztunk «	148.311	«	
	Tényleges kivitelünk	259.600	db.	

				Ausztriába
Sertésből (félig hizott) kivittünk	1.141	dbot	ebből	1.141 db.
" " behoztunk	268	"		
Tényleges kivitelünk	843	db.		
Sertés (sovány) kivittünk 1904-ben	62.966	dbot	"	62.775 "
" " behoztunk	5.976	"		
Tényleges kivitelünk	56.990	db.		
Igáskoesi-lóból kivittünk 1904-ben	37.785	dbot	"	13.513 "
" " behoztunk	252	"		
Tényleges kivitelünk	37.533	db.		
Hátaslóból kivittünk 1904-ben	5.757	dbot	"	1.574 "
" " behoztunk	30	"		
Tényleges kivitelünk	5.727	db.		
Eleven szárnyasból kivittünk	8.401.501	dbot	"	4.066.206 "
" " behoztunk	2.081.895	"		
Tényleges kivitelünk	6.319.606	db.		
Leölt szárnyasból kivittünk	129.305	mmázsát	"	90.577 mm.
" " behoztunk	637	"		
Tényleges kivitelünk	128.669	mmázsa		
Marhahús friss kivittünk 1904-ben	1.630	mmázsát	"	1.630 "
" " behoztunk	7.466	"		
Behozatali többletünk	6.836	mmázsa		
Leölt borjú és borjúhús friss kivitel	1.255	"	"	1.255 "
" " behoztatal	10.078	"		
Behozatali többletünk	8.823	mmázsa		
Leölt sertés s sertéshús friss kivitel	10.167	"	"	10.167 "
" " behoztatal	7.104	"		
Kiviteli többletünk	3.063	mmázsa		
Leölt juh, bérány hús kivitel	455	"	"	455 "
" " behoztatal	306	"		
Kiviteli többletünk	149	mmázsa		
Máj, tüdő stb. kivitel 1904-ben	603	"	"	603 "
" " behoztatal	64	"		
Kiviteli többletünk	509	mmázsa		
Elkészített hús kivitel 1904-ben	849	"	"	849 "
" " behoztatal	3.133	"		
Behozatali többletünk	2.284	mmázsa.		

Hogy ezek után helyzetünket tisztán lássuk, az állatkivitel kétfelé kell osztani. A tenyésztési célból kivitt állatokat el kell választani a levágásra kivitt állatok számától, épenígy az igásállatokat is.

Igásökröt kivittünk 1904-ben 12.616 dbot
 Tenyészbikát « « 348 «
 Tény észtehenet « « 18.853 «
 Összesen kivittünk 1904-ben 31.817 dbotT

Ezeknek jövőben való kivitelére a német felemelt vám hatással alig lesz. S mert mintegy 418.850 dbot vittünk ki húsáilatot *szarvasmarhában* így az igás- és tenyészállatkivitel a 366.305 tényleges állatkivitelünknek mintegy 8.6 %-át tette.

				ebből Ausztriába	
<i>Levágásra kivittünk</i>	összesen	288.530 db	ökröt;	238.984 dbot	
«	«	«	26.761 « bikát;	24.663 «	
«	«	«	36.974 « tehenet;	29.238 «	
«	«	«	9.579 « bivalyt;	9.577 «	
«	«	«	26.433 « növendéket;	21.563 «	
«	«	«	23.164 « borjút;	22.913 «	
<i>Összesen 411.441 db</i>				<i>346.948 dbot.</i>	

Vagyis: *Ausztriába kivittük az egész kivitelünknek 84.3%-át.* Ebben a mennyiségben benne van a hozzánft behozott és tovább kivitt állat is.

A közös vámterület kivitele Németországba tett 1904-ben:

Németország összes bevétele	Ausztria és Magyarország kivitt összesen	Ausztria kivitt	Magyarország kivitt
Vágóökr s bika 73.268 db	71.330 db	29.439 db	41.891 db ökröt
« tehén stb. 117.064 «	80.278 «	72.646 «	7.632 « tehenet
Növendéksborjú 96.018 «	66.709 «	62.046 «	4.663 « növend.
<i>Összesen 286.350 db</i>	<i>218.317 db</i>	<i>164.131 db</i>	<i>54.186 db</i>

Ezen összeállításból világosan látható, hogy a német birodalom vágómarha-bevitelének mintegy 74%-át Ausztria és Magyarországból szerezte be.

Ausztriából szerzett be látszólag 56%-ot, — és Magyarországból 18%-ot.

Ha azonban tovább vezetjük vizsgálódásunkat, — azt látjuk, hogy ezen adatok szerint az elől kitüntetett és méltatott, — *óriási hús- és marha-vámemelés Ausztriát: háromszorosan jobban sújtja, mint Magyarországot*, mert kivitele háromszor volt nagyobb a miénknél. Azonban ezentúl is sokkal jobban sújtja Ausztriát ezen vámemelés, mert, ha az már mindenki előtt világosan áll, hogy a könnyű súlyú teheneket és a növendékállatokat sehogy sem bírják ezen fölemelt állat- és húsvámoknál Németországba kivinni, — akkor azon oknál fogva, mert Ausztria a 164.131 db. összes kivételéből 134.692 dbot — tehát 82%-ot ilyen — többé a kivitelte el nem bíró könnyű állatokat szállított, csupán a hízott és nehéz ökörkivitel marad számára, a mi mintegy 17%. — Ez a meztelen igazság.

Ezzel szemben Magyarország helyzete sokkal előnyösebb, mert a mi 54.186 db. állatunkból a tehenekre és növendékmarhára csupán 21% esik, s 79%-ka egész eddigi kivitelünknek a legjobb hizlalás elérésével — kivihető maradhatna.

De mert Ausztria csakis — hibás közgazdasági irányunk folytán a hozzá, illetve Bécsbe bevitt bízott ökör fölöslegét vitte ki Németországba ama 29.439 db. ökörben, — így a jövőben, ha a német piacról az eddig oda bevitt 213.000 db. tehén és növendékmarha kiszorul, — bizonyítás nélkül is világos, — hogy csakis a — prima hizlalású — magyar nehéz ökör — fog bevitetni; — mivel a német piac, főleg pedig München, Bajorország, Baden, Wurtemberg Elzász, a Rajna vidékén és Szászországban — köztudomás szerint — elsősorban a magyar prima hús fogyasztása honosodott meg.

A magyar prima hús minőségét egyetlen más országbeli hús sem éri el. Ez biztosítja minden előnyét, — mert a többi piacot is befolyásoló *müncheni piac* — *csakis elsőrendű húst fogyaszt.* A bajor mezőgazdaság produktumai — a mint szaktudósítóink jelentéseiből is tudjuk, csakis másodrendűek, — ez tehát a továbbmenő kereskedelem részére marad.

Ha tehát küzdelem árán is, — a bajor piacot mégis

megtarthatjuk prima hizott ökreink kivitele számára. —Ez egy nagy megnyugvás. — Németország tehát nem nélkülözheti a magyar vágómarhát, — és a magyar prima ökröt ezután sem.

A 434.448 db. levágásra kivitt állattal szemben azonban: 68.143 db. hehozatahmk volt 1904-ben, vagyis e szerint 366.305 db-ra csökkent tényleges kivitelünk. Ezen behozatalnál 54.922 clb. vágóököre esett. Ez azt igazolja, hogy a mint a mi kivitelünk főtételét a prima hizott ökör képezi, épenúgy a hozzánk való behozatal ³A részét a vágó ökör teszi ki.

Saját állatkivitelünket, tenyésztésünk viszonyában vizsgálva azt látjuk, hogy: *ökör állományunknak a bivalyai mintegy 28%-át, és összes állatlétszámunknak mintegy 16%-át vittük ki 1904. évben. A vágóhidakon történt levágás teszen mintegy 17%-ot; de mert csak 2200 vágóhidunk van; Poroszországban csak 430 vágóhid van, — községünk pedig van 14.000, — így a vágóhidakon kívül való (magán) levágás tehet 2%-ot. Ezek szerint összes fogyasztásunk az állománynak 35%-a lehet.*

Ez azonban mind — hizott, vagy legalább is levágásra érett, jó húspan lévő állat. — A rongy — sovány állatból haszon nincsen; ez tehát balszerencséje közzgazdaságunknak.

Tehénállományunk tett 2,185.000 dbot (1900-ban). Kivittünk 1904-ben összesen 55.827 dbot. Levágtunk az 1901. évi adatokhoz mérve 300.173 dbot. A csökkenés tett 356.000 dbot, maradt a tenyésztésre 1,829.000 tehén; 5%-ot mint tenyésztésre nem alkalmast leütve marad 1,738.000 db, melynek évi szaporulatát magasan 65%-al fölvéve, az évi borjú létszám tehet, — mert erre országos statisztikánk szintén nincsen, — 1,259.000 drb. borjút. Szakértők szerint, a vágóhidak tanúsága alapján a borjúlevágás az állománynak 96%-a, — a mi tehát 1,208.000 darabra menne.

Az egy évi borjúszaporodás maradványa: 51.000 db., vagyis csak 2.8%.

Országos és közzgazdasági szempontból ez igen szomorú eredmény; mert a kivitt állatállományból a 301.067 db.

ökör és bivaly az 1,113.569 db összes állatlétszámnak 28.50%-ka;

az 1109 db. bika a 32.529 db. összes állatlétszámnak 0.34%-ka;

az 55.827 db. tehén a 2,185.202 db. összes állatlétszámnak 2.44%-ka;

a 26.432 « növendék az 1,855.494 db. összes állatlétszámnak 1.44%-ka;

a 23.164 db. borjú a 986.136 db. 1 éves alóli összes állatlétszámnak 2.35%-ka; *vagyis kivitelünk az egész állatállománynak mintegy 34.67%-a.*

A fenti 35 és ezen százalékarányú számítás egészen összevág: — ez tehát kiindulási alapul szolgálhat.

Ttt mindjárt reá kell mutatnom azonban egy más körülményre is, és ez az évi szaporodásra is nagy befolyással van, t. i. hogy az 1900. évi állatösszeírás adatai szerint a 4 éves és idősebb bikák száma 32.529 db,— ehhez képest a tehénállományból minden db. bikára 68 db tehén esik, a mi az intenzív állattenyésztést nem igazolja.

Igaz, hogy 3 éves bika is van 32.142 db., de mert ezek nagy része a későbbben fejlődő magyar fajhoz tartoznak, még nem teljesen ivarképesek.

Ezen körülményt, minthogy pozitív adatokkal nem rendelkezünk, nem vettem épen ezen oknál figyelembe a szaporulat kiszámításánál, a midőn mégis a legkedvezőbb: 65%-ot vettem föl.

Ha tehát végeredményében az évi 2.8%-os borjú meghagyás általi szarvasmarhaszaporodással a részletesen bemutatott 35%-os elfogyasztást egybevetjük, azon tényt látjuk magunk előtt, hogy a vágóállat elhasználása: *túl-erőltetett; és egészségtelen jelenség.* Ezt enyhíti a behozott állatoknak fogyasztása, de ez is összesen csak 68.000 db. Hogy az egyensúly az állat szaporodása és elhasználása között állandó legyen, a szaporodásnak is ugyanolyannak kellene lenni, mint az elhasználásnak. Ha mégis 33%-kal nagyobb az elhasználás, akkor csak ideig-óráig lehet úgyis, nagy megerőltetéssel, az eddigi, vagy az 1904. évi állatkivittelt fentartani, másképen egy még nagyobb baj állhat be, az, hogy a depekoráció egyszerre és hirtelenül, épen

midőn nem is gondoljuk, lepi meg a közvéleményt és akkor még nagyobb gazdasági krízist okoz.

A mindennapi tapasztalat igazolja, hogy a valóban jó jármos ökörért igen nagy távolságokra kell már elmenni és a jó jármos ökörnek ára tetemesen drágább lett; és már csakis nagy uradalmakban látható.

Ha pedig a mezőgazdasági területek megművelésére szolgáló igáserő országos összeírását (1900-ból) figyelembe vesszük, hogy a 23,276.347 katr. hold megművelésére van

563.222 kettős ökörfogatunk és 778.749 lófogatunk

8.185 « bivalyfogatunk

197.136 .« tehénfogatunk

összesen: 762.543 kettős szarvasmarha fogatunk,

ekkor igen meglepő eredményre jutunk.

A gazdák közfelfogása szerint a talaj művelésnél az ökörigaerőről a ló- vagy tehénigaerőre átmenni annyi, mint: a lóról számarra ülni.

Vagyis az összes igás ökörfogatnak 1,541.292 szükségével szemben az egyharmada áll csak rendelkezésre. Hogy tehát igás — és így hízóra való és levágásra ökörállományunk elégtelen — kitűnik abból is, hogy az 1900. évi állatszámolásnál ökör volt 1,113.569 drb.; ha most ebből a fenti 563.222 ökör és 8.185 bivaly kettős fogatra eső darabszámot: 1,142.814 darabban levonásba hozzuk, — ugyebár 29.245 darab ökörral mutatkozik deícizitünk. *Tehát az ökörigáserőt fogtuk hízóba*, mert a gazdákat a kényyszerűség viszi reá, hogy a miből csak lebet — mindenből pénzt csináljanak. — Nem szükséges talán ezek után tovább kifejteni, hogy a tehénigásfogat csak a leggyöngébb zsellér mezei munkára használható. A lófogatok legnagyobb része fuvarozásra használtatik, de mélyen és jól szántani lóval ritkán lehet. Mindezen szorgalmasan föl-kutatott, föltárt és mérlegelt statisztikai adatokból világosan tűnik ki, hogy a legközelebbi időben a gazdák körében nagy nyugtalanságot okozott szarvasmarha-depekoráció sajnos, nagyon is mély alappal bir. De mert statisztikánk, minden jóakarata mellett sincsen a kellő közgazdasági

érzékkel szervezve és vezetve, így tehát az ilyen rendkívül égető kérdésekre is a homályban marad az ország.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, szakköreinknek figyelmeztetésére, az 1904. évben foglalkozott a tapasztalt borjú- és növendékállatoknak a rendén túl való levágásával, és megállapította, hogy nálunk valóságos pusztítást visznek véghez az igen nagymérvű levágásukkal. Az iránt történt is intézkedés, hogy a szarvasmarhalétszám újra ezen szempontból megállapíttassék. Az eredmény, mely épen e napokban jutott nyilvánosságra, az, hogy J 900. év óta, tehát 4 év alatt szarvasmarhaállományunk 1,100.000 darabbal kevesbedett.

A mennyiben a mai állomány teszen:

növendék bika	120.730 drb
üsző	1,101.737 «
tinó	863.343 «
felnőtt bika	42.186 «
tehén	2,240.609 «
ökör	1,131.157 «
Összesen	5,678.768 drb

1900-ban volt 6,738.257. Hozzá még az 1900. évi eredmények más összeállításban vannak bemutatva. — Ez azonban a közlött hivatalos adatokból nem derül ki, mert ottan nem az 1900. évi számláláshoz, hanem az 1903. évi állományhoz viszonyítva van a helyzet föltüntetve. Szerintem pedig ez nem helyes, mert a valódi helyzete közgazdasági romlásunknak egész más képet nyer.

Végeredményében odajutunk vizsgálódásainkban, hogy Ausztria a közös vámterület megalkotásának indító okát a magyar gazdasági termékeknek biztosított piaczat képezni az imént bemutatott két főtermékre, t. i. *a gabonaneműekre stb. s az állatokra nézve, sem nem tudta, sem nem akarta. Vagyis a vámközösség eszméje s fogalma hosszú, 40 évi együttélésünk alatt nem vált be: — igazolást nem lelt; — s ezt, bár az egész nemzet és minden rétege érezte, mégis valódi okát csakis a megkötni szándékozott német kereskedelmi szerződés nagy fiaskója deríthette föl.*

A vámterület közösségének ezen hosszú keserves évei, egyenesen a szorgalmas magyar nemzeti munkának min-

den jó gyümölcse és jutalmazása nélkül multak el; míg Ausztria óriásilag vagyonosodott! Ezt mindenki tudja.

Rossz gyümölcseit bőven termetté. Az ország szegény, eladósodott, állami terheit alig bírja, pedig 1867-ben nem volt állami adósságunk. Minden nemzetek között a legderekabb, legnemesebb középosztálya pusztult el.

Ma siratjuk, mert a nemzet oszlopai dőltek bennük ki; a nép pedig kenyéradóit, vezetőit, pártfogóit vesztette el. Helyette lábrakap a nemzetközi hazátlan szocializmus. Idegenek és nem magyarok veszik sorba birtokukba a magyar földet, a mi már *öt millió k. holdat tenne ki*.

Az 1903. évi kormányjelentés szerint: 20 millió lakosából csupán 1,327.767 egyénnek van megtakarított pénze. Egy-egy könyvre átlag 1632 korona jut. Ezzel szemben a jelzálogos kölcsönök csak a magyar pénzügyintézeteknél: *két milliárd korona* s a külföldön mintegy 3, ez öt milliárd.

Ellenben az állami és országos adósságok tettek 1903-ban összesen 4.6 milliárd koronát, a mely *még 1895-ben* 43 milliárd korona volt; *míg a rendes állami költségvetés összege* 1892-ben 835.2 millió korona volt, addig ez *1903-ban* már 2178'6 millió koronára emelkedett. Ez azon romboló állami gazdálkodás, a mely a nemzet pusztulását okozza, mert ezen terhek elviselésére a nemzet és a nép keresetképeségének emelésére alig történt az állam részéről valami.

Egy évben 20.000 birtokost Hezitálnak ki birtokaikból, az egésznek közel egy tizedét; 1903-ban már 21.193-at! Ugyan nézze meg bárki is a hivatalos lapot, ottan az árverezésekre vonatkozó hirdetmények töltik ki a tartalmat, s az ember elborzad azon tömegetől. Ott van a «Köztelek» lap is, mely a nagy birtokok árverezési listáját közli, — és az is igen tetemes. A kivándorlás a világ minden tája felé óriási. A kereset hiánya lavinaként fokozza a kivándorlást.

A birtokátruházás 1900-ban 750 millió koronára emelkedett, míg 1903-ban 598.985 birtok cserélt gazdát; az emelkedés 29.000, egy év alatt, azaz 1902-höz képest. — *Egész közgazdasági életünk csak a kivitelre va,η építve, s azt is nyersanyagokban.*

Iparunk volt, nincs. Ma $\frac{1}{5}$ -ét képes csupán a hazai

termelésnek földolgozni, az osztrák nyomás miatt. És Ausztria iparának térhódítása napról-napra erősebb, mert a külföldet a magas ipari vámokkal távol tartva — a közös vámterület magas ipari vámjainak védelme alatt, elárasztva a magyar piacokat, óriási szipolyként kerítette hatalmába.

És a közös vámterület, a mint előbb bemutattam, a külföld nyersterményeinek beözönlésétől sem óvott meg bennünket.

A közös vámterület ezek szerint, — statisztikai adataink alapján kimutatva — nemcsak gabona- és állattenyésztésünk, forgalmunk és értékesítésünknek nem nyújtotta, a tőle várt jobb és biztosabb védelmet a világ versenye ellenében, hanem egész közgazdasági mai tarthatatlan rossz helyzetünknek minden oka és baja ebből az áldatlan lekötöttségéből és gonosz gyámkodásból ered.

A közvélemény és a gazdaközönség, közgazdasági életünk fejletlensége miatt és mert a lapok állandóan legfőképpen az eddig uralkodott szabadelvűpárti uralom hatalmának szolgálatában, — vagy alig foglalkoztak közgazdaságunk ügyes-bajos dolgaival, vagy pedig ha foglalkoztak, tendenciózusan, csak felületesen és orákulumszerű homályossággal burkolták el, sőt ferdítették el, legtöbbször nem is értve a nemzet- és közgazdaságtani elméletek mélyreható horderejét. Ezért nem nyert a nagy közvélemény széles rétegekre kiterjedő tiszta képet az ország közgazdasági helyzetéről. A nagy betegen lenyűgözött nemzetet hihetetlenül erős szuggeszció alatt folyton azzal hitegették, hogy tulajdonképpen nem is beteg, csak kényelmes, élhetetlen, lump, azért nem bír betegágyából kikelni. De végre megtört ezen átkos varázs.

Hogy pedig az idáig vázolt helyzete Magyarországnak csakugyan olyan tarthatatlan és visszás, mint a mint idáig vázoltuk, bármilyen elijesztőnek tűnjön is föl, mégis e nagy nemzeti pör tiszta meggyőződésű eldönthetése érdekében, egy — esetleg — elfogultsággal sem vádolható mértékadó tényezőt, egy kéréllhetetlen bírót, — a magyar orsz. közp. statisztikai hivatalnak 1904. évi hivatalos jelentését kell még röviden itten bemutatni.

Az 1905. február 1-én megjelent hivatalos jelentés

szerint: egész külső kereskedelmi forgalmunk értéke, tehát nem csupán az elől közlött I-II-III. táblázatos mezőgazdasági termények, külkereskedelmi forgalma, kitett 2632 millió koronát, s e szerint mintegy 64 millió koronával volt nagyobb, mint 1903-ban. Ebből esett a behozatalra 1.295-3 millió korona s a kivitelre 1,337.0 korona, vagyis 1903. évhez viszonyítva a behozatal: *Magyarországba* 80 millióval növekedett, a kivitel pedig 16 millióval hanyatlott.

A vámkülföldről 39.7 millió koronával volt az áru-behozatal magasabb, mint 1903-ban, és Ausztriából pedig 40.3 millió koronával.

Összes kivitelünk értéke mintegy 15.5 millió koronával hanyatlott, a mikor Ausztriába való kivitelünk 26 millió koronával emelkedett.

Ezen számok is mutatják, a mit már előbb is földerítettem, hogy Ausztria mint közvetítő kereskedő kezeli a közös vámterületet, — és nem mint a magyar árúk fogyasztója.

Egy-két nagy vonásban mégis reá kell még azon árucikkekre is mutatni, a melyekből a legnagyobb behozatalunk van. Első helyen áll: a fonó- és szövőipar készítményeivel és félgyártmányaival, összesen 397.3 millió K értékben.

Ha megfelelő kender- és lentermelésünk, és berendezett fonó- és szövőiparunk lenne, ezen 397.3 millió K mindjárt itthon maradhatna az országban.

Ezen összeg az egész behozatalnak több mint 30 százaléka. És ezt kizárólag — majdnem teljes összegében — Ausztriából hozzuk be! 384.5 millió K értékben, vagyis csupán 13.2 millió kerül hozzánk a fejlettebb iparral bíró külföldről. Ez a közös vámterület vámvédelmének az eredménye.

Így értjük meg egyszerre, miért ajánljuk és ajánlottam idáig is kormányunknak a kender- és lentermelés leghatásosabb-támogatását és fölkarolását. Másrészt azért ajánlottam, mert a kender után kat. holdankint, a *megfelelő talajon* — de nem a mai búzaföldeken — a mai tényleges termelési eredmények szerint 70 mmázsa kórót 22% rost-termeléssel 15.4 m. mázsát értek el gazdáink; ezt csupán

50 K-val értékesítve 770 K bruttójövecclelem mutatkozik, a melyből a 140 K termelési költséget levonva, marad 530 korona. Ezt a búza sohasem hozhatja meg.

Ezért érdemes a kendertermeléssel nagyban foglalkozni. Biharban p. K.-Apátiban a környékbeli birtokosok és bérlők 4-600, 1000 és 1200 holdon termelnek kendert.

Miért ne kövessék őket más vidékek gazdái is?

Oroszország mintegy 1,700.000 kat. holdon kendert és 700.000 kat. holdon lent termel.

Ezt a japán háború megakasztotta. Most Magyarország könnyű szerrel foglalhatná el Oroszország helyét a világpiaczon.

Ezen az alapon merem a kendertermelésnek nagyban való fölkarolását ajánlani, mert a magyar kender jobb, mint az orosz.

A vámforgalomban szereplő 1265 főárúnemnél általában majdnem valamennyi osztrák származású iparczikknél emelkedés észlelhető a hozzánk való behozatalnál, mit az ipari vám folytonos emelése tett elérhetővé.

Örvendetes mégis az, hogy cukrot végre 1904-ben nagy küzdelmek árán 6.5 millió K-val kevesebb értékűt hoztunk be, mint 1903-ban. *Kivitelünkben* a külföldről való nagy behozatalok miatt is, a gabona mennyisége hanyatlott, de az értékkülönbséget az ár javulása tünteti el végeredményében. Az árpának (1904) rossz őszi vására azonban feltűnő és az osztrák nyomás eredménye.

A vágó- és igásállat kivitelénél emelkedés mutatkozik az 1903. évhez képest, mert a mint már elől is bemutattuk, 1904-ben több ökröt vittünk ki. A ló kivitel is emelkedett.

Ezen *értékemelkedést* azonban a nemszakértő rovatvezető újságírók, mindig csak mint Ausztria által nyújtott előnyt kezelik. Ha pedig volna csak néhány pillanatnyi idejük, kedvük és tudásuk, földadatuknak komolyan megfelelni, és ha az ő lelki világukat is nem a közös vámterület üdvössége tartaná lenyűgözve, akkor minden egyes ilyen esetben kimutathatnák, hogy ez mind csak külszín; ama pompás, ragyogó színpadi kosztüm, melyet az érzékekre való hatás céljából a legnagyobb leleményességgel alkalmoszerűen a lomtárból rántanak elő.

Ezek után érdemes megegyeszer megnézni elől, hogy a statisztika szerinti 31 millió K régi állatkivitel-többség ottan minő más képet mutat.

Végül még csak a lisztre kell rámutatni, a hol a kivitel emelkedése mennyiségileg 520.000 mmázssal csökkent, mégis 17 millió koronával nagyobb értéket adott, mint 1903-ban.

A kereskedelem és ipar viszonya.

Hogy azonban minden elfogultságtól menten lássuk az érem másik oldalát is, közgazdaságunknak, a kereskedelmi és ipari országos viszonyaira is kell még egy pillantást vetnünk.

Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter úr épen most adta ki a magyar szent korona országainak közgazdasági 1903. évi állapotáról hivatalos jelentését. Ennek adatait a kereskedelmi és iparkamarák külön jelentései szolgáltatják.

A közgazdasági helyzet *válságát* ezen jelentések konstatálják. Széli Kálmán a szentgrótiakhoz intézett nyílt levelében a mai helyzetet: a mohácsi vészhez hasonlónak mondotta. És csakugyan ilyen közgazdaságunk!

A mezőgazdaságról és a mezőgazdasági terményekkel való kereskedésről egyhangú a kamarák azon véleménye, hogy a gabonakereskedés helyzete nem volt arányban a jó terméseredménnyel, sőt az ország főpiacának, Budapestnek kereskedői egyenesen a legrosszabb esztendők közé sorolják az 1903. esztendőt.

Annyit kell itt mégis fölemlíteni, hogy az 1903. évben búza, kétszeres, rozs, árpa, zab és kukoriczában a behozatal 1,461.718 mmázsa, a kivitel 17,153.067 mmázsa volt, míg az 1904. évben a behozatal volt ugyanezen terményekben 3,011.359 mmázsa, a kivitel pedig 13,048.063 mmázsa, vagyis az összforgalom tett 1903-ban 18,614.785 mmázssal és 1904-ben 16,059.422 mmázssal. Ezen számokban a belkereskedelem forgalma nincsen benne.

Ha tehát a gabonakereskedők panaszkodtak 1903-ban, az 1904. évi csökkenő összforgalom miatt, 1904-ben még

inkább van okuk panaszkodni; és mindez megint csak: *a magyar piacot domináló osztrák kereskedelem nyomása a magyar gabona értékének leszorítására, — hogy annál nagyobb hasznot vághasson zsebre.* — Hogy pedig ez így van, igazolja az, hogy mindkét évben — a mikor semmi behozatali szükség sincsen a magyar gabonatermő Kánaánnak csúfolt országban, — *mégis több millió mmázsaszámra hozzák be az idegen gabonát.* — Magyar gabonakereskedőnek — az örlési forgalom megszorítása óta nincsen eminens érdeke idegen gabonát behozni; — így a behozott mennyiségeket csakis az osztrák kereskedőknek volt érdeke hozzánk behozni, a minthogy Szerbiából, Romániából, Boszniából és Ausztriából hoztattak be azon mennyiségek.

A kendertermelés sikerültét kiemeli a jelentés; — s hogy a termelés mindjobbban föllendül.

Az állatkereskedésnek minden ágában való rendkívüli élénkségét emeli ki a jelentés; — a mi a nagy keresletet jellemzi. A nagy kereslet akkor van, ha hiány mutatkozik az áruban.

Ma pedig 1905 februárban már 90 fillért fizetnek a prima vágójóságért. — A faüzletben a fűrészelt áru után mind nagyobb kereslet nyilvánult.

A gépek iránt nem volt meg a kellő kereslet.

A nyersbőr áfa rendkívül emelkedett.

A cukorgyártás a brüsszeli egyezmény daczára simán ment

A szeszipar első félévi nyomott árúi: az osztrák verseny gyengülésével a második félévben javultak.

Egyszóval — a közös vámterület alapján — minden iparunkat az osztrák ipar szabad nyomása rontja.

A pénzbőség nagy volt, és mégis üzlettelenség jellemzi a helyzetet.

Ezen miniszteri hivatalos jelentésből is igazolva látjuk, hogy Ausztria a közös vámterületen belül, épen mert Magyarország közvetítő kereskedelmét magához vonta, a kiegyezés alapföltételével szemben, nemhogy állandó és biztos fogyasztója lett volna a magyar terményeknek, mint a hogy annak természetesen lenni kellett volna, hanem az üzleti nyereségvágy által üzetve, épen azt akadályozta meg kereskedelmével.

a mit tőle mint fogyasztótól joggal és nagy ellenszolgáltatásunk ellenében várunk kellett a szövetséges társtól.

Vagyis így látjuk a közös vámterület alapelveinek ama tételét megdöntve, hogy két azonosan kölcsönös érdekű félnek, mint az oszti ák ipar és a magyar mezőgazdasági termelőknek egymás termékeinek foggasztására kötött egyezsége: nem érvényesült, — daczára annak, hogy természetszerűen egymásra volnának utalva, mert a kölcsönös árúkcserélés nem történhet közvetlenül, hanem csupán egy harmadik faktornak: a kereskedelemnek közvetítésével, melynek pedig nincsen érdeke ezen a termelő és fogyasztóra kiható megegyezést előmozdítani; sőt a vámszerződés kötelező ereje reája semmi vonatkozással és semmi hatással sincsen. Tehát hiába a két állam közötti vámszerződés — ha egy — ezen szerződésen kívül álló harmadik tényező — épen az, — mely az egész kereskedelmi árúforgalmat irányítja és vezeti, hasonló hazafias és közgazdasági czélok által nincsen áthatva; — sőt saját egyéni életcéljához képest — csakis saját üzleti hasznát tartja szemelőtt. — Ez oka részben ama visszahatásnak, melyet a közös vámterület előnyeiben való: óriási csalódás okozott. — Csakis így érthetjük meg a nemzetnek a mostani választásokon megnyilatkozott iránytadó és parancsoló hangulatát, — hogy végre, — ha nem is látta tételről-tételre beigazolvva Ausztria ellenszolgáltatásának hiányát, mert ezt mindig takargatták, — de étezte mindenki az általános megcsalatkozást — a folyton hangoztatott állítólagos előnyök és az életben észrevehető nagy gazdasági depresszió között; — mit tetőzött a politikai immoralitás.

Ez a sorsa minden hazug és hamis tételnek. — S ha végre a rossz szándék napvilágra jut, — akkor egyszerre elfordul tőle mindenki; — sőt ellenségévé válik.

Ez volt és marad a nép és nemzet erkölcstana.

Tehát többszörösen be van igazolva, hogy: *a közös vámterület nem váltotta be a hozzáfűzött vámvédelmet a magyar mezőgazdasági termelésre nézve.*

A gabonaárak alakulása és a vámvédelem.

Tisza István gróf miniszterelnök ugyan azt állította a közös vámterület védelmére, hogy a magyar gazdák ennek köszönhetik, hogy a mi búzánk 2 K 40 fillérrel kél magasabban, mint a milyen a világár a külföldi piacokon.

Mindenekelőtt azt kell kiemelni, hogy Magyarországnak nem csupán búzája van értékesítendő, hanem számtalan sok egyéb gabonaneműje s más terménye is.

Így például 1903. évben volt a búza értéke, — a hivatalos, épen Tisza István gróf által kiadott statisztikai évkönyv adatai szerint: 673.1 millió K; ámde ugyanekkor volt a rozsnak 151.7, — a kétszeresnek 17.9, — az árpának 167.7, a zabnak 137.8, a kölesnek 4.2, a borsónak 2.5, a babnak 48.6, a tengerinek 40.1 millió K az értéke, vagyis. a búzán kívül a többi gabona értéke: 931.4 millió K. Tehát a többi gabonanemű összértéke jóval meghaladja a búza összértékét mintegy 31%-al; — vagyis 258.3 millióval.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, okulva a gabonakereskedelemben lábrakapott napiár ellenőrizhetlenségén, saját kebelében a nemzetközi gabonaárakat egybeállító és nyilvántartó hivatalt rendezett be. — Ennek közleményei a «Köztelek» hivatalos lapban jelennek meg hetenként kétszer.

Ezen hivatalos gabonaárjegyzés 1905 február 2-án a következőket tüntette ki:

	Budapest	Bécs	Berlin	Páris	London	New-York
	effektív árak					
Búza	20.15	22.10	21.12	22.18	—	22.50
Rozs	15.—	16.40	16.74	15.20	—	—
Árpa	14.65	15.—	—	—	—	—
Tengeri... ..	15.80	16.40	—	—	—	—
Zab	14.50	15.40	18.58	16.20	—	—

Ezen kimutatásból mindenki maga láthatja, hogy Tisza István gróf miniszterelnök tévedett, — mert Bécsben 1 K

95 fillérrel, Berlinben 1 K 12 fillérrel, Parisban 2 K 18 fillérrel, New-Yorkban 2 K 50 fillérrel volt ugyanazon a napon drágább a búza, mint Budapesten.

Hol van tehát itten a közös vámterület árfentartó — sőt ama hivatkozott — áremelő hatása? — Bécsben. — Elöl pedig kimutattam, hogy milyen hátrány reánk a bécsi kereskedelem erőssége. — Nemhogy magasabb lenne Budapesten a búza ára, hanem éppen ellenkezően, — a mint látni, 1 K 95 fillérrel alacsonyabb az ár, mint Bécsben — s általában alacsonyabb, mint ama világpiacok bármelyikén. — És nem ugyanez áll-e a rozsra, az árpára, a tengerire és zabra is?

Mindegyiknek alacsonyabb az ára Budapesten, mint ama külföldi világpiacokon. — Ámde Tisza István gróf mint jó gazda és éleseszű ember, — talán mégsem felejtette el ama nagy búzaárdepressziói, mint a 70/90-es években tapasztalnunk kellett. — Akkor miért nem védett meg a közös vámterület ama óriási veszteségektől, — mit csupán a búzatermelésen az akkori magyar gazdák elszenvetni kényszerültek? — Az 1896-ban megjelent közgazdasági munkámban ezt mint egyévi veszteséget 25.8 millió forintban mutattam ki. — Tehát a közös vámterület még termelési költségeinket sem biztosította. Ezeket, — a nagyközönség kétségeinek eloszlatása végett, — újra emlékezetbe kellett hozni.

Tehát egyedül a búzaár nivóját állítani a tükörbe s a többi gabonaneműt, mint alárendelt szerepűt kezelni, talán mégsem szabad ezen nagy kérdés megoldásánál. Ezért mutattam be a többi gabonaneműek árait is ugyanazon az egy napon.

Ha azonban vizsgálódásunkat tovább is folytatjuk, azt is látjuk, hogy a búza ára, a mikor Budapesten 1905. — február 2-án — 20 K 15 f volt, Nagyszombatban 20 K, Szolnokon 19.70, Pápán 20.30, Mosonban 20.50, Nyitrán 20, Sopronban 20.80 és Barcsan 19.80 volt ugyancsak február elsején. Tehát Magyarország némely városaiban a belfogyasztásban a búza magasabb árban kelt el, mint aznap Budapesten és némely helyen 65 f-rel, viszont némely piacokon 18.80 s 18.25 között is állott.

Az árpa pláne 16 s 17.26 áron is kelt a budapesti 14.65 K-s árral szemben.

A tengeri pedig 15.80 helyett 16.80, 17.20 s 18 K-n is kelt.

A zab is magasabban kelt sok helyen, mint Budapesten.

Ezen budapesti árnyomás egyenes folyománya Bécsnek.

Ez tehát azt bizonyítja, hogy a közös vámterület nem hogy 2 K 40 fill, árj avulást biztosított volna a magyar gabonaneműekre, hanem az ország belsejében magasabb árak vannak, mint az országos árra nézve iránytadó budapesti árak. Vagyis a belfogyasztás árait kell reálisnak tekinteni és ekkor a közös vámterület áralakító hatásának irányából azt az előbbeni tételt látjuk ismét beigazolva, hogy *Bécs árainkat leszorította.*

Ezen leszorítás pedig, a mint már ma minden gazosa tudja, nem a tényleges fogyasztás szerint történik, *hanem a világbörzéknek határidőkre való spekulációi által.*

Ha tehát azt látjuk, hogy például Brailában febr. 4-én a búza ára csupán 18.63, a bécsi 22.10 vagy a berlini 21.12 K árhoz képest, akkor ottan már ezen határidőre való — spekuláció is érvényesült. Ennek az árkülönbözetnek, — mint a levegő nyomásának, — valahol érvényesülni — és kiegyenlítődni kell; — mit a vámkülönbözet megakadályozni nem képes.

De Brailában — a búza belértéke is gyenge, — nem is szokványoszerű, — ezért is alacsonyabb ottan — mindig az ár, mint másutt. — És tényleg az árak általában nagyon is ingadozóok.

Sokan voltak a gazdák között is, — a kik azt hitték szentül, — hogy a közös vámterület csakugyan jobb és magasabb árakat biztosít; — és ime, — ezen példák is világosan megczáfolják ezen föltevést.

Ezek után nem térhetünk ki azon kérdés elől sem, hogy tulajdonképen, ha a világ áralakulásában — a különféle államok védővámjai annyira nem érvényesülnek, hogy: *a fővilágpiacokon igen kis eltéréssel egyenlő árak vannak, hol érvényesül tehát valójában a védvám hatása?*

Erre azt a fölvilágosító feleletet adhatom újra, hogy:

a vámvédelem hatása csakis két egymással szemben álló ország különböző termelésére van hatással; de mihelyt egy harmadik termelő ország is részt vesz a kettő közötti versenyben, — vagy ha épen a világ valamennyi termelő államai egymás ellen versenyeznek ama egyik piac biztosításáért, — akkor már, a mint a fönt bemutatott világpiaczi ár táblázata is igazolja, — a vámvédelem remélt hatása eltűnik. És ez természetes; mert a vám hatása csakis két egyenlő, vagy kis különbséggel termelő állam versenyére hathat, — vagyis jobban mondva, csupán egy bizonyos korlátolt mennyiségre.

Olyan ezen hatás, mint a midőn a vízvezetékben egy edénybe folyik a víz; — ha megtelt az edény, a víz ki- és szétfolyik és elönt mindent, — vagyis egy bizonyos mértéken túl nivellál, — mert a nyomás megszűnt a korlátokat képező falakra.

Ezen korlátokon túl megszűnt a hatás, a feszültség. — A búzánál pedig s minden más árúnál is — csak az első és állandó szükségletet kielégítő árúnak van és lehet — magasabb ára. — Ott van a spárga — a j ókori gyümölcs^ az olasz burgonya, — stb., stb.

Mihelyt a több és több hozatal által a szükségleten túl van a piacon a búza, — mert éppen abban a pillanatban elegendő vevője nincsen, ára önmagától leszáll, — daczára a vámnak; a mint ezt Amerika versenyénél Németországban is láttuk. — így lesz és van ez most is a német birodalomban. Berlinben egy koronával olcsóbb a búza február elsején, mint akár Bécsben, akár Parisban, pedig nagyobb itt a búza szükséglete s a búza vámja — mint amott akárhol, így lesz a jövőre is.

Hogy pedig: a folyton utána ömlő búza mégis megjelenik ama legerősebben védett német piacon, annak oka abban van, — a mint ezt már előbb is kiemeltem, — hogy az amerikai és orosz tetemesen olcsóbban termeli a búzát, mint a német. — De mert a vámot lehetetlen egészen a termelési különbséget magasságában alkalmazni, — mert akkor például Németországban a búza árát ezen horribilis vámemelés 11 K-val emelné, a mit pedig már a német termelő sem bír el, sem a különféle foglalkozású állam népei; és a kor-

mány sem valósíthat meg, mert el sem fogadná senki; — sőt egyenesen forradalomra vezetne ott is.

A vámvédelem tehát csakis bizonyos korlátolt — és nem abszolút védelmet biztosít.

Hogy pedig a közös vámterület *semmiféle védelmet nem biztosított idáig sem és ezentúl sem fog*, — mutatják a budapesti alacsonyabb árak valamennyi gabonaneműinknél, — és mutatja azon nagymennyiségű behozatal, mit minden gabonaneműnél látunk. — A gyomor nem tűri el a vámot.

Egyébként, hogy tisztán lássuk e kérdést, a termelési költségek különbözőségét azért emeltem ki, mert a verseny föltétele, és minden alapja, az adott helyzetben: minél olcsóbban termelni, — hogy ama elérendő piaczköltségein túl — (vám — fuvar stb.) még mindig üzemi költségeinken nyereségünk is maradjon. Mentül intenzívebben gazdálkodik tehát az egyik termelő, és mentül olcsóbban produkál minél nagyobb tömegeket, — ott, a hol a kvalitásbeli minőség határa a természettől adva van — ottan a verseny alapja magától áll elő. A versenyképesség tehát individuális tulajdon, és nem egész tömegekre szóló egyenlő faktor.

A termelési költséget emeli vagy apasztja a a talaj termőképes állapota, művelése, a munkaerő ára, azután a fuvar s a többi piaci kiadások stb.

Németországban például, a hol — a mint említettem, nemcsak a megművelés föltétele — az óriási állandó cselelétség hiányában nyilvánul meg, hanem a hol az egyéb mezőgazdasági munkák elvégzésére sem áll a szükséges munkáserő rendelkezésre, — ottan a belföldi termelés nem bír más, a nálánál sokkal termelőképesebb — például amerikai — mindent gépekkel végező termelővel versenyezni. — És ezen különbséget a német 3-5 márkás búzavám nem képes sohasem kiegyenlíteni. — Ha pedig nem képes, — a vám hatását elveszíti, — és akkor egészen világos, hogy a vámvédelem csakis korlátolt lehet.

A földolog tehát egy adott területről a lehető legnagyobb termést nyerni. De ez nagy költséggel és csak intenzív munkával érhető el. És mert ezen föltételeknek a német birodalmi termelés megfelelni — megfeszített termelésen

túl már nem képes, — az ötmárkás vám sem fogja a valódi védelmet nyújtani. Ez csak világos.

Az iparnál egészen más a vámvédelem. Ottan érvényesül, mert a minőségbeli kiválóság, — az élvezhetőség fölénye, — a zamat és táplálóerő, — nem kell, hogy különbséget tegyen az árúnál, — darabonkénti súlya között — vagy darabszáma között. Mégis a legkisebb változást is óriási vámkülönbözettel óvják, védik és jutalmazták. — Ez a mezőgazdasági terményeknél teljesen ismeretlen czél és fogalom volt eddig.

Az értékkülönbséget az ipar egynemű darabjai között meg nem állapítható az elvámolásnál, így minden egynemű árudarab egyenlő vámot fizet, illetve egyenlő védelmet élvez. — A finomabb árú azonban már tetemesen magasabb vámot fizet, sőt mint luxuscikket fizetjük túl.

Ezért vált Ausztria iparának a vámvédelem teljesen hasznára, — míg ellenben, a magyar mezőgazdaságnak a vámközösség élvezői csináltak a szabad behozatal által tetszés szerint versenyt, — a megfelelő vámvédelem hiányában.

Mindezeket túl azon hallatlan koncessziót is biztosították maguknak, hogy a magyar legfontosabb és legnagyobb behozatali árucikkeinek nyersanyagára, a textiliparhoz szükséges fonálfélékre vámot abszolúte nem vetettek ki. Tehát csak a 397 millió árú után élvezett vámmenteség *csupán tíz százalékkal már 39.7 milliót jelent egy évben; — vagyis tíz év alatt Ausztria az egész 397 milliót megnyerte egyetlen iparágon: —* azután az ezeken biztosított óriási ipari és gyári nyereség 20-30 százalékban, csimborasszó magasságban áll a szegény búzatermelő kérdéses nyeresége fölött. — Pedig a hetvenes évek óta többször veszteségeink voltak.

Ezt például abból értheti meg mindenki a legjobban, ha a len-, a kendernek és a gyapjúnak ezen árváltozásait sorolom elő.

De ezt megelőzőleg még arra is reá kell mutatni, hogy a vámvédelem az ipar javára, a gyártmány arányában is biztosítva van.

A len ára: nyersen métermázsánként 40 ft, a len-

fonálé 75 frt, a lenczernáé 200 frt, a finom vászoné 350 frt. A lenfonálból való czérnacsínálás csak nem kerül 125 forintba! A nyers kender ára 25-28 frt 70 kr.; gerebenezve 43 frt 50 kr.; a vitorlavászon. 110 frt. A vámok pedig a következők: a nyersanyag vámmentes, a kender, len s jutára egyformán! Ellenben a gyapotfonál legalacsonyabb vámja is már 14 és 19 korona, a mely 83 koronára emelkedik. A gyapotárú pedig küleme és belső szövése szerint 76 koronától 370 koronáig [terjed, a legaprólékosabban mérlegelt különbözetek szerint; míg a tulle-csipkefélék már 660 korona vámvédelmet élveznek. És mindebből az ezen finom anyagokat termelő gazda egy fillér hasznot sem kap. És a legfinomabb búzát nem fizetik jobban.

A gyapjú vámja.

A nyersanyag vámmentes; a gyapjúfonál vámja 12-38 K-ig; a gyapjúárú vámja 120 K-tól 260 K-ig.

A gyapjú ára mosatlanul p.	48 frt.
« « « mosottan	182 «
« « fonál nyersen	287 «
« « « fehérítve vagy festve ...	303 «
« gyapjúszövet (tisztá)	408 «
« « kötött árú... ..	444 «
« gyapjú csipke	1250 «

Ezek tehát fizethetik a nagyobb vámot.

Ezért nem helyes az idáig megadott textilipari nyersanyag vámmentességét egy agrikól termelésű országnak, olyannak, mint például Magyarország, — egy iparos állammal szemben — megadni.

Ez a nemzeti öngyilkosság, mit okosságnak mondani nem lehet. És ezt nem látják a közös vámterület hivei?

Ezen és hasonló vizátságok miatt vérzett eddig is a magyar termelő gazda és az egész mezőgazdaság és nagyszámú mezőgazdasági munkás népességünk.

Hasonló és semmiben sem kárpótolt kedvezményeket tehát ezentúl az önálló vámterület életbeléptetésével sem Ausztriának, sem más iparos országnak megadni minden hasonló ellenkedvezmény nélkül nem lehet és nem szabad.

Az 1867: XII. és 1899: XXX. t.-cikk az ország gazdasági érdekeinek *teljesen paritásos megóvását rendeli el az osztrák ipari védelmével szemben*. Ezt tehát az utolsó betűig teljesíteni lett volna kötelessége minden eddigi kormánynak és kötelességünk nekünk, ha a törvény: törvény.

És az autonóm vámtarifát ezekre és minden másféle iparcikkekre is, hasonló vizsgálódások alapján kell gondosan megállapítani.

Ha ezt elérjük, akkor érezni fogjuk a vámvédelem hatását mezőgazdasági termelésünk javára is. Másként nem.

Ezekből az is önként folyik, hogy a mint már elől is kifejtettem: *egyetlen zárt nagyobb fogyasztási terület nem nyújthatja ama védelmet, a melyet a mai védvamos irányzattól remélünk*. Ha az állana, hogy egyetlen nagyobb fogyasztási terület, mint *piacz is*, biztosítja a fölösleges árúk elfogyasztását, akkor a németbirodalom nem szerződött volna egyszerre hét piacz megszerzésére és biztosítására — és nem tartaná Amerikát, Ázsiát, Afrikát s Angliát szintén cikkei részére megnyerendőknek. Az ellentét itt világosan jelentkezik. Az egyetlen piacz: monopóliumra vezet.

A mai világ forgalmi, kereskedelmi politikai iránya mellett mégis az egyetlen fogyasztó piacz gondolatánál maradni —: a halál — a végpusztulás.

Ezért kell a szabad — és független rendelkezési jogunkkal élni, — hogy minél több piacot biztosítsunk magunknak.

A nép és nemzetélet egész fejlődése igazolja, hogy a gyomrot, az élet mehanikusát, kétszeresen vámokkal megterhelni csakis a természetes határig lehet. Ma azonban már a fogyasztási adók mellett még a behozatali vámokat is folyton csak emelni, az egész nemzet vérkeringésére gyakorol hatást, — az csak gyengíti, — és a nélkülözhetetlen táplálkozástól fosztja meg.

Nézze meg bárki mai katonaságunk legénységi állományát, s egyszerre azt fogja látni, hogy ama rettenetes sok kiéhezett, — fejletlen, az eddigi katonamértéken alól maradt, vézna, — és rossz képű újabb nemzedék, — mind a nemzeti koplalásnak, — a nép elszegényedésének, — és degenerálásának — élő oszlopai; — szánandó páriái!

Ilyen, — fejlődésében visszamaradt, a legnagyobb fizikai és erkölcsi cselekedetekre alapján képtelen tömegekkel háborút viselni és — győzni — lehetetlen. — Ez csak hitvány ágyútöltelék. — Ezt hamar megérthetik Bécsben azok a nagy katona auktoritások is.

A különbséget ezen ki nem fejlődött alakok, — harczfiak — és a valódi férfi és nemzeti erő között akkor fogjuk csak helyesen látni, ha ezt bármely súlydobó, — vagy birkózó atlétával állítjuk szembe. — Tessék ezt megfigyelni. — A magas gabona vám tehát ezek szerint mindenütt a nemzet emberanyagának romlása, sülyedése.

Ez az igazi koplaltató rendszer.

A vámot tehát észszerűen csak a luxuscikkre kellene alkalmazni. — Ottan nem tesz kárt: — Sőt ez emeli az ipart művészetté, a minnek lenni kellene.

A ki pedig luxuscikkeket használ, annál jobban imponál önmagának és másnak is, ha az minél drágább. — Vagyis a magas vám a vagyonos osztályt s azt, aki így él, nem károsítja egzisztenciájában, sőt a nemzeti emelkedés főrugója.

A kis vámnak, amint már előbb láttuk, nincsen meg a várt hatása az élelmi cikkeknel. Ezért láthatjuk azt, hogy például épen a fejtegetés tárgyát képező német vámszerződés is miképen emeli és változtatja irányát és mértékét, azaz még nyugvó pontjára nem jutott — minden eddigi próbálgatások daczára sem. Ez az önámítás sorozata.

Ez egyúttal arra is reá vezet a gondolkodókat, hogy az egész vámvédelem kérdése, — a vámnak hatása, — még mindig nem olyan tudomány, mint a $2 \times 2 = 4$; vagyis az experimertálás folyik épenúgy, mint a kezdő orvosnál; — s csakis egy bizonyos számú betegek és halottak után nyeri meg az ítélet és diagnózis nagyobb biztosságát.

Ezen kérdés tanulmányozása azonban óriási munkát kíván, — sok-sok időt, — és egyszerre nem is lehet tiszta képet alkotni, mert itten is, mint az igazgyöngyöt a tenger mélyéről kell nagy kutatás és nagy fáradság árán a felszínre hozni, — a valódi eredményt

A búza világaralakulása.

Több mint egy évtizede figyelem és tanulmányozom az áralakulás világproblémáját, — s 1870-től 1898-ig — tehát 18 évnek beható vizsgálatát kívánom mindazoknak, a kik e nehéz és nem épen könnyen betekintheső kérdés iránt komolyan érdeklődnek, — és a nagy gazdaközönségnek, épenúgy. az iparosoknak, a gyárosoknak, a más foglalkozásbelieknek, a politikusoknak, a hivatott és nem hivatott államférfiaknak s a diplomácia tagjainak bemutatni. Ezen tanulmány kiterjed a világ búzaáralakulására 1886-tól 1898-ig, még pedig: évente és a havontai áralakulás kitüntetésével a világ legfontosabb hét piaczára, t. i. Paris, Berlin, London, Bécs, Odessza, New-Yorkra és Budapestre.

Minden évjáratnál az azon évi — akkor — felvett és köztudomásra hozott világ-búzatermést is közlöm, — mert csak így látjuk, hogy igazában a világtermésnek kisebb vagy nagyobb évi végeredménye — minő kevés befolyással volt — a világ búzaáralakulására; illetve nem is volt!

Tehát ebből is beigazolva látjuk, hogy ha nem a termelés és nem a tényleges kenyérszükséglet szabta meg eddig a búza évenkénti árát, — akkor egy ezeken kívül álló faktornak kellett erre — minden eddigi nemzetgazdasági elmélet és tudomány ellenére befolyást gyakorolni.

A végeredmény tehát az, hogy a miként elől is már kimutattam, a német 1900/1901-iki vámszerződésnél is a nagykereskedők érdeke döntötte el a népek legvitálisabb életérdekeinek miképen való kezelését, — úgy a világ búzaáralakulásánál is ugyanezen kalmár érdek érvényesült — és érvényesül mindmáig is, — a kiknek ama félelmetes börzespekulációk révén nemcsak az árképzés van a kezükben — szabadon — és korlátlanul való használatra, — hanem még ezzel sem elégedve meg, — a trösztöket, ringeket és kartelleket is — mindenféle — ezerféle formában, állandóan mozgásban tartják, — hogy fékezhetetlen hirtávgyukat korlátlanul elégíthessék ki.

Ezek után — különösen ajánlom, e sorok és ezen

mű olvasóinak, az itt következő táblázatos kimutatásokat a lehető legnagyobb figyelmükbe.

Kövessék azon számhullámzásokat nyugodtan és a vizsgálódó érdeklődésével északkor állításaimat mind meggyőző igazságokként fogják saját Ítéletük alapján is elismerni.

Mindenekelőtt azonban magát a világ búzatermés-adait kell itten még megvilágítanom.

Termelési év	A világ népessége millió	Búza termés		Európa és Amerika fejenkénti búza fogyasztása kgrm.	Kimutatott szükséglet millió mm.
		a németek	az osztrákok		
		szerint millió mm.			
1873	—	516·6	—	—	—
1877	—	580	—	—	—
1878—1882	440	554·5	536·4	118·24	445·6
1883—1887	466·2	579·7	579·6	118·23	474
1888—1892	495	592·0	592	114·10	485·4
1893	525·8	719	654	—	—
1894	520	699·6	683	—	—
1895	526	655	642	116·10	529·3
1896	532	627	645	—	—
1897	538	573·7	571·9	—	—
1898	544	704·7	735·8	—	—
1904	898·68	—	—	96·—	864·3

China nélkül: 840·1—846·3

Egy dolog különösen föltűnő ezen kimutatásban, s ez az, — hogy a mint a mindig nagyobb figyelemmel kísért és mindig nagyobb utánjárással — a lehető nagy hitelességgel megállapított évi világ- és gabonatermés-megállapítás adataiból látható, — a mit nagy elismeréssel: Darányi Ignác volt földművelési miniszterünk ügybuzgóságának is köszönhetünk, — az 1873. év óta egybeállított, de a gazdák által soha ellen nem őrizhetett világ-búzatermés adatai — a tényeknek megfelelő hűséggel összeállítva nem voltak. A sötétben való tapogatózásnak kell tehát minősíteni a régebbeni világ-búzatermés összeállítását; — mert, a mint mai utánszámításunk eredményei igazolják, 1897. és 1898. évi 573·7 és 704·7 millió métermázsával szemben is — az 1904. évi lehető pontos és hivatalos adatok szerint egyszerre — mintegy 246·6 — egész 272·6 millió métermázsával búzával emelkedett volna az évi termés. — Ez

épen a mult évi egész Európára kiterjedő nagy szárazság miatt ki van zárva.

Ebből tehát az következik, hogy az évi termések pontos megállapítását soká nem tartották elsőrendű állami feladatnak; — a mi az agrár érdekeknek annyira feltűnő módon elhanyagolása mellett világosan áll előttünk.

Ha pedig a fentebb kimutatott egész évi búzaszükséglet összegeit ezekkel kapcsolatban méltatjuk figyelmünkre, akkor meg épenséggel azon tendenciát látjuk különösen kiemelkedni, hogy a népek valódi szükséglete, — a mai — 1904. évi valódi szükséglethez mérve például 1888-1892. években is hamis alapon volt kitüntetve; és hamis volt a világnépesség számának is a kitüntetése, mert 1892-től 1904-ig, tehát 12 év alatt a világ népessége 403.68 millióval nem szaporodhatott, — és nem szaporodott. Ezt mind a tőzsdék spekulációja kívánta így!

Ez mutatja tehát, hogy minő hordereje van — a nemzetgazdasági tudománynak, — mely nélkül — sok-sok — a nemzet életére legfontosabb kérdések meg nem oldhatók és fel nem deríthetők.

És mégis, — épen nemzetgazdasági irodalmunk és ezen elméletek fejletlensége miatt — ama 70-es és 80-as években egészen napjainkig, — merkantilis körök és a közös vámterület hívei — ma is azt hangoztatják, — persze vaktában, — és minden beigazolható és elfogadható alap nélkül, — hogy búzában olyan nagy a világon a túltermelés, — hogy a magyar búzát egyedül csakis az osztrák piacon, — és a közös vámterületen belől lehet csak értékesítenünk. Láttuk, hogy ez nem igaz.

Ez tartotta lenyűgözve a magyar gazdák ezreit, — mert hiszen emlékezzünk csak arra is még vissza, hogyan gátolták meg azt eddig is, hogy a gazdák, a gazdák gyűlésein az ilyen nagy horderejű — világkereskedelmi és világpolitikai kérdéseket ne tegyék megvitatás tárgyává.

Ilyenkor mindjárt az hangozott el úgy a gazdasági egyesületi vidéki gyűléseken, — vagy a vármegyeházák gyűléstermeiben is, — hogy — a gazdák ne politizáljanak, — és az ilyen kérdéseket nyilvánosan ne feszegezzék.

De más oldalról a főispánoknak stb. bőven kínálko-

zott mindenkor alkalom, a közös vámterület előnyeit csábító színekben a hívők seregének szeme elébe állítani.

Így oltották a közvéleménybe bele a közös vámterületnek minden üdvösségét; sokan öntudatlanul is.

Ezen rút és áruló álarczot letépni, nem kíméltem a nagy fáradságot, olyan összeállításokat kidolgozni, a melyek ezen hírek és tanok hazug voltát leleplezik.

Ma ezért az itt következő kimutatásban — a ki-tüntetett évi világbúza-termés számait, — ezen megvilágítással kérem figyelembe venni.

1898-tól a mai napig — az árhullámozás folyamatát a sürgős munka és az idő hiánya miatt — kiegészíteni már nem állott módomban; — de az itt közlött 12 évi adatok is elegendők arra, hogy beigazolják és hogy mindenki egyszerre belássa, hogy az eddigi világ áralakulási elméletek mind halomra dőlnek, — és nem egyebek, vagy korlátolt rövidlátásnál, tudatlan nagyképüsködésnél, — vagy egyszerű — bérencz-fércz munkánál, a hívők félrevezetésére.

A világ búzaáralakulására nézve úgy nyerünk egy átnézetet és kellő összehasonlítást, ha az egymáshoz közel álló évi termések nagyságával a tényleges árat is szembe állítjuk.

1870-től-1891-ig, tehát 21 év időszak alatt az 1870. évi: — 516.6 millió mmázsa világtermés volt a legalacsonyabb; — ekkor volt a búza átlag ára 11 frt 60 kr.

De hogy áttekinthetőbb képet adjak, a 85-ik oldalon levő táblázatot kell bemutatnom.

Ennél tanulságosabb és kézzelfoghatóbb képet adni az áralakulás rejtelméről, — azt hiszem — alig lehet.

Egyike a legérdekesebb jelenségeknek talán az 1897., 1881., 1883. és 1877., tehát a termésátlagban egymáshoz igen közel álló, sőt 1883. és 1877. éveknek egyenlő világtermése mellett észlelhető — igazán óriási árhullámozása.

Ugyan mivel indokolhatják meg ama börziánerek — vagy a közös vámterület hívei azon jelenséget, hogy, a míg 580 millió mmázsa búzatermés mellett 1883-ban 11 frt volt a búza átlagos ára, ugyanakkor 1877-ben már 13 frt 60 kr. De itt van az 1896. évi 627 millió mmázásával és az 1882. év 628.6 millió mmázásával; tehát csupán 1.6

Év	Évi világtermés millió mm.	Átlagár frtban	Legacsonyabb		Legmagasabb		Ár- külöm- bőzet frtban
			világár				
1870	516.6	11.60	novemb. ...	13.—	feb.—márc.	10.60	3.60
1897	573.7	10.80	auguszt. ...	13.80	áprilisban	8.30	5.50
1881	575.2	13.40	októberb.	13.80	júliusban	12.80	1.—
1883	580.0	11.—	juniusb. ...	11.60	deczemb.	10.30	1.30
1877	580.0	13.60	májusban	16.40	novemb. ...	12.40	4.—
1885	591.2	9.—	«	10.30	szeptemb.	8.10	2.20
1886	614.4	9.30	deczemb.	10.—	januárban	8.50	1.50
1889	621.6	8.70	jul.—decz.	9.60	juniusban	7.60	2.—
1896	627.0	7.80	októberb.	8.80	júl.—aug.	7.20	1.60
1882	628.6	12.10	jan.—jul...	13.60	novemb. ...	10.50	3.10
1884	635.2	9.80	juniusban	10.90	szeptemb.	8.60	2.30
1895	655.0	7.50	máj.—jun.	8.20	szept. } okt. } febr. }	... 7.10	1.10
1888	660.8	8.20	novemb. ...	8.80	júliusban	7.—	1.80
1887	668.1	9.10	áprilisban	10.30	auguszt. ...	7.60	2.70
1891	686.4	10.70	novemb. ...	12.10	januárban	9.—	3.10
1892	696.0	9.70	januárban	11.90	nov.—dec.	8.30	3.60
1894	699.6	7.70	februárban	8.30	szept.—okt.	7.—	1.30
1898	704.7	12.40	májusban	16.30	szeptemb.	9.90	6.40
1893	719.2	8.60	«	9.60	szept. } nov. } decz. }	... 8.10	1.50
1904	898.6	9.87	februárban	11.28	februárban	7.53	3.75

millió mmázsa az egész világtermés különbsége és mégis 1896-ban a búza átlagára volt 7 frt 80, a mikor 1882-ben már 12 frt 10 kr.; vagyis ama 1.6 millió mmázsa különbözet mellett mégis 4 frt 30 kr. árkülönbözet mutatkozik.

A szükséglet majdnem hajszára egyenlő volt mind a két évben és mégis az árban 4 frt 30 kr. különbözetet látunk.

Ez igazolja, hogy csakis a szabadjára bocsátott — legféktelenebb spekulációk révén állhatnak elő az ilyen hihetetlen és indokolatlan árkülönbözetek.

És azt sem mondhatja senki sem, hogy ezen eset talán egymagában áll, — és csupán a véletlennek az eredménye, — mert 1894-ben a búza világára a 699.6 millió mmázsnál 7 frt 70 kr. volt, a mikor 1898-ban a 704.7 millió

mmázsánál már 12 frt 40 kr. volt; — tehát csupán 51 millió mmázsa terméskülönbség mellett: mégis 4 frt 70 kr. árkülönbség állott elő.

És ezen rettenetes vacillálása—ingadozása, sőt ugrálása a búzaáraknak sem elegendő ama nép-fosztogatóinak, a kik a börzéken a szegény földművelésből élők veritékes munkájának jutalmát — vagy keresetét megszabják, — hanem ezenkívül még az ugyanegy évben belől is, olyan árhullámzásokat idéznek elő — az ő papirosbúzáiknak lavinaszerű spekulációival, — hogy például épen az imént bemutatott 1894. és 1898. évi közel megegyező búzatermelésnél látott 4 frt 70 kr.-os világátlag árkülönbséget mellett, a két év árai között évközben 1894-ben 1 frt 30 kr. — míg 1898-ban 6 frt 40 kr! további árhullámzás és különbség mutatkozik.

Vagyis, a kik legjobban keverték a kártyákat, egyenlő termékek mellett 4 frt 70 kr. és 5 frt 10 kr. = 9.80 kr. különbséggel dolgozhattak, — a gazdák és a fogyasztók zsebének kárára, — és saját zsebeiknek hasznára.

És még mindig van egy körülmény, a melyik az áralakulás rejtélyét érthetlenné tette, — s ez az, hogy ha ezen hivatkozott táblázatnak: legalacsonyabb — és legmagasabb árainak időpontbeli változásait figyelmünkre méltatjuk, ezen időszakok és az árváltozás hónapjai sem alakulnak egyenlő törvény szerint ezen bemutatott 20 éven át sem.

Különösen érdekes azon két rovatban váltakozó hónapokat megfigyelni, mert ezekben semmiféle fejlődési törvény föl nem fedezhető.

Vagyis mi ezekből a tanulság? — az, hogy a míg a gabonabörzéken a határidőre vató papirosbúza spekulációt és ama kornereket, ringeket és trösztöket — milyen például épen mostan Amerikában is 500 millió dollárral garázdálkodik, — megtűrik és el nem tiltják a föld hátáról, — addig a természetes határok közötti búzatermelés jutalma és jövedelmezősége — nyugvó pontra nem juthat.

Naivság volt tehát sok gazdának azt hinni, hogy az ő ártartó spekulációja — eredményes lehet.

Ezek után, úgy gondolom, kétszeresen érdekes lesz azt

is meglátni, hogy ezen világátlag áringadozások mellett miképen védte meg tulaj donképen a közös vámterület például Tisza István gróf és miniszterelnök úr szerint is a magyar búza árát.

De itten sem szabad egyetlenegy év eredményére támaszkodnunk, hanem lehetőleg több évek eredményeire.

Ezért kell itten még az 1886. évtől az 1898-ig általam ez előtt egybeállított árhullámozás táblázatát is bemutatni. Térszúke miatt azonban csak páros hónapok árát mutathatom be.

Ezen táblázatból tehát azt látjuk, hogy a Paris, Berlin, London, Bécs, Odessza és New-York világpiacok árai mellett, az azonos évi világtermés mellett — Budapesten minő búzaárak voltak. De a new-yorki árakra is kérem figyelni.

Világ-búza áralakulása 1886-tól 1898-ig

a bécsi börze hivatalos egybeállítása szerint forintokban.

a bécsi börze hivatalos egybeállítása szerint **forintokban**.

	Február	Április	Junius	Auguszt.	Október	Deczemb.
Világtermés 1886-ban 614·4 millió mm.						
Budapest	8·33	8·48	8·08	8·28	8·66	8·85
Páris ...	10·9 —	10·8 10·7	10·3 10·7	11·1 11·8	11·3 11·6	11·3 11·2
Berlin...	9·3 9·2	9·5 9·4	9·1 8·9	9·7 —	9·1 9·2	9·8 9·9
London ...	9·5 —	9·4 9·5	9·5 9·6	10·1 10·6	9·6 9·5	10·2 10·6
Bécs ...	8·9 9·3	9·4 9·2	9·1 9·2	9·0 10·0	9·7 9·8	9·6 9·8
Odessa ...	9·3 9·4	9·6 9·4	8·7 —	8·5 8·7	8·8 8·7	8·6 9·1
New-York	8·9 9·0	8·9 9·0	8·5 8·2	8·0 8·5	8·2 8·0	8·7 8·8
1887-ben 668·1 millió mm.						
Budapest	9·12	9·32	9·04	6·88	6·98	7·26
Páris ...	11·5 11·4	12·1 12·4	13·9 12·1	10·9 10·8	10·9 10·8	11·3 11·6
Berlin...	10·1 10·1	10·4 10·9	11·7 11·5	9·9 9·9	9·0 9·6	9·8 10·1
London ...	10·6 10·5	10·2 10·6	11·0 10·4	10·0 9·3	9·2 9·4	9·8 10·2
Bécs ...	10·2 10·1	10·2 10·3	10·0 9·7	7·9 7·8	7·7 7·9	7·7 8·2
Odessa ...	9·4 9·1	9·0 9·4	9·2 8·7	7·2 7·1	— 7·2	7·7 8·0
New-York	9·1 8·8	8·9 9·2	9·6 8·9	7·6 7·7	7·9 8·1	8·8 9·0

	Február	Április	Junius	Auguszt.	Október	Deczemb.
1888-ban 660·8 millió mm.						
Budapest	7·26	7·32	7·25	7·49	7·89	7·74
Páris ...	11·7 12·1	11·9 12·0	12·3 12·2	12·5 13·5	12·9 13·1	12·6 12·4
Berlin...	10·2 10·3	10·7 10·9	10·6 10·5	10·7 —	10·8 —	11·0 10·9
London ...	9·8 9·8	9·5 9·9	10·0 9·7	10·3 11·2	9·5 9·8	9·9 10·0
Bécs...	8·0 8·0	8·1 8·1	8·2 7·8	8·0 8·6	8·4 8·8	8·5 8·4
Odessa ...	7·8 7·9	7·8 7·6	7·5 7·7	8·3 8·4	8·6 8·6	8·2 8·4
New-York	8·5 8·6	8·5 9·0	8·7 8·4	8·9 9·7	10·6 10·5	9·8 9·4
1889-ben 621·6 millió mm.						
Budapest	7·44	7·36	7·28	8·66	8·60	8·75
Páris ...	12·3 12·3	11·7 11·1	10·8 10·6	10·6 10·9	10·8 10·5	10·7 11·0
Berlin...	10·9 10·8	10·5 10·3	10·4 10·4	10·7 10·9	11·1 10·9	11·0 11·0
London ...	9·2 9·0	8·7 8·6	8·0 8·1	8·8 9·0	8·6 8·5	8·6 8·5
Bécs...	8·1 8·2	8·2 8·0	7·6 8·3	9·5 9·0	9·2 9·1	9·4 9·6
Odessa ...	7·1 7·6	6·9 6·9	6·5 6·6	7·7 7·2	7·1 7·2	7·2 7·1
New-York	8·7 9·2	8·2 7·7	7·4 8·0	8·1 7·8	7·9 7·7	7·8 7·8
1890-ben 649·6 millió mm.						
Budapest	8·81	9·11	8·38	7·34	5·53	8·25
Páris ...	11·3 11·6	11·5 11·9	11·8 12·2	11·8 11·4	11·4 11·3	12·2 12·3
Berlin...	11·0 11·1	11·0 11·1	11·3 11·9	12·0 10·7	10·5 11·1	10·9 10·4
London ...	8·6 8·7	9·2 9·6	9·2 9·1	9·8 9·1	9·0 9·5	9·3 9·5
Bécs...	9·4 9·3	9·6 9·5	8·6 8·4	8·3 8·3	8·4 8·7	8·8 8·9
Odessa ...	7·6 7·7	7·8 8·0	7·5 7·3	7·3 7·3	7·4 7·4	7·4 7·1
New-York	7·9 8·0	8·2 9·1	8·8 8·5	8·8 9·7	9·1 9·8	9·3 9·5
1891-ben 686·4 millió mm.						
Budapest	8·51	9·29	9·99	10·87	10·83	11·42
Páris ...	11·9 12·7	13·4 14·7	14·1 12·8	12·3 13·2	12·3 12·8	12·2 12·4
Berlin...	10·6 11·0	12·4 13·6	13·4 13·2	12·7 14·3	13·3 12·8	13·0 13·2
London ...	9·4 9·9	10·5 11·4	11·1 10·5	9·3 11·3	10·8 11·4	11·0 10·6
Bécs...	9·1 9·2	9·7 10·7	10·7 10·6	11·3 11·9	11·2 11·5	12·0 12·0
Odessa ...	7·7 7·3	8·6 9·8	9·0 8·5	8·5 9·3	9·1 8·9	8·2 8·4
New-York	9·7 9·9	10·6 11·4	9·9 10·4	9·1 10·2	9·5 9·8	9·6 9·8

	Február	Április	Junius	Auguszt.	Október	Deczemb.
1892-ben 696 millió mm.						
Budapest	10·92	9·60	9·04	8·31	7·96	7·86
Páris ...	12·0 12·1	11·5 11·2	11·4 11·0	10·7 10·4	10·3 10·2	10·1 9·9
Berlin...	12·2 12·1	11·0 11·3	10·9 10·3	9·7 9·1	9·1 8·9	9·0 8·7
London ...	10·2 10·5	10·1 9·9	9·5 9·9	8·3 8·1	8·1 8·4	8·2 7·9
Bécs...	11·6 11·5	10·7 9·9	9·9 9·6	9·0 8·6	8·6 8·4	8·4 8·3
Odessa ...	8·0 8·3	8·2 7·0	7·4 7·2	7·0 6·6	6·2 6·1	6·2 6·2
New-York	9·6 10·0	9·0 8·9	9·2 8·4	7·7 7·4	7·2 6·3	7·2 7·1
1893-ban 719·2 millió mm.						
Budapest	8·01	8·12	8·73	7·76	7·55	7·54
Páris ...	10·4 10·3	9·9 10·2	10·4 10·5	10·4 10·4	10·3 10·2	10·2 10·3
Berlin...	9·1 9·0	8·9 9·5	9·5 9·7	9·8 9·5	9·2 8·8	8·7 8·9
London ...	8·7 8·3	8·1 8·4	8·5 8·2	8·1 8·2	8·3 8·2	7·6 7·8
Bécs...	8·6 8·5	8·4 9·0	9·1 9·3	8·5 8·2	8·2 8·2	8·1 8·1
Odessa ...	6·8 6·8	6·7 7·0	6·9 7·0	6·1 5·8	6·6 5·7	5·7 5·4
New-York	7·6 7·4	7·1 7·4	7·1 6·8	6·7 6·9	6·9 6·6	6·6 6·2
1894-ben 699·6 millió mm.						
Budapest	7·58	7·60	7·33	6·60	6·46	6·79
Páris ...	10·6 10·1	10·2 10·1	9·2 9·6	9·1 9·4	8·3 8·6	9·2 9·0
Berlin...	8·7 8·9	8·5 8·7	7·8 8·7	8·2 8·4	7·8 7·6	8·2 8·4
London ...	7·7 7·4	7·1 6·9	6·2 7·1	6·5 6·8	6·5 6·8	7·5 7·2
Bécs...	8·1 8·2	8·1 8·3	7·4 8·2	7·2 7·3	7·0 7·2	7·3 7·2
Odessa ...	5·8 5·5	5·7 5·1	4·7 5·1	4·4 4·8	4·2 5·0	4·8 5·1
New-York	6·6 6·0	6·4 6·0	5·5 6·0	5·7 5·4	5·4 5·4	5·9 5·8
1895-ben 655 millió mm.						
Budapest	6·64	7·16	7·27	6·30	6·62	6·89
Paris ...	9·3 9·6	9·0 9·6	9·8 9·1	9·5 9·2	8·9 9·2	8·9 9·1
Berlin...	8·3 8·4	8·4 9·0	9·4 8·8	8·7 8·1	9·1 8·5	8·6 8·7
London ...	6·9 6·7	6·7 7·2	7·8 7·4	7·1 6·7	7·2 7·6	7·4 7·6
Bécs...	7·1 7·3	7·6 7·8	8·2 7·6	7·4 7·0	7·1 7·4	7·4 7·6
Odessa ...	5·1 4·8	5·3 5·5	6·0 5·2	5·7 5·0	5·0 5·4	5·3 5·5
New-York	5·6 5·7	5·6 6·5	8·0 7·1	6·9 6·2	6·1 6·5	6·8 6·1

	Február	Április	Junius	Auguszt.	Október	Deczemb.
1896-ban 627 millió mm.						
Budapest	7·17	7·7	6·91	6·86	7·73	8·39
Páris ...	8·9 9·2	8·7 8·8	9·2 9·7	8·7 9·2	9·1 10·2	10·1 10·4
Berlin...	9·1 9·2	9·3 9·4	8·8 8·5	8·1 8·7	9·5 9·9	10·4 10·6
London ...	7·7 7·6	7·7 7·7	7·3 6·9	6·8 7·1	8·1 9·1	9·7 9·1
Bécs...	7·8 7·6	7·5 7·7	7·5 7·2	7·2 7·7	8·0 8·6	8·8 8·8
Odessa ...	5·7 5·6	5·3 5·3	5·2 5·1	5·2 5·5	5·9 6·5	6·9 6·8
New-York	7·5 7·8	7·8 7·2	7·1 6·5	6·1 6·3	7·2 7·8	9·0 8·8
1897-ben 573·7 millió mm.						
Budapest	8·30	7·95	8·66	12·36	12·80	13·9
Páris ...	10·8 10·2	10·1 10·5	11·0 11·3	12·7 14·3	13·4 14·0	14·6 13·9
Berlin...	10·2 10·0	9·0 9·8	9·2 9·6	10·3 11·1	10·9 11·2	11·2 11·3
London ...	8·7 8·6	8·0 8·3	7·6 7·5	8·0 9·8	9·7 10·2	10·1 10·3
Bécs ...	8·7 8·9	8·5 8·6	8·7 9·5	12·8 13·8	12·9 13·4	13·3 13·4
Odessa ...	6·1 5·8	5·0 5·9	5·4 5·4	7·5 9·0	7·3 7·9	8·4 8·2
New-York	8·8 8·2	7·1 7·9	6·8 7·2	8·1 10·2	8·8 9·6	9·1 9·5
1898-ban 704·7 millió mm.						
Budapest	13·29	13·86	12·41	9·41	9·79	10·43
Páris ...	14·0 13·8	13·8 15·6	13·7 12·1	10·9 9·9	10·2 10·5	10·2 9·9
Berlin...	11·4 11·3	13·0 14·1	13·6 11·9	11·4 11·1	10·6 10·3	10·0 10·0
London ...	10·6 11·3	11·3 12·8	13·6 7·9	7·9 7·4	7·8 8·7	8·3 8·5
Bécs...	13·4 13·6	13·7 15·8	13·6 12·6	10·1 10·3	10·5 11·1	11·1 11·3
Odessa ...	9·1 9·0	10·0 10·8	9·2 8·4	7·2 6·9	7·2 7·4	7·0 7·3
New-York	9·6 10·1	9·5 11·3	11·0 8·2	7·4 7·3	6·8 7·3	7·1 7·5

Fölötte érdekes is azt nyomról-nyomra követni minden évnél, hogy a budapesti ár mennyivel maradt alatta a Paris, Berlin, London és Bécs, gyakran New-York árainál.

Feltűnő, hogy annak daczára, hogy London— illetve Liverpool — van a világ búzaárpiacz közponjának elismerve, — mégis Parisban látjuk állandóan a legmagasabb búzaárakat, még pedig tetemesen magasabb árakat a többi piacz árainál. A berlini búzaár hol megközelíti a párisi árat, hol pedig 3 frttal is alatta marad.

A londoni ár sem stabilis.

A bécsi ár már erősen hullámzik.

A newyorki búzaár hullámzása igen nagy, — s ez mutatja, hogy ama sok korner, ring és tröszt ott garázdálkodott a legjobban. Sőt épen ebből azt látjuk, hogy ezen években a legalacsonyabb árak miatt ott veszteség volt a búzatermelésen.

Az odesszai ár hullámzása pedig hihetetlen.

Mindezek mellett a budapesti búzaár szorosabb okozati összefüggésben nincsen ama világpiaczkok világáraival, — hanem állandóan Bécsnek áraitól látszik függésben lenni, a mi természetes is; — de mindig alatt áll; 1892-ben például január hónapban 30 és 70 krral volt alacsonyabb; februárban 48-58 krral, márcziusban 90 krral és 1 frttal, — áprilisban 30 kr. és 1 frt 10 krral, májusban 73 kr. és 93 krral, májusban 56 és 86 krral, júniusban 48 és 86 krral, júliusban 52 és 88 krral, — augusztusban 29 és 69, szeptember-37 és 57, októberben 44 és 64, — novemberben 41 és 51 s decemberben 44 és 54 krral. Mi ebben a törvény?

Tehát a bécsi piac nem védett kellően, — mert a közös vámterület főpiaczána búza tetemesen olcsóbb volt, mint másutt.

Íme ezekből a számokból azt is látjuk, hogy a míg a nemzetek mindegyikénél a társadalomban minden egyéni cselekedetre szigorú erkölcsi és írott törvények vannak, és a legkisebb vétség is szigorú pénz- és szabadságvesztéssel büntetetik, addig az egész világon csak egyetlen osztálya a társadalomnak áll ezen közerkölcsi törvények hatása alól mentesítve — és ez az ilyen népek és nemzeteket megkárosító: börziánerek. Ezeknek szabad minden!

A népek és a nemzetek életében az egyén cselekvési szabadsága ezer és ezerféle törvénnyel, szabályrendelettel és hatósági rendeletekkel van korlátozva. Ezt mondjuk a társadalom erkölcsi rendjének. A farkast s a többi ragadozó állatokat szabadon lehet elpusztítani, — de egy csirkét, egy falat kenyeret elvenni az éhenhalónak — börtönt hoz a nyakára, és ha sok a farkas, hajtóvadászatot hivatalból tartanak reájuk. De a népek kenyerét elvenni azoknak mégis szabad!

Ama árhullámzás számai pedig világosan beszélnek és azt mondják, hogy a mi hatalma nincsen meg a világ

leghatalmasabb császáranak, és nincsen meg az összes császároknak együttvéve sem; — a mi hatalma nincsen meg a népeknek és a népek összességének, — mindeme hatalmaknál nagyobb hatalma van ama világ búzaármegállapító: börziánereknek — mert az ő mahinációik: korlátlanok.

Egy kiáltásukra, úgy-e, egyszerre 100 millió mmázsa búza ára esik vagy emelkedik 20 kr.-tól egy frtig és hat frton túl egyszerre, ellenállhatatlanul, — váratlanul. Mit jelent ez? Azt, hogy egy csalárd, kapzsi, rabló szándék, egy pillanat alatt 100 millió frt kárt vagy hasznot okozott a társadalomnak néhány lenézett, — kiküszöbölt, vagy rettegett, de — sehol tiszteletet ki nem érdemelt néhány kalandorának.

Ezeknek a kezében továbbra is meghagyni — a becsületes államföntartó — mindennapi kenyérért nehezen küzdő polgároknak — és minden foglalkozásbelieknek jólétének vagy szerencsétlenségének az irányítását, — az emberi fejlődés és a népszuverenitás törvénye tiltja. — Leleplezve ezen ördögi boszorkánykonyha rettentően alávaló üzelmeit, — nem marad más hátra, mint Roosewelt amerikai elnök mellé állani minden népek törvényhozásának, és az ilyen meg nem tűrhető, nemzeteket kifosztó börzei, ezen a tengeri kalózoknál is veszedelmesebb és rettegettebb hiénáit az emberiségnek — kérlelhetetlenül ártalmatlanná tenni, — a mi csakis a papirosbúza spekuláció legszigorúbb eltiltásával és kérlelhetlen büntetésével érhető csak el.

Hiszen az államot, a trónt, a hazát föntartó minden nemzet népei, a mai rabszolgaságból fölszabadult szabad nemzeti fejlődés és fölvilágosodottság korszakában nem arra valók, hogy silány, lelkében megromlott Shylock minden államtényező hátából szíjat hasíthasson — vagy lelkét vehesse el — a millióktól elvett kisebb falat kenyérben, — vagy az indokolatlanul megdrágított élelem miatti fakirézésre kényszeríttessenek.

A polgári egyenlő jogok korszakában az ilyen kiváltságokkal járó rettenetes visszaélések, — egész nemzetek jóléte vagy pusztulására való ilyen hatalmas és korlátlan befolyást — egy nemzetközileg — szövetkezett útszéli portyázó milliomos vampirhadnak többé megengedni, — egyetlen népképviselő törvényhozásának sem szabad.

Gondoskodni kell tehát olyan drákói és okos törvényekről is, a melyekkel, az eddig — le nem leplezett ezen nemzetközi rablásokban bűnös szövetkezeteknek gyalázatosan vakmerő és szemérmetlen üzelmel lehetetlenné tételnek az egész világon — mindenütt.

Németország már évek óta eltiltotta a börzei gabona határidőre való spekulációt, — és ime — ezért Berlinben, egy magasabb — természetesebb búzaár érvényesül állandóan azóta.

Ezen nagy nemzetközi kérdés szabályozását is be kell kapcsolni az olasz király által kezdeményezett közgazdasági kérdések sorozatába — s ezzel az egy kérdéssel, a népek boldogságának megszerzésére többet fogunk elérni, mint egy világbékekötéssel.

Ezen statisztikai adatok igazolják a legékesebben, hogy a világar és a vámelmélet kérdéseit önkényesen elbírálni nem lehet. — Ezért a vámelméleteknek temetője már több keresztfával van beültetve. — Nem olyan régen a «Hazánk» 1904 augusztus 9. számában mutattam reá, hogy épen a német birodalom — és általában az egész világ is, hány-szor és hányféleképen módosították, — és nem ritkán egymással homlokegyenest, — a nemzeti kereskedelem és áru-kicszerelési mód irányát. — Ma sem jutottunk még el a nyugvópontra, s a pozitív tudás biztos fokára.

A szabad csereforgalmat, a városi és vásári vámokkal terhelték. Nagy ideig Anglia érdekében és nyomán — a világ a szabadkereskedelmi rendszernek áldozott. Ezt követte sok más kísérlet után — a vámvédeJmi rendszer, s a mint látjuk, ma a fejlett iparral, — mondjuk a világ versenyképes iparral bíró országok kifelé: *vámmentességet, vagy legalább is vámminimumot törekednek maguk részére biztosítani, — befelé azonban a lehető legmagasabb vámvédelmet* — — Ez: paradox.

Egyszerre a kettőt egyformán jól megcsinálni alig lehet, — és a vége az, hogy a tévedések mihamar igen nagy mértékben nyilvánítják nem várt hatásukat. — De a tandíj igen drága; és a népek még sem arra valók, hogy a közgazdasági doktorok kísérleti nyulacskái legyenek.

Az új gazdasági irány.

Az «írástudók» közül vannak olyanok is, a kik mostan a német vámpolitika fordulatát a magyar gazdákra: *ráz-kódásszerűnek jósolják*, ha a közös vámterületen nem maradunk, mert Németországba termelésünknek mintegy egytizedét csak magas vámokkal vihetnénk ki.

Elöl, különösen *a vágóállatok kérdésének vizsgálódásánál már reámutattam, hogy ezen aggodalom nem bír egészen olyan elrettentő képpel, mert a magyar prima hús kivitele — Németországnak — mondjuk — már luxus fogyasztási czikke.*

A gabonaneműekkel pedig abban a pillanatban visszanyerjük versenyképességünket, mihint az önálló vámterületre lépünk, — és a holdankénti termelémiket a német termeléshez emeltük. — Ehhez pedig nem kell egyéb, mint: a búzát és minden kalászos veteményünket — csakis a teljesen jól elkészített, — jó termő erőben levő, — neki megfelelő helyén — mint a kertész is teszi minden növényénél — kultiválni, és épenúgy minden más terményt is csupán ott termelni, — a hol az a legjobban megterem, — és a legnagyobb termésátlagot és jövedelmet biztosítja.

Ezt az intenzív és helyes okszerű gazdálkodással elérni — nem is nehéz. — De ez legyen egyik legfőbb kormányzati és gazdatársadalmi föladatunk, s nincsen semmi ok — hogy ezt elérni ne tudnánk. Ez nem jár ama hirdett elrettentő megrázkódtatással.

Ha földmívelésügyi kormányunk nem csupán adminisztrálna, — hanem mint az amerikai földmívelési ügyosztály, —: *a nemzeti termelést irányítaná, vezetné és rendezné*, — és a ma már majdnem minden vármegyében működő gazdasági egyesületek ezen irányban is szélesebb és országos látókörből kiindulva indítanak meg párhuzamos működésüket, — ennek egyszerre mutatkozna és nem épen jelentéktelen hatása. *Ma a magyar gazda: vaktában termel.* — Bizonyos — más ellentétes érdekű körök által kiadott, de nem mindenben kipróbált és helytálló jelszavak után indulnak. — De egy egységes és helyes nemzetgazdasági és mezőgazdasági termelési irány megállapítva nincsen.

Azon régebben és soká hiába hangoztatott gazdasági elv, hogy: hozzunk helyes arányokat gazdasági termelésünkbe, — az életben gyakorlatilag eddig nem érvényesült, mert nem mutatta meg senki, hol kell azt elkezdni és hogy kell megcsinálni. Egyes nagy uradalmak ugyan követik, de ez még nem az általánosan követett és kitűzött nemzeti termelési irány.

Dessewffy Aurél gróf, az OMGE nagytudású elnöke, az OMGE 1904. évi deczemberi közgyűlést megnyitó beszédében őszinte hazafias aggodalommal vázolta mezőgazdaságunknak és egész közgazdaságunknak nehéz, — válságos helyzetét. — Különösen reámutatott azon aggodalmára, hogy ha Németországgal nem sikerülne kedvező vámserződést kötni a közös vámterület alapján élő Ausztria és Magyarországnak, akkor a magyar gazdák az 1903. évi 2130 millió korona kiviteléből Németországra eső 1080 millió korona értékű árukra a közös vámterület már nem fogyasztó, — vagyis akkor ezen kivitelünk 47 százalékkal, — mai megkötöttségünkben nem tudunk mit csinálni.

Nézetem szerint Dessewffy Aurél grófnak ezen a tényeket teljesen föltárázó és igazoló fölfogása, — markánsul bizonyítja, hogy a vámközösségbe vetett 1867-iki kiegyezési ama hite Magyarországnak, mintha az iparos Ausztria a mezőgazdasági Magyarország produktumait: *a megfelelő értékesítési áron elfogyasztani képes volna*, annyira nem valósult meg, — hogy ama fönti — kivitelünk 47 százaléka is a német piacra szorult.

Most pedig már bizonyosan tudjuk, hogy a német piacon gabonaneműinknek és állatjainknak ezen eddigi kivitele elé még nagyobb akadályokat állított Németország. Ezzel tehát Magyarország azon Ausztria nagyobb fogyasztására maradna utalva, a melyik eddig sem fogyasztotta el az ottan eladásra kerülő terményeinket, és II. szerint háromszorta nagyobb behozatalt mutat fel eddig is, mint a mit oda kivittünk.

Azt hiszem, minden gondolkodó hazafi, velem együtt belátja, hogy ezen változott, — és nagy hátrányunkra változott helyzetben, — midőn pedig az 1867: XIII. és az

1899: XXX. törvényünk világosan rendelkezik, — a mely törvényt — a király is szentesítette, — a négy évtizeden át dült óriási közgazdasági pusztulás eredő forrására, — melynek forrása elposványodva — temérdek öldöklő baczilussal van fertőzve, — többé vissza nem térhetünk. Hiszen ezt bölcs királyunk is belátta.

Keresni kell tehát olyan megoldási módot, a mely a magyar nemzet ezredéves újabbi fejlődését valóban biztosítja. Hamlet tépelődésével ezen válságot megoldani nem, — csak káros hatásait fokozni lehet.

Ezen generális főkérdés eldöntésénél tehát, — a másodrendű — vagy alárendelt kérdéseknek előtérbe tolásával, — magunkat megtéveszteni és megtévesztetni nem szabad.

A változott helyzet tehát az, *hogy most már jóformán az egész eddigi kivitelünk, — az eddigi közös vámterület föntartása esetén, — még inkább — és kizárólag Ausztria piacára maradna utalva.* — Ha tehát a Dessewffy Aurél gróf által említett 1080 millió korona árút is az osztrák piacra dobjuk, — *akkor ez, mert vevője reá absolute nincsen, — az árat kihetetlenül le fogja szorítani.* Ez okozná a nagy rázkódást!

Az azután a magyar gazdának egyformán fáj, és egyformán elviselhetetlen, — ha ama, a fönti 47%-os áru-főlöslég arányában árúinak mai értéke még tovább is mintegy felével csökkenne. — De ennél még rosszabb a helyzetünk, mert a mai megmaradt — egyetlen — osztrák piac, abszolúte nem tudja, — még ha akarná is, — maga az így főlösléggé váló árúinkat elfogyasztani.

Ezért nem szabad a kérdést így föl sem tenni.

Ha tehát még a lehetősége is ki van zárva annak, hogy Ausztria — az új és változott viszonyok között a magyar nemzet érdekeit ki tudja, — és ki akarja elégíteni, akkor, azt hiszem, — velem együtt — mindenki be fogja ismerni, hogy tovább lenyűgözött béklyókkal nemzeti termelésünk eredményeit versenyre nem vihetjük a világ piacára.

Mindezekből világosan következik, hogy a magyar viszonyok között — mint kibontakozási módot nem azt kell és szabad kitűzni, — hogy mindig csak: az ország kivitelképességét toljuk előtérbe, — *hanem azt, hogy a mai világpolitika elzárkózási, másrészt — a minél nagyobb zárt fogyasztási*

piaczok biztosítása közötti óriási harcban: a valódi nemzeti érdekeket, az agrár Magyarország nemzeti munkája eredményének jutalmazó jövedelmezőségét megóvjuk.

A kivitel kényszere.

Azt minden politikusaink, annál inkább államférfiaink is látják és tudják, hogy Magyarország, mezőgazdasági jellegénél fogva a nyersterményeket termeli. De mert hazai iparunk a termelt nyersterményeket — évszázados hibás állampolitikánk és viszonyunk miatt itthon földolgozni nem tudta, és erre komolyan nem törekedett — a folyton emelkedő állami óriási terhek költségeinek előteremtésére, minden év termelését — ma már, — azonnal értékesíteni kénytelen.

Tehát a termelő gazda, az értékesítési időszak bekövetkezésével, minden állami hatalommal az értékesítésre van kegyetlenül reá szorítva. — így halmozódnak föl hihetetlenül nagy tömegekben az árúk, s mert pl. az általam 50 fő vasúti góczpont, vasúti állomásain tervezett elevátorhálózat, megvalósítását hiába szorgalmaztam a kormány-nál s egyik nagy bankintézetünknel, a jelentkezett külföldi vállalkozók pedig elmaradtak, — az aratás utáni időben a magyar gabonaneműeket nyomott áron is föltétlenül el kell adni. — Ha tehát a vámvédelem föltétlenül áremelő hatással bírna, — akkor ezen köztudomású áresés — évről-évre — be nem állhatna; vagyis a vámvédelemnek — állandónak és folytonosnak kellene lenni.

De mert ez nem így van, a vámvédelem elmélete sántít. Vagyis áll az, a mit elől is már kifejtettem, hogy a vámvédelem nem egyedüli tényezője az áralakulásnak. És nem is annyira a termelő és fogyasztó közötti: közvetlen kínálat és kereslet, — hanem a kereskedők spekulációja szerint emelkedik vagy esik a gabona ára.

Az áralakulást ezentúl még a lisztnek a világpiaczi árai, — és az ezzel üzött szintén: börzei spekulációk is befolyásolják.

Így látjuk, hogy a vám nem az egyedüli áralakító tényező.

Az így folytonosan olcsóbbodó áron eladott tömegeket földolgozni iparunk nincsen, tehát egyenesen a kivitelre vagyunk, — épen megcsontosodott, eddig mindig csak erősített külkereskedelmi rendszerünknel fogva utalva.

Persze, az ilyen «wirthschaftnak» rossz következményei el nem maradhatnak. Látjuk. Érezzük.

Amerika, Németország stb. — nem engedik saját államuk föntartóit — ilyen módon elszegényedni és kizsákmányolni. — Hol marad tehát a nemzeti munka védelme nálunk?

Csupán Oroszországban volt a gabona kivitele annyira erőszakolva, mint nálunk.

Őszszel, aratás után, — a darazsak — mint az érettgyümölcsre, úgy csapnak le a spekulánsok — fölfalva minden hasznát a gazdának. — De a gazda mégis csak fizessen: mint a köles, — és ne zúgolódjék az állami terhek emelkedése miatt.

Ha ezt helyesnek ítéli a nemzet, és az uralkodó kormánypárt, — ám tartsa föl az eddig — veszedelmesen pusztított közgazdasági helyzetet. — Én óva intem azonban ettől az új kor vezetőit, — mert ez nemzetgazdaságilag is tarthatatlan.

Ilyen tarthatatlan viszonyok között, és annyi balsiker után, — mégis azt halljuk több oldalról, és a gazdák vezetőitől, hogy csakis a kivitel mentheti meg Magyarországot.

Nem tudom, hogy hányadszor, de újra is «*Carey*»-nak a híres amerikai nemzetgazdának aranyaszavait idézem, hogy: «*a nyersanyag kivitele csak a barbár népnek való*». — Mi pedig a torony tetejéig nyúló: liberálisak vagyunk. De azt is megmondotta «*Carey*», hogy: «*a mely ország a nyerstermények kivitelével kezdi, az, az emberanyag kivitelével végzi*». *Es nem ott v agyunk-e már?* Hát nem-e fizet a magyar kormány prémiumot a «*Cunard*» hajóstársaságnak a kivándorlók után?

Magyarország pedig épen derékig van már benne a nyerstermények, és az emberanyag kivitelében. A kinek jól esik, csak folytassa ezen eddigi politikát. Ez a nemzet elpusztulásának igazi oka. Ezt józan észszel folytatni nem lehet és nem szabad.

A nemzetgazdaság alapelveivel ellenkező — koholt frázisok szappanbuborékként röppennek szét a levegőben; tehát értéké semmi, — a nemzetnek életében.

Hogy ama kiviteli törekvések célzévesztett irányát magunk előtt lássuk, — ismét külkereskedelmi forgalmunk eredményeihez kell fordulnunk. E szerint 1904-benvolt a kivitel: 1337 millió K, 1903-ban ellenben 1352 millió K, vagyis az 1904. évi kivitel 15 millió K-val hanyatlott.

A behozatal 1904-ben: 1295 millió K, s 1903-ban: 1215 millió K, vagyis a behozatal 80 millió K-val emelkedett.

Olyan országban, mely a természettől irigylésre méltóan van minden föltétellel megáldva, hogy saját szükségletét — teljesen sajátjából teremtsen elő és fedezze, ezen kiviteli és behozatali 95 millió K értéket a nemzet veszteségének kell tekinteni. Ez nem a nemzet és a termelő haszna; hanem a nemzet kára; és csak a kereskedők előnye.

Ez a vérvesztés állandó — folytonos. — Honnan erősödjék tehát a beteg nemzet? A hiányzó vért kívülről a szervezetbe bevezetni nem lehet. Ezt csak az emésztés és a nemzési munka útján lehet elérni. Ezen vérvesztés — pedig egyenes folyománya az eddigi egyoldalú — és mondjuk ki nyíltan — politikai, és mindenáron szabadelvű uralomnak, a közös vámterület hátrányainak fentartása és — a nemzet valódi anyagi érdekeit képező nemzetgazdasági irány — mellőzésének.

A szakkörökben folyton panasztunk ezt. — Kossuth Ferencz 1896-ban föl is szólalt ez ellen, figyelmeztetve az akkori házat és a kormányt ezen helytelen közgazdasági irány nagy veszélyeire; — de hiába. Az egyiptomi hét súlyos — és hét sovány évnek kellett bekövetkezni, míg végre a nemzet — mintegy varázsütésre fölébredt, és: 1905-ben megálljt kiáltott.

A közös vámterület alapjára helyezett magyar államháztartást csakis az adóprés cinikus és könyörtelen működésével lehetett ideig-óráig egyensúlyban tartani; a melyből új javakat termelő kiadásokra és befektetésekre, alig jutott valami.

De éppen ezen óriási nyerstermény kivitele okozza azt

is, hogy mezőgazdasági termelésünknek elől kimutatott átlagos hektáronkinti eredménye annyira alatta marad a németországi eredményeknek is.

Ez onnan is ered, mert a nyerterményekkel mindazon növényi táplálására szükséges új tápanyagok; a miből a növények tulajdonképpen táplálkoznak, — a külföldre vitetnek ki, — s ezzel a magyar föld termőerejét — a talaj statikáját, — is ki vesszük, és ezzel gazdagítjuk versenytársaink erősödő termelését; — magunkat, létalapunkat — és nemzeti jövedelmünk forrását pedig tudva, — állandóan szegényítjük. — Ez állami létünk alapföltételeivel szembe-
szökően ellenkezik. — Ezt meggátolni nem tudtuk.

Ha pedig ez a nemzet érdekeivel ellenkezik, akkor azt ezután is folytatni oktalanság; sőt tilos. — A többségre jutott 48-as függetlenségi párt ezek további föntartásához nem járulhat.

Igen ám, csak hogy nem csupán ama elől kimutatott 95 millió K a veszteségünk, hanem, mert a kivitt nyersanyag, gabonaneműekben, cukor, dohány, kender, len s gyapjúban és állatokban összesen 966.5 millió K-ra mennek, tehát az 1904. évi 1336'4 millió K összes kivitelünknek közel 74%-át képezi a kivitt nyersanyagveszteség, — mit ha mind itthon dolgozhattunk volna föl — megközelítőleg 20%-át megnyerjük, és a kivitelre szoruló anyag értéke nemhogy csökkenne, — hanem emelkednék. Hús százaléka ama fönti 966.5 millió K-nak közel: *200 millió.* És ezt a rossz közgazdasági közös rendszer miatt az ablakon dobja ki a szegény magyar nemzet Ezzel szemben pedig, a kik ezeket az eredményeket nem láthatják ezen bonczoló műtét nélkül, — folyton csak azon óbégatnak, — hogy mi lesz a búzáunkkal, ha Ausztriába nem vihetjük ki? — És nem tudják, mert nem látták, hogy Ausztria eddig sem fogyasztotta el búzáunkat, mert a szerb, orosz és amerikai búzát is behozta — ellenünk, tehát csak közvetítő kereskedőnk volt, — olyan kereskedő, — a melyik pedig dupla krétával dogozott. A közös vámterület tehát teljesen csődöt mondott.

Hiszen Ausztria belső termelése szükségletének mintegy 70%-át maga állítja elő. — Ha tehát Ausztriának évi

átlagos 10-12 millió mmázsa búza és 20 millió mmázsa rozstermelése, szükségletének ama 70%-át biztosítja, — *akkor az összes 30 millió mmázsa búza és rozs szükségletének további 30%-a már csupán: 9 millió mmázsa gabona.* És Magyarország kivitt Ausztriába, a mint már közöltük is:

	1903	1904
búzát	5,165.276	3,951.050
rozsot... ..	<u>2,975,552</u>	<u>2.954,215</u>
együtt	8,140.828	6,905.256

mmázst; tehát e szerint csupán 860 ezer és 2100 ezer mmázsa gabonát kellett volna bevinnie; *és 1903-ban bevit: 4.183 ezer mmázsa mennyiséget.* — Ez igazolja a tehát ismét, — hogy Ausztria nem volt terményeinknek fogyasztója, hanem csupán közvetítő kereskedője.

Ez csak elég kiábrándításunkra!

De még ez sem volt elég, mert pl. 1904-ben hozzánk 3,116.763 mmázsa gabonanemű volt a behozatal — a mit szinte a: közös vámterület révén hoztak be.

Az előbb kitüntetett 95 millió K évi kereskedelmi veszteséggel már közel évi 300 millió nemzeti kincs elvesztéséről mondunk, le. — Ilyen gazdálkodást tovább már nagy bűnhődés nélkül üzni nem szabad.

Ez a fenséges 48-as függetlenség nemzeti elvvel ellenkezik, — mert a politikai függés — az anyagi függéstől származik. — Ezért legelső, és legfenségesebb föladata a többségre emelt nemzeti 48-as függetlenségi pártnak zászlójához hűen, — *a nemzetet, anyagi függetlenségének útján vezetni be az ígéret szent földjére.*

Kiindulási pontja: az önálló gazdasági berendezkedés, mit az 1867. XII. t.-cz. ki nem zár és az 1899. XXX. törvényezikk elrendelt.

Ezt végrehajtani a pillanat elérkezett; — meg kell tehát valósítani. — Hiszen áldott királyunk ezt nem ellenzi; — a nemzet többsége pedig parancsolja. A nép szava Isten szava!

Ha tehát csupán ama 966.5 millió K értékű kivitelre szoruló terményeinket, —már a mit hogy lehet: itthon iparilag dolgozzuk föl, — ugyan hány munkásnak, és hány

intelligens és magyar szakembernek nyílik ezzel új és jövedelmező megélhetése és tisztességes keresete.

Ez az út vezet a nemzet anyagi függetlenségének eléréséhez. — *Ezért kell az eddigi megátkozott közösügyi helyzeten, a haza, — a király, — és a nemzet közös érdekében — az önálló nemzeti fejlődés alapjain épülő új irányt inaugurálni.*

Az önálló gazdasági berendezkedés.

Az új irány: az önálló gazdasági berendezkedés! —

Úgy gondolom, hogy ha az eiöbbeniekben fejtegetett nemzetgazdasági, közgazdasági, mezőgazdasági és ipari viszonyainkról mondottakat összefoglaljuk, — minden érv és ok az eddigi közös vámterület, és Ausztriával való közös gazdasági élet ellen szól.

Ha azonban az ezen tanulmányban többször perhoreszkált, csakis a kivitelre való törekvésnek káros következményeit enyhíteni és javítani akarjuk, akkor az eddiginél egy más, egy jobb, egy ezélszerűbb közgazdasági rendszert kell beállítani és meghonosítani.

Ekkor tehát egy új és jobb közgazdasági irányt kell keresni és megvalósítani.

Ha tehát a többi nemzetek fejlődését tekintjük, és közgazdasági viszonyaik eredményeit vizsgáljuk, azt látjuk, hogy *Németország* körülbelül egyenlő gazdasági és ipari népessége mellett — 37.5—39.4% — 1000 millió márkával több bevételre szorul, s ha a mezőgazdasági termények bevételét elzárnák előle, éhen halna.

Ausztria a 64.3% gazdasági népessége mellett a 21-9% ipari túlfejltségben van, s ha iparának biztos kiviteli piacza nincsen, — nagy pénzügyi rázkódásnak néz elébe.

Magyarországnak — fejletlen — vagyis visszafejlett ipara miatt nyersanyag kivitele van.

Olaszországnak 56.7% gazdasági népessége és 27.6% ipari népessége mellett 320 ezer millió több bevitele van, főleg élelmiczikkekben. Ott nagy a szegénység és emiatt folytonos az elégedetlenség.

Svájzznak 34.4% gazdasági és 40.7% ipari népessége mellett — elismert iparosország, — s 200 millió frank

beviteli többlete mutatkozik — főleg élelmiczikkekben; mit azonban megbír és megfizet a nemzeti ipar.

Franciaországnak 44.3% mezőgazdasági, — és 33.6% ipari népessége mellett a legkifejlettebb — művészi — ipara van, — mégis 150 ezer millió beviteli többlete van, — szintén élelmi és ipari nyersanyagokban. Itt a jólét a legnagyobb.

Belgiumban 22.9% gazdasági s 38.2% ipari foglalkozás mellett 310 ezer millió frank élelmi és ipari nyersanyag-beviteli többlete van. Szintén nagy a népek gazdagsága.

Németalföldnek 30.7% gazdasági s 33.7% ipari népessége mellett 500 ezer millió frank beviteli többlete van.

Angliának 15.9% gazdasági és 53.7% ipari népessége mellett 3662 ezer millió K beviteli többlete van, leginkább élelmi és ipari nyersanyagokban. Az általános jólét Franciaország mögött marad.

Az Amerikai Egyesült-Államoknak 35.9% gazdasági és 24.1% ipari népessége mellett 2010 ezer millió kiviteli többlete van élelmi- és ipari anyagokban. Ez mind fölösleg.

Ha pedig a bankaranyállományokat tekintjük, akkor Németországnak 546.6 millió márka, Ausztria és Magyarországnak 941.2 millió márka, Olaszországnak 274.5 millió márka, Franciaországban 2519.1 millió márka, Belgiumban 72.5 millió márka, Németalföldön 95.2 millió márka, Angliában 714.6 millió márka, — Amerikai-Egyesült-Államokban 650.9 millió márka van; de míg Angliában a papírpénz aranyfedezete 28, s Németországban 38.2, addig Franciaországban 71.2.

Vagyis ezen köz- és nemzetgazdasági adatok mind azt igazolják, hogy a nagy hűhóval előtérbe tolakodó — külföldre való kiviteli törekvések — nem nyújtják egy államnak és népének a legnagyobb aránylagos és viszonylagos jólétet. Nem az tehát a legjobb gazda, aki mindig másnál vendégeskedik, hanem: — a ki senkire sem szorul.

Amerika korszakalkotó bámulatos fejlődését annak köszöni, hogy nyersanyagát óriási mértékben dolgozza föl és még mindig marad nyersanyag feleslege is bőven a kivitelre; — de mert a nemzet az európai militarizmus követelte nagy adózás terhét nem viseli, anyagilag jólétben állandóan emelkedik.

Mégis Franciaország állami pénzügyi élete a legrendezettebb és vagyoni helyzete kimagaslóan a legvirágzóbb.

Ha tehát ilyen beható és komoly, — a nemzeti élet minden tényezőjére kiterjedő tanulmány alapján a Magyarország által követendő újabb ezredévre szóló állami és közgazdasági berendezés mintáját a többi népeknél keressük, első sorban: *Franciaország berendezése az, a mely a magyar viszonyoknak legjobban megfelel.*

Ez pedig, ismétlem, nem más: mint a saját nyersanyag fölöslegének ipari földolgozása és csakis az ipari fölöslegeknek kivitele.

Amerika ugyanezt követi, csakhogy óriási mértékben, — de az elv, — Carey tétele — itt is áldásosán érvényesül.

Magától azonban, a nemzeti céltudatos munka nélkül, ezen átalakulás be nem következik.

Ki kell tehát jelölni azon módokat és eszközöket, a melyekkel ez elérhető.

De mert mai gazdasági berendezésünk főhibája, *hogy a megfelelő földolgozó honi ipar hiánya miatt a kivitelre szoruló nyersanyagfölségünk tetemes, — ezért az önálló vámterület fölállítással egyszerre országos mozgalom indítandó arra nézve, hogy mai nyersanyag fölségünket okszerűen csökkentsük s iparilag földolgozzuk.*

Minthogy pedig legnagyobb fölségünk búzában van, az önálló vámterületre való áttéréssel járó esetleges nehézségek megelőzése, — de különösen a netalán ellenünk alkalmazandó megtorlásoknak hatálytalanítása, — és a világpiacra való helyzetünk megerősítése végett is és főleg: hogy a ma, — gyengén jövedelmező, sőt sok esetben egyenes kárral járó búzatermelés helyett a jobban jövedelmező más takarmány és ipari növények termesztésére térjünk át, — hogy az ezekben való eddigi behozatalunk is fölségekké váljék: *a búzatermelés csökkentendő, — még pedig körülbelül egy millió katasztrális holddal; a mikor a mai 6 millió h. helyett 5 millió k. holdon a 40 millió métermázsas évi termés arányában 32.5 millió métermázsas búzáunk lenne. Ugyanezt ajánlja Ordódy L. a «Hazánk»-ban is.*

Vetőmagra leszámítva a 2.5 millió métermázsát, maradna 30 millió métermázsas búzáunk.

Csupán a budapesti malmok megőröltek az 1903. évben 8 millió métermázsát. — Ha egy millió métermázsa gabonára, illetve rozsra leszámítunk, — e malmok akkor is 7 millió métermázsa búzát őrltek meg.

Az országban van mintegy 10-12.000 különféle őrlőképességű gőz- és vízimalom. Ezeknek őrlési szükséglete szintén több millió métermázsa.

Ha mégis csupán 8 millió métermázsa búzát számítunk is őrlésre, már csak 22 millió métermázsa marad rendelkezésre, — és fogyasztásra.

Huszonkét millió métermázsa búza pedig már a 19.2 millió lakosság és katonaság ételmezését szűken fedezi, mert fejenként csak 115 kg. jut 160 kg. helyett.

Mivel pedig az 1904. évben mintegy 4., 1903. évben 5.2 millió métermázsa búzát vittünk ki, így ezen kiviteli szükséglet megszűnik. *Sa ezen eset leáll, a búza utáni kereslet, — az önálló vámterület fölállításával — a megfelelő védvám folytán is — emelkedni fog erősen, a mi a búza ár-emelkedését fogja előidézni.*

Ebből látjuk tehát, hogy az egész 40 millió mmázsa búzából nem jut kivitelre ma sem csupán 4-5 millió mmázsa búza. Miért ijesztenek tehát bennünket azzal, hogy ha a közös vámterület megszűnik, nem lesz hova a búzát kivinni és ezért ez okozná ama jószolt, hihetetlen megrázó kódtatásokat a gazdáknak?

Ebből ítélni lehet meg mindenki, hogy az ilyen közös ügyes-ügyefogyott jelszavaknak nem szabad felülni.

A gazdáknak s a termelőknek tehát a nagyobb mennyiség gyengébb árát, a kisebb mennyiség — magasabb ára fogja biztosítani. — Hiszen ezt 1904-ben is láttuk.

Ha tehát ezen önálló alapra rátérünk, egyszerre elmarad az eddigi külföldi búzabehozatal is, ami tudvalevően 1904-ben 1,378.057 métermázsát tett. Vagyis: *a belföldi ár leszorítására behozott idegen búza, kiszorul, — s az ár így természetesen emelkedni fog.* — Tehát nem kell így semmiképen sem a búza áresésétől félni.

A magyar piac tehát ezen önálló berendezés fölállítására esetén 11.3 millió métermázsa búza: *árrontó terhétől menekül,*

a mi így az eddigi évi termésnek mintegy 25%-ka, — így tehát az áremelkedés matematikai biztossággal fog beállani. Ezen egy millió kat. hold búzatermelés csökkenése a bevett terület arányához annak 16%-át teszi.

Midőn a búzáarak annyira nyomottak voltak, hogy a búzatermelésen haszon alig — vagy veszteség volt, a gazdák ösztönszerűleg — önmaguktól is mintegy: 10-12%-al csökkentették a búzatermő területeket.

Ezer hold búzánál 160 holddal, 500 holdnál 80 holddal kevesebb búzát vetni nem olyan nagy és elérhetetlen dolog, — mely itt vagy ott — egy véletlen körülmény miatt is bárhol olyan nagy bajt vagy nagy rázkódást okozna a tulajdonosnak.

Azzal azonban, hogy ama egy millió — úgysis legnagyobb részt — termőerejében eléggé kiélt — és így nem az intenzív termőerőben lévő búzaföld a folytonos egyoldalú és túlhajtott búzatermelés alól fölszabadul, — ez még nem jentti azt, hogy ezen egy millió kat. hold már jövedelmezőség szempontjával egyszerre elvesz a gazdára és az országra.

Egy részét okvetlenül ugarnak kell meghagyni, — akár zöld, akár trágyás ugarnak, — hogy a megfogyatkozott talajerő visszapótlásával a mainál nagyobb termőerőbe hozzuk földjeinket.

Nagy részét pedig olyan növények termelésére kell használni, a melyekből eddig — a magunk termelése mellett is nagyobb behozatalunk volt.

Elöl ugyan már kitüntettem a gabonabehozatalt, de hogy ne kellessék élőire visszatérni ezen adatokért, itten is kitüntetem a behozott gabonaféleket, — 1904. év szerint. Behozatalunk volt:

Búzában	1,378.057	mmázsa
Rozsban	21.805 «
Árpában	365.829	«
Zabban	154.475	«
Kukoriczában	1,090.193	«
Babban	9.820	«
Lisztben	86.584

Tehát a mi hihetetlen: összesen: 3,116.763 métermázsát!

Ha mostan mezőgazdasági termelésünk országos eredményeit tekintjük, 1903-ban a learatott viszony arányszáma volt a statiszt. évkönyv szerint:

			Kalászos	
Búzában	összesen	6.000.000 kat. hold	31·24%	} 60·20%
Kétszeresben	«	158.000	« 0·72 «	
Rozsban	«	1,850.000	« 9·54 «	
Árpában	«	1,800.000	« 9·42 «	
Zabban	«	1,738.000	« 9·28 «	
Repczében	«	54.000	« 0·27 «	
Kukoriczában ...	«	3,889.000	« 21·64 «	
Magbükköny... ..	«	135.000	« 0·42 «	
Bab, lencse, borsó	«	78.000	« 0·40 «	
Lenben	«	27.000	« 0·17 «	
Kenderben	«	114.000	« 0·55 «	
Burgonyában ...	«	1,000.000	« 4·95 «	
Dohányban	«	73.000	« 0·42 «	
Czukorrépában	«	136.000	« 0·86 «	
Takarmány- répában	«	282.000	« 1·54 «	
Csalamádében... ..	«	130.000	« 0·80 «	
Luczerna, ló- herében	«	1,020.000	« 4·32 «	
Más takarmány és keverék	«	500.000	« 3·60 «	
Mák, dinnye, tök, káposzta, kom- ló és zöldség	«	230.000	« 1·06 «	

Ha ezen termelési arányszámokat figyeljük, azt látjuk, hogy egyoldalúan kalászos gabonaneműekkel az egész szántóterületnek 60.2%-ka volt bevetve; — míg a kapás-növény a kukoricza, takarmányrépa és burgonyával 27%; ipari növények, mint repce, dohány, kender, len és czukorrépa: csupán 21.2%; csalamádé, luczerna, lóhere és takarmánykeverék 10.26%.

Ezen arányszámok tehát azt mutatják, hogy hol kell különben is — már csupán — a helyes gazdasági arány és az okszerű gazdálkodás szempontjából is, — az eddigi, a közös vámterület kényszere által parancsolt — helytelen termelési viszonyán az országnak segíteni.

Kiindulási alapunk az, — hogy 16%-kal — 1 millió

holddal csökkentjük a mai búzatermelést. — Ha tehát ez bekövetkezik, az ezutáni búzatermelés aránya lenne 50%.

Ez sem az országot, sem a gazdákat nem rendíti meg, sőt lényegesebb és nagyobb változást alig okoz; — és kizár minden a képzeletben élő rázkódást, mert ezt nem egyszerre, hanem három év alatt kellene keresztülvinni.

Ama 16% búzatermelési 1 millió hold területet föl lehet és föl kell használni először a behozott terményeknek itthon való termelésére, másodsor: a kivitelben annyira keresett *bab termelésére*, melyből úgyis igen kicsi a termelési arány; azután a jó termő erőbe hozott szántóföldeken, főleg mert a gőzeke — mély művelés mindjobban terjed, — *a repczetermelést kell emelni; ezzel* hazai különben is magas fokon álló újabb olajgyárainkat a keresett nyersanyaggal ellátva, a hazai ipart erősítjük.

A kender- és lentermelés emelésére a kormány 2 millió koronát vett föl áztatok építésének előmozdítására. A Tisza völgyén és a vízszabályozások nagy területein mintegy 2-3 millió k. hold van olyan heves természetű újonnan nyert, — leginkább televény, — tőzeg és lápos talaj, — mely a legkitűnőbb minőségű nagyon jövedelmező kendert gyönyörűen termi meg, — a hol a búzatermés mindig kétes és kicsi; a hol tehát csakis kukoriczát, olajos növényt és kendert lehet és kell, — de nagyban termelni, — hogy a folyton nagyobb kereslet tárgyát képező fonálnövényeket, — az úgyis aránytalanul fölhajtott áraktól való menekülés céljából is — egyrészt az önálló vámterületen, — magas autonóm vámmal megvédendő fonó- és szövőárú előállítására szükséges anyagokat, az eddigi behozatal szerinti összegben is már 443 millió korona értékben magunk termeljük; — másrészt, — a háborúja által megzavart oroszországi kender- és lentermelés helyét — a mostani jó alkalommal elfoglalva, — a kivitelre is termeljünk.

A dohánytermelésnek, a megkezdett örvendetes és mégis célravezető — jó eredménynyel kecsegtető, — minőségi ter-

melésnek, — még külön prémiumokkal való termelését föl kell karolni az új gazdasági rendszerben, — az ezen rendszert életbeléptető kormányznak; ekkor 20.000 k. holddal a termelés emelhető.

A cukorrépatermelés emelése csakis a beváltási árak megjavításával érhető el; de mert az osztrák cukorgyárak versenyétől a megfelelő védvám által megleszünk mentve, a gyárak termelése is jövedelmezőbb leend, — így tehát a kívánt magasabb és indokolt árakat fizethetik is.

Ha pedig szarvasmarhaállományunk értékesítése csakis a legprímább hizlalt állatok előállításával érhető el, akkor, természetesen nagyobb gondot kell fordítani *takarmánytermelésünkre mennyiségben és főleg minőségben*, úgy hogy ennek egymagának 100%-al való nagyobb arányú termelése. — legjobban fizető és jövedelmező termelési ággá, változik. Ez egész mezőgazdaságunknak az alapja.

Erre annál nagyobb szükség van már ma is, mert a mint az országos tejgazdasági felügyelőség állítja, ma már évenként 500.000 drb tehénnel szaporodott föl a tejtermelésre előállított tehének száma — ezeknek tehát úgysis bő és változott takarmányról gondoskodni kell. A mai *árpatermelés* föntartható, azonban a kitűnő sörárpánk földolgozására *új sör- és malátagyárakat kell fölállítani itthon*. Az árpa a hizlalásnál is fontos és nélkülözhetetlen.

A szeszgyártás kiterjesztése által a rozs, tengeri és burgonya esetleges fölöslegei is itthon fognak földolgoztatni — az így termelt sör és szesz értékesítése nehézséget az önálló vámterületen nem okoz; — új abb jövedelmi forrást, és a gazdasági függetlenséget fogja jelenteni.

Az magától értetődik, hogy ezen termelési arány megváltoztatása egy ugrásra úgy sem létesülhet. *De három év alatt*, — *a mikor tudniillik az 1899: XXX. törvény rendelkezése életbe lép, s az önálló vámterület előáll*, — minden rázkódás nélkül — *megvalósítható*, annál is inkább, mert mintegy 10.000 gazdaságunk van 500 k.-holdtól 10.000 holdig, — a miért az így szükséges területi és vetési változást jóformán észrevétlenül lehet keresztül vinni.

Vagyis, ha keresztül tudjuk vinni, hogy három év alatt

dohányt	20.000	k. holdon
főzelékféléket	30.000	«
repczét	100.000	«
kendert	200.000	«
lent	100.000	«
czukorrépát	30.000	«
takarmányokat	130.000	«
zabot	150.000	«
tak. répa s tök	50.000	«
burgonyát szesznek	100.000	«
kukoriczát	130.000	«
mákot	10.000	«
dinnyét	10.000	«
komlót	10.000	«
zöldségféléket	20.000	«
káposztát	10.000	«
Összesen	1,000.000	k. hold

ezekben többet veszünk művelés alá, — a mikor pedig egy évre 333.000 k. hold, esik — azt pedig ama tízezer gazdaságban elérni könnyű, mert átlag egy-egy gazdaságra csak 33.3 k. hold jut, — akkor az egészséges országos termelést állítottuk helyre, minden képzelt rázkódtatás nélkül.

Tizenegy millió k. holdból egy évben 333.000 k. holdon új termelési ágakat létesíteni az egésznek csak: 3 százaléka. Ez rázkódtatást nem okozhat. Ama ijesztgetéstől tehát nem kell félni.

Ez az első lépés arra, hogy a gazdasági jobb jövedelmezőségének alapjait lerakjuk — és a közös vámterület hínárjából kigázolvva egy újabb jobb kort biztosítsunk magunknak. Ekkor tehát a búza értékesítése már gondot nem okoz.

Az így ajánlott önálló gazdasági berendezés ezen alapon, — komoly gazdái mérlegelés alapján, — szépen csöndben — de buzgó — és céltudatos egyetértő akarattal és munkával, — minden megerőltetése nélkül az egyesnek és államnak, — elérhető és biztosítható, — minden pénzügyi nagy megterhelhetés nélkül.

Ekkor tehát nem kell többé a búzaértékesítés nehézségén aggódni, — és nem fognak az árak sem leesni.

Az ipari növény és takarmány pedig — tetemesen nagyobb hasznot biztosít, — mint a búza; tehát a gazda fáradozása is jobban meg lesz fizetve.

Ha azonban — a mai és eddigi talaj kimerülése miatt úgylis kis termésátlagainkat, a helyesebb és arányosabb talajerő kihasználásával, — a több takarmány és több állatnak jobban való takarmányozásával és hizlalásával nyerendő több trágyával ezen mindenestre javításra szoruló termőföldeinket jobb termő erőbe hoztuk, — akkor: *az átlagos magasabb évi termésekkel a jobb jövedelmezőséget érzük el, sőt versenyképességünk is emelkedik.* így biztosítható a gazdák jövedelmének fokozása. Nincsen tehát semmi oka, semmi akadálya annak, hogy a midőn ezen történelmi idő forduló pontjára jutottunk, a: *lét és nem lét válságánál a nemzet szent akaratából magunk ne szabjuk meg végre a boldogulás útját, — s az előttünk álló önálló vámterület alapjára, — politikai, nemzetgazdasági, közgazdasági, ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági előnyeinel fogva reá ne lépjünk, — és a nemzetet, annyi balszerencse után — a boldogulás virágos mezőire ne vezessük.*

Különös azonban az, hogy a közös vámterület hívei hirdetik legjobban, hogy minő rázkódtatás fenyegeti a magyar gazdákat, ha az önálló vámterületre lépnek. De elfelejtik vakbuzgóságukban, hogy a függetlenségi párt híveit nem a magyar 67-es alapon álló közös vámterület híveinek ezen színlelt aggodalma érinti, hanem azon tapasztalat, ama rosszakarat, ama minden törvényeinket lábbal taposó osztrák önkény és fenhéjazás, a mely eddig is leigázásunkra tört — és ezeknek országosan, már nyíltan hangoztatott szándéka és törekvése, hogy a közösséget most már ők nem akarják. — Nos és ha az osztrákok szakítják meg és bontják meg a vámközösséget, akkor az reánk kisebb rázkódtatást fog okozni? De ettől a mi közöseink már nem féltik a a magyar nemzetet! Ilyen 67-esekből az ország nem kér. Ezt megmutatta az utolsó választásnál.

Az így vagy úgy beállható és már ki nem kerülhető rázkódtatást csakis ezen az alapon — és most már a mi részünkről az 1899. XXX. törvényünk alapján való: önálló vámterület felállításával háríthatjuk el.

Ez nem jelent: vámháborút, hanem csupán: a független és önálló alapon való: szerződéskötés jogát állítja érvénybe.

Ezen az alapon azután Ausztriával is egy érdekeinknek megfelelő szerződést köthetünk, ha neki is úgy tetszik.

A magyar baromfi- és tojástermelés további fejlődéséről ezután — hathatósan kell gondoskodnunk.

1904-ben kivittünk 8,400.000 drb eleven szárnyast, — és 129.306 mmázsa leölt szárnyast. Ez együtt mintegy 20 millió drb. Tojást kivittünk 402.788 mmázsát. Ágytollat 25.000 mmázsát. A baromfiból volt bevételünk 26 millió korona, a tojástól 31.2 millió korona, *vagyis a kettőből összesen: 57.2 millió korona.*

A baromfinak 5 kg.-os postacsomagokban való kivitele vámmentes. Eddig is ezen az úton értük el eleinte a nagyobb kivitelt.

Ez ezután sem lesz előlünk elzárva, — mert a világon mindenütt a pompás hízott — jóízű baromfinak előnyt adnak — és fizetik. Ezen jövedelmi forrást tehát tovább kell fejleszteni.

És az árpa, tengeri ocsú — s más takarmányfélék felhasználása ismét nagyobb mértéket ölt; ezért nagyobb tömegeket ezen a módon jövedelmezően használhatunk el.

Valamiképen a nemzetnek a mostani választásoknál megnyíl-atkozása, a vezetésre került 48-as függetlenségi pártra nézve parancsoló kötelességgé teszi a föltétlen törvénytisztelet és a törvényeknek szigorú, pártatlan és önzetlen hazafias megtartását és becsületes érvényesítését, azonképen kell minden nemzeti törvényünkhez erős ragaszkodással, különösen pedig 1867: XII. és az 1889: XXX. törvényünknek — nagyküzdelem által, — még Széli Kálmán miniszterelnök által létrehozott világos és félre nem magyarázható szellemét és rendelkezését, a hazai mezőgazdaság védelmével, mert eddig ezt a közös vámterületen elérni nem tudtuk sehogy sem, — *az önálló vámterület föllállításával* megvalósítani, — ma, midőn annak szükségét épen a német vámszerződésben érvényesülni engedett óriási vámemelésekkel és az osztrák érdekeknek újabb előnyei miatt is,— másképen a magyar nemzet jogos és törvényes érdekeit kielégíteni nem lehet.

Midőn a szabadelvű pártnak több évtizedes az örökös opportunitást kereső uralma minden eszközt kimerített és minden fegyvert elkoptatott az osztrák érdekeknek Magyarország rovására való további föntartására, — még akadnak, a kik azzal mernek mostan előállani, hogy az 1867-iki — Deák Ferencz által teremtett kiegyezés akkori szellemét, — a nemzetnek joga nincsen ma megváltoztatni.

Ha ez így állana, akkor az 1899: XXX. törvényczikk soha sem jöhetett volna létre; — azt pedig — nem is olyan régen — az uralmon volt szabadelvű kormány és pártja iktatta törvénybe. És ebben nincsen a teljes vámvédelem.

Ha tehát most is — mint mindig még akadnak, a kik az elveszett uralmat visszaszerezni — és a 48-as függetlenségi párt változhatatlan programjának megvalósítását, — ismételten is az 1867: XII. és az 1899: XXX. törvényczikk rendelkezése ellenére is: — a 67-iki kiegyezést *noli me tangerenek hirdetik; azok ellen épen ama 1867-es kiegyezést keresztül vitt magyar kormánynak — ma is élő, — egyik tagja, — épen az akkori földmívelési- és kereskedelemügyi miniszter: Zichy József gróf, — legnemesebb hazafias felbuzdulással jelenti ki a B. H. legtekintélyesebb napilapunkban, hogy (.Deák Ferencz — neki Mikes János és Csengerinek megnyugtatóul jelentette ki 1873 márczius havában, hogy az 1867-es kiegyezésnél a nemzet, — (Deák Ferencz a: «mi» szót használta), — helyesen jártunk el az akkori viszonyok és körülményekhez képest; s csakis az idő, a tapasztalat, az ügyek azóta való fejlődése fog megtanítani arra, vájjon helyesen jártunk-e el minden részletben s vájjon hol és mikép kell majd javítani az akkori megállapodásokon».*

Most érkezett el valahára az az idő, — és a többségre jutott 48-as függetlenségi párt, minden erejével az 1867-es kiegyezésnek az 1867: XII. és az 1899: XXX. törvényczikk szellemében való módosítását és javítását érvényesíteni hazafias, — tántoríthatlan kötelességének tartja. Ezzel tartozik a párt önmagának, tartozik politikai hitvallásának s tartozik az egész magyarságot felölelő parthíveinek és így a nagy magyar síkság egész gazdaosztályának, vagyis tartozik azon termelőknek, kiknek nemzeti munkáját a 67-es kiegyezésnek eddigi kezelése — soha — és semmi

irányban meg nem védte, hanem csakis az osztrák kizsákmányolásnak dobta oda áldozatul.

Zichy József grófnak ezen megnyilatkozása — minden kétséget eloszlat arra nézve, mintha — a gazdasági élet közössége, a politikai élet közösségének, illetve csakis a közös ügy ékül a törvényben és kiegyezésben kijelölt közösségnek, — szerves és változhatlan kiegészítő része volna — vagy lehetne.

Egy bizonyos, s ez az, hogy ma is vannak még számosan, a kik eddig ezen most leleplezett helyzetet — tisztán nem látták, — a kik az Ausztriával való közös vámterületet, — minden politikai veszedelmük daczára is, — tisztán — a gazdasági szempontból tovább is fön-tartandónak vélték, — ha *Ausztria érdekeinket a jövőben jobban kielégítené.*

Ha azonban, ezek az urak, a számtalan nemzetgazdasági, — közgazdasági — és mezőgazdasági hiteles adatoknak, ezen itten közölt sorozatát megfontolás tárgyává teszik, akkor tisztán láthatják, hogy Ausztria, ha akarná is, — ennek megfelelni nem tud; s ha a mai való helyzet tarthatatlansága fölött szemet nem hunynak, — erős a hitem és meggyőződés, hogy a magyar mezőgazdaság és a magyar nemzet romlásának további meggátlása okáért, — sőt egyenesen fölvirágzásáért, — meghódítva és engedve a tudomány útbaigazítása és igazságában rejlő hatalomnak és a változott viszonyoknak — mind — velünk együtt híveivé lesznek az önálló vámterületnek.

De midőn egy Széli Kálmán, Apponyi gróf, Darányi Ignác véleményeinek megnyilatkozásait hallottuk, hogy: *ha AusztriaMagyarország érdekeit az eddiginél jobban ki nem elégíti, az önálló vámterület előnyösebbnek tartják, — akkor kétséges többé nem lehet, — hogy ma — egyedül az önálló vámterület alapján van élete és jövője Magyarországnak és a magyar nemzetnek.*

Ezzel szemben azonban a beavatottak azon félelmüket nyilvánítják, hogy ez esetben Ausztria a legképzeltlenebb retorziót alkalmazná Magyarország ellen, amely rövid időn a végleges csődöt eredményezné. Ezért Ausztriában rögtöni szakításra készülnek, amivel szemben Magyarország sem-

mivel sincsen előkészülve. Ez tehát ama évtizedes áldozatainknak a gyümölcse. Ezt nevezi egyik, a kiegyezésben működött vezérczikkező min. tanácsos «a jól befektetett azon tőkének», melynek kamatait ezután élveznénk csak igazán, — ezen perfid, eddigi közös vámterület alapján.

Hiszen lehet, hogy az ilyen ádáz megrohanás nagy károkat és rázkódtatást okozna Magyarországnak, — de ebbe biztosan belepustulna Ausztria is.

A testvérgyilkossággal maga is elpusztulna. — De sokat kiállott már Magyarország! És mégis él! És élni fog!

Ezért az egy örült, és elvetemült tett lehetne csak; de ha van magyar király és van Habsburg, bárha közös uralkodó, — akkor kell lenni annyi hatalmának és befolyásának, hogy a törvény, törvény maradjon itt és odaát egyformán. — Ha tehát az osztrákok sem a Széll-Körber-féle kiegyezésnek szellemét, sem a közösséget fentartani nem akarják, akkor is ott az 1899: XXX. és az 1868:XII. t.-cikk, melyek a különválás módozatát meghatározták. Ha pedig az osztrákok ezt nem respektálják, akkor úgy sem maradhat meg a mai és az eddigi állapot.

Nos, és ekkor mi a mai közös vámterület híveinek az álláspontja? Ekkor is agyba-főbe fogják ' dicsérni a közös vámterületet?

És épenúgy biztatni fogják? a jó, hiszékeny magyart, hogy csak ezután is a közös vámterület mellett maradjon? — és tartson ki?

Ez mutatja, hogy minő vulkán felé jutottunk. Ez a valóságos csődje a közös vámterületnek, — és a tüzzel-vassal való beolvasztási politikának, — a melynek kedvéért még az ischli klauzulával is kísérletet tettek. — De kérjük, ki felelős ma mindezekért? — És nincsen a ki jelentkezők! — hanem van: Pilátus — temérdek, a kik most, mind «mossák kezeiket!» — — —

Ha pedig fülünket el nem dugjuk, szemünket el nem fedjük, — napról-napra jobban és világosabban látjuk, halljuk és olvassuk, — hogy Ausztria: — nem akarja az eddigi közösséget. Ott már egészen neki vadultak.

Tehát nem is a magyar nemzet akarata, *hanem az osztrák jóindulat teljes hiánya* — *kényszeríti a magyart*

nemzetet, — eddigi kiskorúságától megszabadulva, — önállóan intézni, — az eddigi önző és kapzsi gyámja által megrendített anyagi helyzetének rendezését és javítását.

A kiknek pedig csak az okoz aggodalmat, hogy az új berendezés, a vámsorompók fölállítására, — az önálló vámterület életbeléptetésénél egy maga, — hir szerint — mintegy 15 millió koronába kerülne, — se miatt is nehéz volna a vámsorompó fölállítása, — azokat úgy gondolom semmivel sem lehet ezen aggodalmukban jobban megnyugtani, mint a mai egész helyzetet előidéző Németbirodalom példájával.

A Németbirodalom vámjövendelme volt 1834/5-ben 47.5 millió márka; — 1875/6-ban 146.1; — 1886-ban 253.7, — 1896-ban 463.7, — 1900-ban 492.9, — 1901-ben 523.6, — 1902-ben 539.1 millió márka. — Tehát az emelkedés állandó.

Az 1902. évben a Németbirodalom megvámolt 5631 millió árút összbevitele szerint.

Eddig a szedett vámok általánosságban: a *gyártmányoknál* 1902. évben a bevitt értéknek 17% — százalékát, — *az élelmi cikkek, élvezeti cikkek és állatok értéke után* 22%-át — és *az ipari nyersanyagok értéke után* 8%-ot tett ki ténylegesen.

Ezzel szemben: Magyarország összes behozatala volt 1904. évben mintegy:

1. Élelmi és élvezeti cikk, állatok	360	millió	K
2. Fél gyártmányokban	100	«	«
3. Egész	835	«	«

Összesen 1295 millió K

A közös vámterület híveinek és az egész közvéleménynek az ma a fölfogása és kívánsága, hogy a milyen mértékkel mér nekünk Németország, olyan mértékkel mérjünk mi is másoknak; — vagyis a védelemnek egyformának kell lenni.

A népek életében ez természetes is.

És csudálatos, — a közös vámterület hívei ezt — egyedül a kedves osztrákokra nem kívánják alkalmazni.

Ha tehát Magyarország, az önálló vámterület fölállításával — csupán azon vámokat szedné, — autonom

tarifái nyomán, — a mit idáig Németország szedett, — a befolyó vám mérlegének összege a következően alakulna:

1. Élelmi, élvezeti cikk, állat s nyersanyagok		millió k
	360 millió K X 22% =	79.2
2. Félgyártmányok	100 « « x 8% =	8.0
3. Egész «	<u>835 « « X 17% =</u>	<u>141.9</u>

Összesen 1295 millió korona után 229.1 m. K.

Ezzel szemben a 15 millió korona berendezési költség elenyésző; — s marad még mindég; 214.1 millió tiszta haszon. És ezzel szemben Ausztriának a vámközösség ideje alatt 1867-től mintegy *négy milliárd koronát fizetünk az ipari vámokban.*

Azonban Németország mostani vámjait tetemesen — sőt horribilisul fölemelte; — némelyeket 100, némelyeket 250 és némelyeket, mint pl. az ökor vámját is 260%-al, míg a lovak vámját pl. 10 és 20 márkáról 1200 márkára, a mi már 1000%-on felül van.

Végezetül, ha Ausztriának ezen új viszonyok között beálló helyzetét komolyan mérlegeljük, — és a osztrák képviselőházban, a tartománygyűléseken, a kliibbokban és az egész társadalomban már többször és az osztrák miniszterek által is támogatott, — Magyarországtól való elválást, — de továbbmenőleg a *további nyíltan elhangzott: szétbomlást processzusát Ausztriának nem mellőzzük*, — az új német-birodalmi vámszerződésnek meglepően tervszerű keresztülhajtásában Ausztriának teljes körülzárását és az iparfogyasztó, — öt körülvevő, — hozzá közvetlen közelségben fekvő országok piaczatól való elzárását, megtörtént tényként látjuk megvalósítva.

Teljesen megegyezik a japán stratégiával.

Ausztriát tehát a német ipar kiszorította és ki fogja szorítani minden eddigi fogyasztó piaczaról.

Mi következik ebből? — Az, hogy először Ausztria-Magyarországnak eddig termelt és legnagyobb részben hozzá szállított gabonaneműinket és állatainkat, mert az eddigi kiviteli közvetítő kereskedelmére a német vámok épen olyan sorompókat állítottak nekik, — mint nekünk,

ezért Ausztria sem értékesíteni, — sem elfogyasztani tudni nem fogja. A II. szerint pedig láttuk, hogy ezen — az ausztria piacát túlterheli idegen áruk értéke 350.4 millió koronát tett. Ha ehhez a németországból kiszoruló 1080 millió koronának csak a felit is hozzá vesszük, akkor már 890.4 millió értékű áru felesleggel terheltetett meg — az osztrák piaca.

Ugyan ki tudná azt ma kiszámítani és megmondani, hogy ez, — az osztrákok kezében milyen fegyver lesz ellenünk — és minő ársülyedést fogna ez minden magyarországi terményre nézve okozni? Ezzel bezzeg nem állanak elő a közös vámterület hívei!

Minden Ausztriába bevitt áru tehát, az ő közvetlen fogyasztásán túl, — csakis az áraknak mérhetlen csökkenését vonná magával. — Ki vállalja el ezért a nemzet előtt a felelősséget azon táltosok közül, a kik a közös vámterület mellett kardoskodnak?

Másodszor, Ausztria ipari termékeivel kiszorulva a többi eddigi piacairól, — azzal, — a közös vámterületnek föntartása esetében, — Magyarországot árasztaná el rettenetes módon. — Hol lesz akkor még mai iparunk is?

De mert a közös vámterület, az osztrák ipar érdekében erős vámokkal van megvédve, — *az osztrák ipari cikkek ára mégis maradna az eddigi.* Erre ők szemet hunynak.

És végre, mert, a közös vámterületre, a mezőgazdasági termények, — a legalacsonyabb vám mellett, jöhetnek be, sőt a magyar nyersanyag termelését befolyásoló számos legfontosabb ipari nyersanyag, mint a kender, len, gyapjú sbt., teljesen vámmentesen hozható be, — *ezért a magyar nemzeti munka és mezőgazdaság, — az eddigi közös vámterület föntartásával, — a legnagyobb válság — folytatása volna, — olyan, — hogy a trón- és hadseregfüntartás lehetősége is egyszerre porba hullana.* Mivé lesz ekkor a birodalmi nagyhatalom?

Ha tehát azt látjuk, hogy Anglia mit tesz alattvalóiért, mit tesz gyarmataiért; ha Amerikának nagy fejlődését és gazdasági érdekeinek kérlelhetlen megvédését; Bülow grófnak és Podbielski porosz földművelésügyi miniszternek azon szavait mérlegeljük, hogy: *Németország mezőgazdasági*

*védvdmos politikája első alapköve annak a hatalmas védbás-
tyának, a melyet Németország államférfiul nemzetük mező-
gazdaságának emelni akarnak: — és ha végül Viktor Emá-
nuel olasz király kezdeményezését látjuk népének és az
egész Európa mezőgazdaságának érdekében indítandó nem-
zetközi kamara létesítésére, — mihez — a francia köztár-
saság elnöke és a többi államfők nagy része is már csat-
lakozott; — lehetetlennek tartom, hogy akadjon magyar
ember, — a ki a változott új viszonyok között is, — Magyar-
ország jövő ezredéves fejlődését — az osztrák megbízhatat-
lanságnak vagy kénye-kedvének alárendelni, — megenged-
hetőnek találná.*

Ha pedig mélyebben tekintünk a kulisszák közé, — és nemcsak azt mérlegeljük, a mit az emberek monda-
nak, — hanem a mit tesznek is, —akkor én azt látom, hogy ezen történelmileg nevezetes, nagyhatalmi harczban —: Európa legerősebb kígyója élethalál harczot vív az oroszlánal, — a mely harczban, — az oroszlán már megbüvölve, — megdermedve védtelenül maradt. — Ez ma az osztrák nagyhatalmi állás helyzete.

Ezen harcz: indító oka Ausztria fölbomlási processusá-
nak; — és ezen világtörténelmi perez vége — közelebb van, mint hinnők.

Azon pillanatban érkezik el másodszor a Mária Teré-
zi a-f él e « Moriamur » -j e l e n e t.

Magyarország ezredévre szóló fejlődését tehát csak úgy biztosíthatja és érheti el, — ha mostan, alkalomadtával, — a mikor az 1867. XII. t.-cz. a jogot biztosította — az 1899. évi XXX. törvény cikk pedig világosan rendeli, — alkotmányos, bölcs királyunk pedig: nem ellenzi — —az önálló vámterületet,—és önálló állami életét biztosítva— szeretett dicső királyunk uralkodása alatt, — fölállítja.

Ferencz József trónjának szilárdsága; a magyar korona fénye: csakis ezen az úton biztosítható a jövőre.

A magyarok Istene — és védőasszonyunknak: szűz Máriánknak, patronánknak áldása és védelme, — nyomon fogja követni — nemzeti megújulásunk eme történelmi fordópontját, — és újabb korszakát.

De ha mégis elkövetkeznék ama hihetetlen eshetőség,

hogy az osztrákok, császáruk és uralkodójuk és egy személyben a magyar király ellen is fellázadva, — a meglévő törvényeket lábbal tiporva, — a vámháborút azonnal megindítanák, — ebben csak rövid ideig tobzódhatnának, — mert azzal menthetetlenül saját öngyilkosságukat is követnék el. — Akkor pedig csak az a fegyverünk marad, hogy nem vásárolunk egy fillérnyit sem semmiféle osztrák portékából és beszüntetünk mindenféle kiadást, úgy az állami, mint a családi életben. — Kipróbált fegyver ez!

Szomorúan kell látni, hogy: ezredéves alkotmányunk mindettől meg nem óv! — — —

A magyar kormánynak tehát éjjelt nappallá kell tenni és két kézzel dolgozni, hogy egyrészt az 1899. XXX. t.-cikknek eleget téve, miként Ausztriában, nálunk is az autonóm tarifát végleg elkészítse, — s minden eshetőségre elkészülve, a kivitelt újjá szervezze és a mi még piacra való élelmi- és gazdasági árunk van, annak minél több és új piacokat szerezzen és biztosítson.

Az 1904. évnek egész Európára kiterjedt nagy szárazsága miatt: nincsen ma már sem búza, sem liszt, sem hús elegendő sehohsem. — így az isteni gondviselés a tavalyi nagy kárt még a nemzetnek hasznára fordíthatja a válságos pillanatban!

Ezért nem kell elcsüggedni, mert a világ 900 millió népességének élelmezésére már nincsen elegendő élelmi-szer; ezért megyn úgy felfelé a búza, a liszt és a hús ára!

Miért nem lesz olcsóbb a búza?

Végezetül még a magyar gazdákhöz kell fordulnunk, főleg mert épen a lefolyt választások alatt több helyen úgy állították a közönség elébe az önálló vámterületet, hogy azzal a magyar búza ára 3 forintra lesz olcsóbb, — de a selyemkendő 6 forintra lesz drágább.

Mások pedig, és megint a közös vámterület papjai, — holt bizonyossággal számították ki, hogy ha Ausztriától elszakadva az önálló vámterületre lépünk, 160 millió koronát tenne a különféle magyar árú cikkek utáni ár csökkenés. Ezen számítás alappal nem bir, és teljesen önkényes.

Így odaállítani a kérdést, én meg nem kísérlem. — A selyemkendő annyival lesz olcsóbb, a mennyivel kisebb vámmal eresztjük be pl. Franciaországból és a mennyivel itthon több selyem gubót termelünk.

Az előbb bemutatott világáralakulás táblázatából világosan kilátszik az, hogy az áralakulás mikénti fejlődését emberileg kiszámítani és előre pontosan számszerűen megállapítani egyenesen lehetetlenség, — a míg ama hallatlan börzei és ringvisszaéléseket meg nem zabolázzák.

Hogy pedig a magyar búza ára — főleg ha a mai rossz és gyengén termő búzaföldeken föl hagyunk az eddig erőszakolt — és eredményében veszteséggel járó búzatermeléssel, — s ha helyette a nagyobb jövedelmet adó takarmányféléket stb. termelünk, csökkenni nem fog, az bizonyos, — mert ismét egy igen mélyreható összehasonlítás útján az alábbi táblázatból azt látjuk, hogy ma a magyar földművelésügyi miniszternek hivatalos jelentések alapján összegyűjtött, és általa kiadott, részletes és pontos számítási adatok tanúsága szerint az egyes országok és népek búzatermelését végre tisztáztam és megállapítottam; — melynek végeredménye az, hogy az 1904. évben a világ búzaszükségletével szemben: *26.25-28.2 millió mmdzsa hiány van.* Az önálló vámterület ellenfelei s — a gazdák is, a kik a dolgok mélyére nem hatoltak eléggé, folyton az amerikai, orosz, argentinai, kanadai, kelet-indiai — s mindenféle más exotikus — tőlünk messzefekvő a nagy közönségtől nem ellenőrizhető, a börzei spekuláció által kikürtölt, hazug hírek után indulva, — a tengerentúli államok óriási termelőképeségeivel ijesztgetnek; — s ezzel tudatlanságukat árulják el.

Ennek tehát egyszer mégis véget kell vetni; — mert ez is csak a tájékozatlanságnak vagy más titkolt érdekek szolgálatának a következménye.

Íme tehát itt közlöm a világ búzatermelésének összeállítását, — a hivatalos adatok nyomán, — 1904. évről, — kibővítve olyan tételekkel, melyek ezen eddig át nem láthatott nagy kérdést világossá és megérthetővé — egyúttal megítélhetővé tenni alkalmas, mindenki részére.

A világ búzatermelése 1904-ben:

A világ búzatermelése 1904-ben a m. kir. földmiveltügyi miniszter jelentése és adatai alapján.

I. Kiveteli országok.

Folyó száma	Aratás ideje	Képeség millió	Bevétel millió k. hold	1904. évi termés		1903. évi kivétel	Fizetendő való szalma		Műt. gévek száma	Földhaszn.		
				Összesen	1 k. holdra mm.		Összesen	1 k. holdra mm.				
1	Orosz Birodalom ...	138-9	39-6	0-90	152-60	1-90	38-26	126-50	160	0-—	20-92	
2	Magyarország ...	19-2	6-2	6-36	33-92	2-08	16-21	30-31	160	2-3	11-12	
3	Románia ...	3-0	2-8	4-22	11-80	2-36	8-50	11-12	220	1-3	1-2-3	
4	India és K. Ruma.	3-3	1-4	8-31	11-60	3-31	3-63	6-5-7-	135	0-70	3-6-5	
5	Szephia ...	3-3	0-6	4-60	2-70	1-30	0-50	2-20-2-50	100	0-15	0-50	
6	Török Birodalom ...	15-7	3	5-	14-16	1-60	1-	13-14-5	85	—	1-1-5	
7	Kolob-India ...	20-4-3	19-7	4-82	92-18	32	13-	80-	286	20-0	13-16	
8	Amerikai Kéy.-Állam.	76-3	30-9	5-11	136	207	51-	130-135	173	—	45-46	
9	Kanada ...	5-3	3-0	9-	26-28	60	12-50	15-16	286	0-5-0-8	11-12	
10	Argentína ...	4-4	7-4	4-80	35-60	35-0	16-80	10-11	280	—	25-36	
11	Chile ...	2-7	2-7	7-50	7-50	30	0-70	6-5-7-	180	—	1-	
12	Uruguay ...	0-6	0-6	4-	2-	300	0-56	1-50	240	—	0-50	
13	Ausztrália ...	4-5	1-3	13-	17-	388	bee. ford	9-10	200	—	7-5-8	
14	Akát ...	4-5	2-4	8-60	9-40	210	4-12	4-50-4-80	100	—	4-5-5	
15	Tripolis ...	1-0	0-2	6-	1-20	1-30	0-40	0-80	80	—	0-40	
16	Tunisz ...	2-0	0-7	4-	2-80	280	0-80	2-30	110	—	0-60	
17	Mexiko ...	13-3	0-6	5-86	5-50	26	—	2-50	26	—	—	
18	Japán ...	48-4	0-8	8-75	7-	13	—	7-	13	—	—	
19	Peru ...	8-0	0-0	6-00	6-00	73	—	6-60	73	—	—	
20	Cyprus ...	0-2	1	14-9	0-85	42	0-40	0-45	22	—	0-40	
21	Afrika nyugol gyarm.	2-6	0-8	6-6	4-	111	—	4-	111	—	—	
	Összesen ...	642-9	123-4	4-98	810-—	91	102-44	463-73	488-85	73	30-15-30-15	140-20-127-73

A világ búzatermelése 1904-ben a m. kir. földművelésügyi miniszter jelentése és adatai alapján.

II. Bevételre szoruló országok.

Föld szám	Árvíz ideje	Népség	Bevétel k. hold	1904. évi termés		1904. évi termés		Egy évs. való szék- sége	Műh évről maradt	Hiány
				Összesen	És k. föld	Összesen	És k. föld			
1	Anglia ... szept., szept.	41.4	0.9	13.40	30	58.50	73.—	174	0.50	60.50
2	Franciaország ... jún., júl.	38.2	11.3	90—92	240	11.36	100—	202	4.50	4.50—5
3	Németország ... auguszt.	56.3	8.8	32—35	60	17.70	64—56	100	2.50	21—21.50
4	Ausztria ... júnus	28.1	1.8	10—	38	12.47	2.6—28	100	—	16—18
5	Olaszország ... auguszt.	32.4	8.8	36—37	111	11.73	51—	155	2—3	11—13
6	Hollandia ... auguszt.	5.0	0.9	1.10	20	5.75	6.50—7.50	140	—	6.—
7	Svédország ... auguszt.	2.3	0.2	1.30—1.50	20	4.90	6—6.50	180	—	5.—
8	Belgium ... auguszt.	6.7	0.28	4.—	60	12.63	15—16	230	0.40	11—12
9	Dánia ... szept.	2.5	0.07	1.—	40	1.—	2.—	100	—	1.—
10	Svéd-és Norvégorsz. júnus	7.3	0.080	1.50	21	2.96	4.20—4.60	60	—	2.80
11	Spanyolország ... júnus	18.6	5.9	32.80	176	0.50	35—35.5	200	0.5—1.5	2.50
12	Portugália ... " "	5.4	0.5	2.40	45	0.75	3.—	80	—	0.60
13	Görögország ... aprilis	2.4	0.6	2.60	110	1.50	4.10—4.50	180	—	1.50—2.10
14	Egyiptom ...	9.7	0.6	3.30	34	0.80	4.10—4.50	44	—	3.—
	Összesen ...	255.78	35.15	672.230.16—826.30	90	142.89	367.50	151	11.40	144.40—161.—
	Rusza világhézag ...	698.68	158.05	1.840.10—848.30			857.26—871.33			Hiány:
	Közre " ...			883.80			414.27			9.01
	Árpád " ...			231.21			308.88			14.06
	Zabla " ...			488.40			513.21			4.20
	Tengerre " ...			806.60			823.80			Növelés: 10.14

Ezen hivatalos adatok szerint tehát, a mint látjuk: hiány mutatkozik a búzában, a rozsbán, az árpában s a zabban. — Főlöslég mutatkozik csupán a tengeriben. — A túltermelésről költött koholt híreket csakis a spekuláció érdekében hozták az érdekelt börzei körök forgalomba. — 1890-ig a «Pester Lloyd» adatai voltak a mérvadók.

Ha az 1904. évi összeállítást figyelemmel kísérik, annak beosztásából azonnal látjuk, hogy kivitelre 21 országban 642.9 millió népesség termel búzát, — és bevételre leginkább 14 európai országnak 255.78 millió népessége szorul.

Az egyes országok bevetett területei mellett azoknak kat. holdankénti elért termési eredményei és az aratás váltakozó ideje van kitüntetve; a mely adatok mellett minden országnak bevetett területe, egy évi összes termése, és ebből egy-egy fejre eső hányada; — azután az előző évi bevitele vagy kivitele; — továbbá az egy évre szóló szükséglete, s az ebből egy fejre eső hányada; s végül egész fölöslege vagy hiánya van áttekinthetően kitüntetve.

Ha egy ilyen összeállítást szerkesztünk és látjuk, — akkor nyerhetünk csupán igaz, tiszta képet arról, hogy hogyan is áll ezen mindenféle vakmerő, czélzatossággal elferdített tétel a valóságban.

A legmeglepőbb, az egy katasztrális holdra kiszámított évi termési átlag minden népeknél, — a melyből azt látjuk, hogy a rettegett Oroszország csak 3.90 mmázsa átlagos hozamot kap, — míg Kelet-India 4.82-t, az Amerikai-Egyesült-Államok 5.10 mmázsat, Kanada 9 mmázsat, — Argentína 4.80 mmázsat, — míg Ausztrália 13 mmázsat; — melynél Anglia mégis többet nyer kat. holdjáról, mert 13.65 mmázsat kap — a mi azonban mégis föltűnő, a mikor Franciaország 8.10 mmázsat nyer.

Magyarország állaga 6.26 mmázsa.

Nem kevésbé érdekes és fontos az is, — hogy melyik országnak mennyi esik fejenként a termésből, és mi a szükséglete búzában egy évben — átlagban.

Ezen utóbbi rovatból meglepődve látjuk, hogy az orosz népnek, a szerbeknek, az algiriaknak, tunisziaknak, a németeknek, az osztrákoknak, a svéd- és norvégeknek,

tehát 226.7 millió népnek a fölvelt és kimutatott fogyasztása fejenként csupán 100 kgr. búza, a mikor: a magyaroknak — 160 kgr., az amerikaiaknak 173 kgr., chileinek 180 kgr., az ausztráliaiaknak 200 kgr., az angolnak 174, az olaszoknak 155, a svájczinak 140, a belgáknak 190, a görögnek 180, a spanyolnak 200, a francziának 262, — a románoknak 220, az argentiniaiaknak 280 és a kanadainak 285 kgr. az évi búzafogyasztása.

Vagyis ebből az következik, hogy a népeknek búzával való teljes ellátása a 160-200 kgr.; és jó élelmezés esetében a kiviteli országokban átlagban csak 73 kgr.-mai van kielégítve, — míg az európai normálisabb életviszonyok között is jobban élő népeknél is 151 kgr. jut egy-egy fejre, — a normális 200 kgr. helyett.

Ámde, ezen 151 kgr. is csak a nyers búzahozam. Ebben azonban benne van a cséplésnél a búzában benne maradt: konkoly, üszög, tokiász — kigyóhagyma — szorult szem, törött szem, csírás szem és a nagy mértékben minden évben előforduló hőütött, aszott búzaszem is. — Ezek pedig 10-15, sőt több százalékát is teszik — a nyers búzatermésnek. — Hogy pedig a búzát élvezhető állapotba hozzuk, lisztté kell őrölni. A vám is 8-10% — és a búzából a korpa, a porlás s emberi eledelt nem képezhető részek mintegy 25%-ra rúgnak; így tehát már ama 151 kgr. búzából, ezen 35 és 40% arányában már 45.3 kgr. és 60.4 kgr. elesik, vagyis a tényleges táplálásra csupán 90.6 kgr-tól — 105.7 kgr. marad lisztben. — Ezért van ama sok fejletlen, vézna, alacsony s gyenge katona.

Ha tehát a népek jóléte emelkednék, azzal a búza és búzaliszt fogyasztása is lépést tartana.

S mégis mit látunk, — azt, hogy a búzabevitel nem azon országokba tódul, a hol azt megfizetni nem tudják, mint pl. Kelet-Indiába, — a hol a népnek havonta 8—10 forintból kell megélnie, hanem a vagyonos és fizetőképes országokba; és mégis a német birodalomban és Ausztriában csupán 100-100 kgr. búza jut fejenként fogyasztásra. Meddig bírja ezt ki a német koplaló nagy néptömeg?

A magyarországi 160 kgr. búzafogyasztásból arra kell a többi nemzeteknél következtetni, — és úgy is van, — hogy

a miként nálunk a népnek még igen kis részének jut búza-kalács, — és búzakenyér, — tehát a mi 160 kgrmos búza-fogyasztásunk sem képezi a kellő átlagos mértéket, és így bátran a 200 kgrmot vehetjük normális és reális szükségletnek; a miből azután csak 130 és. 120 kgr. liszt lesz.

És ime, a világ 35 államában csupán 8 államnak és csak 695 millió népei érik el a táplálkozás és jólét ezen fokát is, — és a többi 27 államnak 829.18 millió népei — mind alatta maradnak, — némely része még a felén is jóval alatta.

Ha pedig ezen a gazdák megijesztésére czélzatosan, — vagy nem is kutatva az oda dobott állítás képtelenségét így kiderítve látjuk, akkor egy lépéssel még tovább kell mennünk, — mint a büntény kipuhatolásánál, és akkor azt is látjuk, hogy a *kiviteli országokban* 1238 millió kat. holdon 1904-ben — tehát mégis a legmagasabb világbúza-termés évében 610 millió mmázsa termett; ebből esik 1 kat. holdra átlag 4.93 mmázsa; míg ellenben a bevitelre szoruló államokban csak 35.15 millió kat. holdon termelnek búzát s az évi átlagössztermés minden megfeszítés dacára 236.10, sőt 236.30 millió mmázst; — ebből esik 1 kataszt. holdra 6.72 mmázsa; míg az egész világnak 158.95 millió hold búzatermésének átlaga: 5.30 mmázsa.

Hol van tehát ama rengeteg búzafölösleg? a mivel bennünket is, és a többi búzatermelő államok gazdáit és népeit idáig folyton ijesztgetve — sarokba szorították, és évről-évre — ezen hazug ürügy alatt büntetlenül kirabol-tak. — Ide vezetett ama lelketlen börzei trustmanöver évtizedes lánczolata.

Eddig Oroszországot és Amerikát tartottuk ama sok ijesztgetés alapján — legveszedelmesebb versenytársainknak; és valóban volt is okunk a félelemre, mert minduntalanul megjelentek ezen országok búzái különös be rendezéseik folytán a világ piacán, és a magyar búzát is kiszorították. — Igen — mert ezt az eddigi kormányok engedték. — Emlékezzünk csak reá, minő büszkén hangzott el egyik — legnagyobb kapacitásunknak tartott miniszterelnökünknek ama Cázári visszautasító kijelentése, —

hogy: a magyar kormánynak nincs módjában — a búza árát fölemelni és a népet az árcsökkenéstől megóvni.

És íme, a német, a francia vagy az amerikainak pedig módjában volt — van és lesz — a búza árát fölemelni, — a mit a helyes vámtarifával és a helyes vámpolitikával biztosítani tudtak.

Ezért kell nekünk is az önrendelkezési jog — és az önálló vámterület!

Ezen adatok segélyével leplezzük le ezen gyalázatos üzelmeket mindenkivel szemben.

Elöl már említettem, hogy az amerikai óriási elevátor-társaságok, az ezek által alkotott trustok — ringek és kornerek — segítségével miképen özönlik el — kíméletlenül — mindenütt versenytársaikat, csakhogy azokat a verseny teréről leszorítsák, megöljék, s azután maguk maradván a piacon, az árakat korlátlanul fölemeljék, és a fogyasztókat tetszésük szerint kizsarolják. — Ez ellen kell a megfelelő vámmal és korlátokkal védekezni.

Ezen verseny azonban csakis a mostan bemutatott visszaélés révén volt veszedelmes.

Ha Amerika termelési adatait megnézzük, azt látjuk, hogy a talaj termőképessége nem nagyobb, mint más 19 állam és nép termelőképessége, sőt még ezek mögött is marad, — némelyek mögött pedig igen erősen.

Paikert Alajos, a ki mint a magyar földművelésügyi miniszter gazdasági szaktudósítója több éven át kint élt Amerikában, és az amerikai viszonyokat módjában volt alaposan tanulmányozni, az OMGE egyik gyűlésén fölolvasást is tartott tapasztalatairól, s ezeket külön füzetben is ismertette.

Amerikát többen meglátogatták a magyar gazdák közül is, s így úgy ezeknek, — valamint saját magamnak a német kiküldött szakembereknek négy évtizedre terjedő különböző tanulmányaiból és jelentéseiből is teljes megnyugvással megállapítható, — hogy Amerika óriási ipari fejlődésével — bizonyos mértékig határt szabott a mezőgazdasági — kisebb jövedelmet nyújtó búzatermelésnek. S mert ez így van, azért fordulnak ma már az amerikai gazdák mindinkább az intenzív műveléshez, az öntözéshez és: a

műtrágya használatához, mert másként számadásukat ők sem lelik meg, — mert az eddigi búzatermelés ottan is a farmerek eladósodását eredményezte.

Ugyanezt hallottuk Szilassy Zoltántól is, az O. M. G. E. titkárától, ország, képviselő, a ki szintén kint járt Amerikában tanulmányúton s a farmereknek érzékeny vesztéséről a búzánál jelentést tett.

Paikert szerint: a búzával bevetett terület Amerikában 1880-tól 1897-ig, azaz 17 éven át majdnem: *változatlan maradt*, — vagyis 37-39 millió acre körül volt, míg 1898-ban csekély emelkedést mutatott, mert Oklahámában az indiánok kapták meg e területeket. A termés fokozása öntözéssel és műtrágyák alkalmazásával érhető csak el. De ez egyszersem meg is drágítja a termelést, ezért nem termelhet az amerikai gazda sem többé olyan olcsón mint eddig; és kat. holdanként még sem kap több termést, mint 5.10. mmázsát. — Még ki kell egészíteni ezen képet az Egyesült-Államok búza- és lisztkivitelének képével, a melyből azt látjuk, hogy 1892-től 1904-ig — tehát 12 év óta — az export folyton visszaesik, nemhogy növekedne.

1892... ..	225·6	millió bushel;	1898... ..	217·3	millió bushel		
1893	191·9	«	«	1899	222·6	«	«
1894... ..	164·2	«	«	1900... ..	186·0	«	«
1895	144·8	«	«	1901	215·9	«	«
1896... ..	126·4	«	«	1902... ..	234·7	«	«
1897	145·1	«	«	1903	212·7	«	«

Tehát 1892-től az export folyton csökkent; 1896-tól ugyan emelkedett, de az 1892-iki rekordszám már csupán 1902-ben jelentkezik. —

Íme így füst tehát ama annyira félelmetes amerikai búzatermelés. — De azért trustjei mégis félelmetesek.

Egy további bizonyíték arra, hogy az amerikai búza már otthon sem elég, az, hogy a mit a kitűnően szerkesztett «Molnárok Lapja» 1905. jan. 28-iki számában ösmereti az eredeti amerikai forrás nyomán, —: Amerikába már a kanadai és orosz búzát viszik be. Több é. ny. nagy malom bondban van — hogy a Dingley-féle tarifa mellett is kanadai és orosz — tehát külföldi búzából — lisztet állítsanak elő. — Az amerikai vám magas, t. i. 60

fontonként 25 cent. — Az orosz búza fizet tehát buselenként szintén 25 centet.

És ezen vám csak akkor nem fizetendő, ha a külföldi búzát az államilag szigorúan ellenőrzött raktárházakban kezelik. — De ez is költséggel jár. De vámvisszatérítés az ilyen vámolatlan búza után nem jár. — Érthető tehát, hogy az amerikai molnárok között: nagy izgatottságot keltett azon váratlan körülmény, hogy nyerstermékeik egy részét már a külföldről kell beszerezniök, — ha üzemet redukálni nem akarják.

A melyik amerikai gazda egyszer a búzatermelést abban hagyta, az — mert már más és jövedelmezőbb termény termelésére tért át — a búzatermelésre vissza nem megy. — Olyan ez, mintha a palotából a parasztházba költözne.

A mai 30.9 millió katr. hold búzatermelésnek további kibővítése tehát ki van zárva, — mert — a drága ipari és gyári munkabérek mellett — mezőgazdasági munkás — nincsen, — tehát az amerikai farmer — úrnak, — jóformán magának kell a lovat vakarni és gondozni, a trágyát kihordani s a legtöbb mezei munkát gépeivel elvégezni.

De sok-sok régi farm *gazdátlanul, elhagyatva áll ma Amerikában*, — mert annak földje a reá fordított fáradtságot és költséget már nem jutalmazta.

Így azután megértjük, hogy minden óriási bevándorlás mellett is, miért nem emelkedhet jobban — a búza_T termő terület. — És valóban 1880-tól—1897-ig, azaz 17 éven át emelkedett csak a búzatermő terület, 37-ről 39-42 millió acre-re — a mi 25.9-26.6 és 29.4 millió k. holdnak felelt meg. De a legszembetűnőbb épen a magyar. földművelésügyi miniszter jelentéséből vett azon hiteles körülmény, hogy míg átszámítva, — még 1903-ban 34.5 millió katr. hold búzát arattak, addig: 1904-ben már csupán 30.9 millió katr. holdat; — vagyis — egyetlen év alatt: 3.6 millió holddal csökkent a búzatermelés, — a mi több 10%-nál. — Én pedig három év alatt javasolom a mi búzatermelésünket 20%-kal — vagyis egy évben: 6.6%-kal csökkenteni.

Ha tehát a számítani tudó — és már nagy kereskedelmi

érzéssel és gyakorlattal bíró amerikai gazdák is: csökkentik a búzatermelést, és ilyen nagy mértékben, — akkor az én javaslatom nem csupán egy gazdának a kedvenc vesszőparipája; — hanem a nemzetközi egészségtelen helyzet orvoslására — más ,épen a világ versenyét irányító — amerikai gazdák által is követett egyetlen helyes gazdasági irányváltozás.

Az amerikai gazdáknak acrenként (= 1120 □-öl —) 1868-tól — följegyzéseim szerint legkisebb évi búzatermése volt 1885-ben 10.4 busel — (1 busel 35.2 liter) tehát 3.52 hliter; és a legmagasabb: 13.9 b. 1877-ben, ez megfelel 4.89 hliternek; hektoliterjét 80 kgr.-mal számítva ezen hozam: 2.81 — és 31)1 mmázsának; a mi katr. holdra átszámítva 3-6 mmázsát és 5 mmázsát jelent, — a mivel szemben pedig húszévi szakadatlan munkásság után is 1904-ben csak 5.1 mmázsa átlagos búzatermésük volt. 1896-ban a «Gabona-válság» című művemben az 1880-1885, tehát öt évi búzatermelési átlagot 4.65 mmázsában mutattam ki. Így 20 év alatt csak 45 kg-al bírták az átlagos termelést emelni. Ez tehát nem veszedelem.

A mint tehát látjuk, a termelési terület folyton csökken, — a termésátlag pedig közepes és nem emelkedik, — a népesség erősen emelkedik, és csupa erősen fogyasztó gyomrú — kemény munkában élő emberekkel, a jólét fényesen emelkedik, — így — igazán a legkisebb jövedelmet nyújtó mezőgazdaság teréről ottan mihamar sokan más termelési térre — vagyis a gabonaneműek termeléséről — az értékesebb takarmány — kertészet — gyümölcs és ipari növények s az állatok termelésére térnek át. Vagyis, így lesz a búza Amerikában mindennap kevesebb és kevesebb.

Ha tehát ottan nem lesz több a búza, Oroszországban is kevesebb lesz, mert az orosz-japán háború miatt a munkabíró parasztság mind a harcztéren van, — tehát a termelő nem dolgozhat, — másrészt az általános forradalom is megzavarja a nyugodt termelés lehetőségét, de a népnek közmondásosán ismert ínsége és éhenhalása csak emelkedni fog, Witte pedig, a ki a kivitelt oly mesterien — állami financ-érdekből — hihetetlen módon forszírozta, —

hivatalától megvált sőt kegyvesztetté lön; utódja pedig egészen más irányú egyén; — akkor, ha ama világbúza-termelési táblázatot végig nézzük, a világ két legnagyobb búzatermő és eddig fölösleggel bíró ország termelésében — épen az önálló vámterület fölállítása idejében — olyan óriási — és soha nem sejtett változások állanak be, — a melyek — egy új világkorszaknak a kezdetét képezik. — Vagyis, a két legfélelmesebb versenytársa — a magyar búzának — kiáll a versenyből, — és nincsen nép, és nincsen ország — a mely az így előálló búzahiányt bármi módon is pótolni bírná, mert sem népességök, sem területük nem emelkedhetik nagyban.

Hogy lehet tehát ezek után állítani, és elhinni, hogy az önálló vámterület életbeléptetése esetén, a magyar búza három firtal lesz olcsóbb, vagy hogy éppenséggel sehol sem lehet majd értékesíteni.

Sőt még megérthetjük azt is, hogy az amerikai malmok: magyar búzát fognak amerikába átvinni őrlésre.

Az olcsó búza ár csak akkor lehet ismét, ha ezentúl is — a nemzet, eddigi gyámoltalan kiskorúságában — gazdasági ügyeinek vezetését továbbra is a leálczázott — osztrák sógorokra bizná. — Nem hogy olcsóbb lehetne, — de drágább lesz, a mint már ma is fölfelé megy a búza ára. — És ha nem lesz még annyi búza sem, mint eddig, — akkor a védővámok nem fogják a búza árát olcsóbbá tenni, mert akkor a búza vámját már a fogyasztók fogják megfizetni, — tehát a búza így is drágább lesz. — A ki nem lát, — nyissa ki a szemét, és látni fog.

De a nemzet ítélte; — a nemzet parancsolt, — és nincsen többé, a ki ezen parancsnak ne engedelmeskedjen. — Rettenetes merészség kellene ahhoz, hogy a nemzet felébredt ítéletét — ignorálni merje ezután valaki.

A mint az OMGE — hivatalos lapjában, a «Köztelek»-ben 1905 február 22-én megjelent számában Paikert cikkében olvasható, az amerikai búza kivitelének csökkenése igen rohamos volt az 1901-902. évektől kezdve, — mert ezen évben tett 154.8 millió buselt, 1902-903-ban 114.1 millió buselt, 1903-904-ben 44.2 millió buselt, vagyis ezen három év alatt: 1106 millió busellel csökkent a búza-

kivitele Amerikának, tehát majdnem 39 millió mmázsával! Hát ki bírja ezt pótolni? — Senki.

A félelmetes amerikai lisztkivitel pedig szintén ezen arányban *csökkent: a mely így alakult — millió buselben —*

	1900—1.	1901—2.	1902—3.	1903—4.
augusztus 4-én	8·8	4·2	2·0	1·2
szeptember 8-án	6·6	5·4	3·0	1·9
október 6-án... ..	4·7	5·6	2·3	1·1
november 3-án... ..	5·4	5·7	4·3	1·8
december 1-én	4·6	5·7	4·2	2·1
január 5-én	3·5	5·0	3·3	1·4
	<u>33·6</u>	<u>31·6</u>	<u>19·1</u>	<u>9·5</u>

Tehát ezen négy évben — havonként a búzalisztkivitel csökkenése is igen nagy, — évenként pedig horribilis.

Az amerikai búzaár a nemzetközi búzaárakhoz mérten — a míg az ár az 1896-tól 1898-iki táblázatból is látható, ezen években majdnem állandóan alacsonyabb volt — más országok búzaárainál, — ma ezen változások folytán a legmagasabb — az egész világon, a mint ezt az 1905 február 23-iki és 20-iki árjegyzés is igazolja:

Nemzetközi gabonapiacz 1905 február hó 20-23-ig.

(Lezárva február hó 24-én déli 12 órakor az OMGE-ben.)

Effektív búza-árak.

	Február			Február	
	23-án	20-án		23-án	20-án
Budapest... ..	20·55	20·45	Braila	18·25	18·25
Bécs	22·—	21·90	New-York	22·79	22·62
Berlin	21·24	21·12	Chicago	—	—
Páris	21·85	21·84	Buenos-Ayres	13·97	13·97
London	17·03	17·03	Odessza	15·07	15·39
Liverpool	18·81	18·90			

Ez tehát azt jelenti, hogy végre elérkezett az ideje annak, hogy malmaink mindazokat a piaczokat, a hol eddig az amerikaiak dominálva — a magyar malmokat kiszorították, — most a magyar lisztnek visszahódítsák.

Ezen czélból feltétlenül a legmesszebb menő kiviteli kedvezményeket kell a lisztre, de közvetlenül a malmoknak, a tényleg kivitt lisztjükre, és nem a szállító társulatoknak adandó, ellenszolgáltatással a nem viszonzott céltalan szubvencziókat megadni és biztosítani, — és az egész kivített ezen az alapon erélyesen szervezni, — mert amint látjuk, az osztrákok még a lisztüzlet módját is megkötni és lehetetlenné tenni akarják, csakhogy rontsák a magyar érdekeket.

Végeredményében tehát itt is fordult a kocka, — s az amerikaik. — a kik eddig a mi búzáraink és az egész világ búzárainak megrontói voltak, — azok végre is — a búzáarak emelőivé lesznek.

Tessék csak megfigyelni — hogy Armour, Gate és Társai — ama 500 millió dollárral hogy hajtják föl az egész világon a búzáarakat.

Miért legyen tehát ezután a búza három frttal olcsóbb? És ha ez be nem következik, — hol van azon profécziális nagy, vagyis óriási rázkódás? a mi az önálló vámterület fölállításával a magyar gazdákat érje?

Ez a rázkódtatás: ügyetlen dajkamese — a nemzettel szemben. El kell erre is készülni, — de nem kell megijedni.

Rubinek Gyula, az OMGE. titkára, a vámügyi bizottság előadója, orszgy. képviselő, a «Köztelek» márcz. 4-iki számában közzétett — vádiratában — elősmeri és részletesen is kimutatni igyekszik, hogy a német új vámszerződés vámemelése miatt az eddigi 817.80 millió korona kivitelünkéből 120.50 millió korona árúknak többé a német piacra kimenni nem tud. De mert nem specziálálja álláspontját részletesen, hanem csupán önkényesen állít, ezért felállított mérlegét sem helyeselni, sem elfogadni, sem tarthatatlanságát adatszerűen kimutatni nem lehet.

Végeredményében oda lyukad ki, hogy: a régi vámtarifa alapján Magyarország vámterhe 39 millió K-val volt nagyobb, mint Ausztriáé, — ellenben a felemelt új vámok és vámtarifa mellett Ausztria vámterhe 52 millió K-val lesz nagyobb, mint Magyarországé.

Ottlyk Iván földművelésügyi min. tanácsos, a ki a vámszerződésekben — fanatikus meggyőződéssel — nem

tudta megvédeni Magyarország mezőgazdasági érdekeit, mert miniszteri tarsolyában nagy vámemeléseket tudott csak elrejtve hazahozni — ezen új magasabb vámok mellett, — és ha az önálló vámterületre térnénk át, a mezőgazdasági termékeknél így beállható értékvesztés: 160 millióra számította ki a «B. H.» márczius 12-iki számában megírt, egyébként csupa ellenmondást képező tarthatatlan és épen ezért oiegdöböntő cikkében. Rubinek Gyula az önálló vámterület felállítása esetén a «Köztelek» február 11-iki számában már: 360 millióra teszi a gazdáknak gabona és állatban való veszteségét. — Ezt előzőleg ugyanazon számban dr. Mesterházy Ernő 83.7 millióra számította. — Ordódy Lajos pedig a «Hazánk»-ban már a bort is belefoglalva — 510 és 561 millióra számította ki.

A mint ezen számítások is igazolják, az eltérés ezekben olyan szembetűnő és olyan nagy, hogy csak a végösszegek között a 83.8 és 561 millióban — 477.3 millió korona áll elő különbözet. Ezek a számítások mutatják, hogy önkényes feltevésen alapultak, ezért annyit érnek, mint a szappanbuborék. — De mindezen barátaink nem számították ki és nem is igyekeztek azt is kimutatni, — hogy mi lesz a német óriási vámemelésekből eredő eddigi kivitelünknek megszakadása, és így, annál inkább, az egyetlen osztrák piacon, a beálló árú feleslege miatti érték- és árcsökkenés. — Mert csakis, ha e két valószínűségi számítást egymás mellett látnánk a magyar gazdák, csakis akkor formálhatnánk némileg helyes Ítéletet ezekről magunknak.

S mert, a mint már eddig is kifejtettem, az áralakulást, csupán egyetlen szempontból nézve, — megjövendölni senkinek sem lehet, — ezért én azon a valószínűség látszatától is messze elmaradó, egymással is homlokegyenesen ellentétes számításokkal foglalkozni — kárba veszett munkának tartom.

De épen ezen, ama az önálló vámterületet nem ajánló barátainknak egész állásfoglalása bizonyítja, hogy a közös vámterület ma, — az új helyzetben, — a felemelni segített német vámtarifákkal a gazdákra előreláthatóan nagy veszteségeket fognak okozni. — Hát okosabb a kisebb veszteséget — még a nagyobb és biztos veszteséggel tetézni?

mintsem egy új és jobb alapra, a független rendelkezés alapjára helyezkedni, a melyről azután — az új helyzet-hez képest — a magyar nemzet úgy intézheti államháztartását, a hogyan egyedül érdekei parancsolják? Eddig mindig ama gonosz osztrák gyámok érdekei szerint kellett minden lépését a nemzetnek intézni — s végre a kútba estünk. És a vers vége még itten sem következik. Ottlyk min. tanácsos — adós maradt Rubinek barátommal — azon kérdésemre is az OMGE. közgazdasági szakosztályában tartott tárgyalás alkalmával, — hogy tulaj donképen minő kárpótlást kaptunk Németországtól ama horribilis német agrár-vámemelésekért? és mivel rekompenzálja Ausztria is az újabb magyar mezőgazdasági terheink felszórólását az általa is kiszorított újabbi magasabb ipari vámokért? Erre már azután minden gazda és mindenki is meg tud felelni, mert a felelet igen rövid s csak annyi, hogy: semmivel sem viszonzták.

Tehát az Ottlyk-féle négyezer millió K eddigi áldozata Magyarországnak — nem volt tökebefektetés, — hanem: töke elvesztése, a melylyel a magyar állam összes állami adósságait egyszerre ki lehetne fizetni.

Ilyen nemzeti gazdálkodás hozta meg a közös vámterületnek teljes csődjét.

És mindezekkel szemben Bülow gróf az új német kereskedelmi szerződésből 150 millió Mka több vámbevételt helyezett kilátásba, a miből a közös vámterületre 45 millió jutna. Tehát: elöl tűz, hátul víz!

Ezért kell szekerünk rúdján mostan alkalomadtával fordítani. Ezért kell az önálló vámterületet felállítani, — még az esetleges rázkódtatás és áldozat árán is, — mert különben: az ország Lengyelország sorsára juthat.

Az új helyzetben, az önálló vámterület felállításával az Ausztria és Magyarország között eddig fennállott áruforgalom még azért sem szakítható meg, bármennyire is ijesztgessenek az osztrákok — és az osztrák-magyarok — ezzel, mert hiszen a hatalmas osztrák ipar, ha nem kapja folytatólagosan és megszakítás nélkül az eddigi ipari feldolgozásra nélkülözhetetlen és szükséges anyagát Magyarországból, — hát akkor abban a pillanatban becsukhatja ösz-

szes — erre berendezett gyárait. — — — És ez mind semmi? az önálló vámterületet megakasztani akaró barátainknak?

Máshonnan és rögtön sem — sehonnan az osztrák gyárak ezen esetleges hiányt sem előteremteni, sem pótolni nein képesek — semmi áron sem. — Tehát így áll elő a: vagy — vagy.

A magyar gabona nem kér és nem kap perczentet! — de az osztrák gyár és ipar 15-30%-ot kíván és kap is. Ha ez elmarad, akkor ott a csőd!

A német-orszói vámháborút is Németország sínylette meg, ezért kötötték meg az elől tárgyalt szerződést.

Már azt is elfeledték azok az urak, hogy 1896-tól 1900-ig egyébről sem volt szó, mint az önálló vámterület előkészítéséről. És ma egész rémmesékkal állanak elő.

Ezen tervezetek, előkészületek ott hevernek Széli óta lakat alatt. Szedjük elő azokat és egy perezre készen leszünk az önálló vámterület előkészítésével. — Ekkor pedig elő nem állhat ama mumusként használt: megrázkódtatás. Hiszen az OMGE is tárgyalta 1896-ban és elkészült már akkor javaslatával; és ma mégis megijednek tőle.

Azt is okul hozzák föl, hogy hitelviszonyainkkal is krízisbe fogunk jutni, ha elválunk Ausztriától — és maga akarja a magyar nemzet saját anyagi ügyeit vezetni és rendezni. Hiszen lehetetlen gyalázatosabb állapot már a mainál, a hol senkinek sem adnak hitelt, — daczára, hogy a bankokban milliárdok hevernek és az üzleti vállalkozás is pang.

Ugyan — ugyan, — van-e tehát a kiskorúnak hitele? — és nem akkor lesz-e hitelképes, miként nagykorúvá léve, önállóan rendezheti be a kizsaroló gyámi gazdálkodásból kikerült gazdaságát.

Sőt — ha semmi másért — csak hogy pénz és hitelügyeit Magyarország önállóan — a saját igényéhez mértén rendezze, — már csupán azért is reá kell térni az önálló vámterületre, — mert másként soha többé a nemzet önállóságához nem juthat. Tessék megkérdezni Hieronymi miniszter urat — hány gyáralapításra van máris szerződészerű ajánlata. — És tessék azt is tudomásul venni, hogy abban

a pillanatban, a midőn nyilvánvalóvá válik az: önálló vámterület ténye, — hány külföldi gyár fog ide épülni, a nemzet ipari szükségleteit kielégíteni. — És ezek a gyárosok nem csupán gyárat hoznak és építenek, de sok-sok tőkét és új pénzt, új hitelt; mert közelebb és biztosabb Magyarországon egy gyár, mint Kiotsauban, — Ázsiában, — Kamerunban, Togóban vagy Kínában.

Ha pedig ilyen szoros összeköttetésbe jutunk a külfölddel, — annál nagyobb lesz a magyar állam hitele. — És ha Törökország, Bulgária, Oroszország vagy Szerbia képes államkölcsöneit az európai piaczkon biztosítani, — meg nem érthető, hogy épen csak a jobb piaczt képező Magyarországnak ne legyen ugyanolyan és nem jobb hitele.

Többen pedig az átmenet rázkódásaiban látnak olyan nehézségeket, a miért: nem akarnak önállóak lenni. — A ki nem akar önálló lenni, — az kiskorú marad örökre. A ki pedig nem tud önálló lenni, az nem válik be vezetőnek, tehát meghallgatásra nem számíthat.

Az átmeneti rázkódás épen olyan, mint midőn a hályogot a szemről leveszik, — vagy Pöstyénben és Herkulesfürdőben a tehetetlen béna mankóját dobja el és új egészséggel — bár gyenge erőben — mankó nélkül indul útjára és dolgára; — vagy pedig, a mikor a tenger háborsága miatt, a nemzet hajója végre a parthoz ér, és oda is ütődik a kikötésnél, — de a másik pillanatban már a földézetén levők a szárazföldre léptek, és életüket mentették meg, hálát adva a Mindenhatónak — hogy ama rázkódással életüket mentették meg. Olyan ezen rázkódtatás, mint a hirtelenül kerekedett nyári zivatar, mely elől mindenki menekül; de ha elmúlt, a tikkadtságot az üde ózonos levegő váltja fel, mely éltet, a mely után megindul a vetés, felfrissül ember, állat s az egész természet és a nép hálásan tekint az egek Urára, a nyújtott jótéteményért, mert bőség fakad utána.

Nagyobb megrázkódtatás az, a mit a kiegyezés óta a nemzetnek lassú sorvadásával átéltünk, — melyet már beteges elgyengülésünkben — megszokottnak látva — beletörödni kellett. — De miként a bilincsekbe vert rabnak, a szabadulás órája az új élet és szabadság pillanata, — úgy

a magyar nemzetnek is: — *az önálló vámterület — az új és jobb kor hajnala, — mely után milliók sóhajtva epednek.*

A katona- és kvótakérdés más lapra tartozik, ezért ezekkel itten nem foglalkozom.

Márczius idusán, a rügy- és virágfakadással, — szabadsághősök szelleme búvik elő dicsó sírhantjuk alól. — Szedjük össze ezen virágokat; — plántáljuk sziveinkbe, — és az így fakadt lelkesedéssel teremtsünk: egy országos közvéleményt az önálló vámterület fölállítására —

Magyarország legyen végre a magyaroké!

TARTALOM.

	Old.
A német vámszerződés.....	8
A német birodalom búzábevetele 1000 tonnákban	9
A német vámpolitika.....	18
A német vámpolitika bírálata.....	17
Az eddigiekből való tanulságok.....	21
Állati vámok.....	80
Németország bevetele.....	82
A világ húsprodukcója.....	41
Ausztria és Magyarország áruforgalma	44
I. Magyarország mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi for- galma 1908-ban 1000 koronákban	48
II. Ausztria mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi forgalma 1908-ban 1000 koronákban	49
III. A közös vámterület mezőgazdasági terményeinek külkereskedelmi forgalma 1908-ban 1000 koronában.....	50
Ausztria nem fogyasztotta el Magyarország nyerstermékeit.....	60
Állatkivitelünk.....	57
A kereskedelem és ipar viszonya	69
A gabonaárak alakulása és a vámvédelem.....	72
A gyapjú vámja.....	78
A búza világalakulása.....	81
Világ-búza áralakulása 1886-tól 1898-ig.....	87
Az új gazdasági irány.....	94
A kivitel kényszere	97
Az önnálló gazdasági berendezkedés.	102
Miért nem lesz olcsóbb a búza?	120
A világ búzatermelése 1904-ben a m. kir. földművelésügyi miniszter jelentése és adatai alapján.	
I. Kiviteli országok	122
II. Bevitelre szoruló országok	128
Nemzetközi gabonapiacz 1905 február 20-28-ig.....	182